

5¹⁹⁵⁸

planinski vestnik

planinski vestnik 5¹⁹⁵⁸

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XIV | M A J

VSEBINA:

OB SKUPŠČINI PZS Fedor Košir	257
POGLED Z BALKONA Dr. Fr. Sušnik	258
CIGANSKA POMLADNA Leopold Stanek	258
ČUDEŽNI OBLAK NAD SMREKOVCEM Aleš Mrdavšič, Mežica	259
OB SLAPU Aleš Mrdavšič	266
PECA — KRALJICA KOROŠKE Stanko Vončina, Mežica	267
GORA Leopold Stanek	272
PLANINSKE KOČE V BOJU Z OKUPATORJEM Bogdan Zolnir	273
ZACETKI ALPINIZMA NA RAVNAH Peter Ficko, Ravne	284
STENA NAD GROHOTOM Drago Zagorc, Ravne	287
SREČAL SEM TOVARIŠA Janez Gorjanc, Ravne	290
KOROŠKE GORE V BORBI ZA OSVOBODITEV Stanko Vončina	292
20 LET DELA AO PREVALJE Franz Telcer	294
O DELU MEŽIŠKIH PLANINCEV Stanko Vončina	295
MLADI PIŠEJO	299
SEZNAM imetnikov značk za prehojeno slovensko planinsko transverzalo	302
DRUŠTVENE NOVICE	301
IZ PLANINSKE LITERATURE	305
RAZGLEDE PO SVETU	307
IZ OBČNIH ZBOROV	314
NASLOVNA STRAN: Storžič — Foto Ferdo Premur	

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto, po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovzarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvidi naslovov / Tiska in klíšeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 60-KB-2-Z-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto

SLOVENIJA

Tovarna kovinskih izdelkov in livarna

KAMNIK

izdeluje:

ključavnice vseh vrst,
kuhinske strojčke, avtomatske,
balančne in kuhinske tehtnice,
ročne vrtalne in brusilne stroje,
Ewart verige iz temper litine,
fitinge — spojne dele,
Hoffman material iz temper litine —
dele za opremo daljnovidov
litoželezne in medeninaste uteži,
razno okovje itd.

Ob skupščini PZS

V maju se bodo zbrali na skupščini Planinske zveze Slovenije predstavniki vseh naših planinskih društev, da bodo javno položili račun svojega dela za preteklo obdobje med obema skupščinama, da bodo izmenjali izkušnje v delu, da bodo prišli do novih pobud za bodočnost in utrdili prijateljske vezi, ki vladajo med našimi društvi in med našim članstvom.

Obračun bo javen, da ga bodo lahko ocenjevali vsi tisti, katerim je delo za napredek slovenskega planinstva pri srcu, javen tudi zato, ker smo dolžni vsej slovenski planinski skupnosti povedati, kako smo uporabljali sredstva, ki nam jih daje družba za naše delovanje. Prepričan sem, da bodo delegati na skupščini z mirnim srcem poročali, da je bilo opravljenega mnogo koristnega dela, da je vsak odbornik v naših planinskih društvih skušal po najboljših močeh pomagati pri utrjevanju in razvijanju planinske misli in da je bilo treba mnogo požrtvovalnosti in idealizma, da so bile izvršene velike in male naloge, ki so jih posamezna društva prevzela.

Vsak obiskovalec naših gora lahko sam vidi, da so naši planinski domovi urejeni, kolikor je to sploh mogoče pri pičlih denarnih sredstvih, da so planinska pota dobro vzdrževana, skratka, da povsod v planinah lahko zasledimo ljubezen in skrb naših društev za čim prijetnejše in udobnejše bivanje planincev v gorah. Ta dejstva so že ponovno potrdili tudi inozemski planinci, ki dajejo posebno priznanje našim planinskim kočam in domovom.

Po vojni je razvoj slovenske planinske organizacije doživel razna obdobja, kot so to pač narekemale potrebe. Organizacijska utrditev, obnova porušениh objektov in delo s članstvom so bile glavne značilnosti našega povojnega delovanja. Uspelo nam je v teh letih naše delo tako oblikovati, da danes teče po nekih določenih ustaljenih tirih. Pri takem načinu dela pa nastaja nevarnost, da se pri delu nekako uspavamo, da je dana možnost birokratizacije dela, kar bi seveda zavrlo vsako zdravo pobudo za nove oblike našega delovanja. Vedeti moramo, da tisti, ki ne napreduje, prav lahko nazaduje, nazadovati pa ne smemo in tudi ne bomo nazadovali, če bomo prisluhnili vsem predlogom za nove, širše oblike dela, ki jih bo predlagalo na skupščini naše članstvo. Analizirati moramo naše dosedanje delo in ugotoviti, kje je bila naša dejavnost šibka in pomanjkljiva in kje sploh še nismo zaorali ledine. Možnosti za delo nikakor še niso izčrpane. Mladi rod, ki je tako številno okrepil v zadnjih letih naše planinske vrste, bo gotovo z novimi idejami in pobudami osvežil naše delovanje. Zaradi tega mora veljati naša posebna skrb vzgoji mladega rodu, ki mu moramo posredovati tisto pravo, idealno planinsko miselnost, ki je prevevala vse organizatorje in sodelavce naše organizacije vse od njene ustanovitve dalje.

Naše planine so in ostanejo neizčrpen vir lepote, zdravja in moči za vse one, ki prihajajo k njim z zaupanjem, da bodo v gorah našli novih moči in

sveže energije za delo, da si bodo utrdili in oplemenitili značaj in da bodo ponovno in ponovno ugotavljali, da je naš gorski svet biser naše lepe domovine. Veseli nas, da je takih obiskovalcev gora iz leta v leto več, s tem pa vedno več in več dolžnosti za naše planinske delavce. Tem povečanim nalogam pa ne bomo kos, če v nas samih ne bo globoke zavesti, da vršimo z našim delom veliko poslanstvo, ki koristi predvsem našim delovnim ljudem. Ta osnovna misel naj bi bila glavni motiv naše skupščine.

Ni naključje, da bo skupščina zasedala v Ravnah na Koroškem. Ta svet Prežihovih Samorastnikov in gore Kralja Matjaža še vse premalo poznamo in njegovih lepot ne vrednotimo tako, kot to zaslužijo. Vemo pa, da prebiva tam rod dobrih, čvrstih in delavnih ljudi, ki so navdušeni za planinstvo, in zato gremo z veseljem k njim v goste.

FEDOR KOŠIR
predsednik Planinske zveze Slovenije

Pogled z balkona

(Ob planinskem zboru na Ravnah)

Med gorami jezerna kotlina, na dnu železarna, ob nji dremotni stari trg. Na prodni terasi Čečovje, novo ravensko mesto. Dom železničarjev. Z balkona hotelskih sob drsi oko čez Prežihov vrh in obvisi na odprtih strminah Uršlje gore. To je Prežihov svet. Temni, težki gozdovi, z vresom postlani, vonj in dih sle. Nekje, sredi smrečja, na Kiseli vodi, črn spomin: krvi žejna zver je tod klala, obešala in križala žive ljudi. Nekoč bodo otrokom pripovedovali in otroci bodo strmeli in ne bodo verjeli, da je zver bila človek.

Velika in košata je gora kakor mati; s kriluti objemlje kraj. Iz davnih vekov zre tako; zvesto. Nekoč je žena z otrokom bežala čez jaso in rosa je bila kri. Rdeči slapi sleča so bili nizi solz in krvi. Odprte strmine so bile zadnja zavet svobode.

Nekoč otroci ne bodo verjeli, da je bil človek zver.

S hotelskega balkona visi oko na odprtih strminah. Jaz sem živ in ti si živ in življenje je dolg grobovom. In na temenu gore je srebrna proga in čistost višin se blesti v njej.

Čudno lep je svet pred njenim obličjem:

Kotuljska Jamnica prižeta nanjo; v nicini Meškov tihi večer; vsa plan v Strojno sončna preproga; in Peca, silni val; sredi Pliberškega polja Katarina, beli cvet; in na vseh obzorjih sinje slutnje daljnih lepot.

In dobrih ljudi.

Dr. Fr. Sušnik, Ravne

Ciganska pomladna

LEOPOLD STANEK

Nič več te ne bom iskal z očmi
skozi rešetke golih krošenj dreves
iz svoje ledenomrzle samote.

Padlo je pregrinjalo zelenja
in zaprlo pot mojemu hrepenenju.

Pa bom vpregel zelene konje,
ukradene konje svoje strasti,
pognal jih čez vse pregraje zavisti,

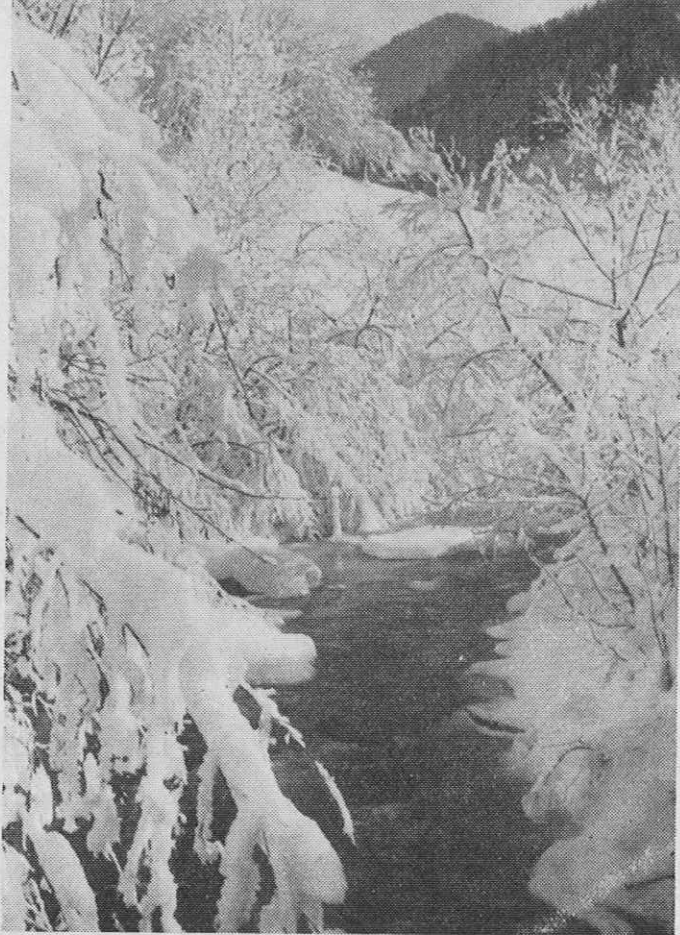
preplezal vse stene trubadurstva
in te v tvojih zakletih pečeh
gadu - ječarju ukral spred oči!

Čudežni oblak nad Smrekovcem

ALES MRDAVSIČ,
Mežica

Potok kipi in voda
v strugi se dviga
od mraza . . .

Foto Makuc

Namenjen sem obiskati zgornjo Mežiško dolino, kraljestvo Pece in njenih planinskih sosed. Nocoj se ustavim na Poljani, kjer se odcepi cesta proti Pliberku. V stari, prostrani domačiji pri Hrastovih bom prenočeval in jutri krepak in spočit nastopil pot v gorski in gozdnati svet.

Vsa veličastna se na jugozapadu dviga Peca. Njeno raztegnjeno pobočje s skalnimi žlebovi žari v večernem soncu. Sredi poljanskih njiv imam čudovit občutek, da sta v pradavnini, ko se je oblikovala podoba koroške dežele, zavalovili nižavi Podjune in Pliberškega polja ter zahrepeneli v višave. Pljusknili sta v dolino Meže, po tej edino možni poti ob severnem vznožju Pece vse tja do obrobni bregov in hribov Smrekovca in Uršlje gore. V onemgolem poletu pa se je pljus ustavil in umiril. In našim ljudem, živečim v teh globačah, je ohranil in pokazal, kod jim je priti do maternih nedrij in kod so povezani z domačim, koroškim svetom.

Biti hočem tudi kronist. V zapisku zato navajam, da so v poletju 1935. leta sredi poljanskih dobrav postavili knežji kamen, čisto enakih izmer z onim z Gosposvetskega polja. Tedaj je bilo na poljani veliko ljudsko slavje. Vprijorili so množično igro Franceta Brenka — Poslednje ustoličenje. Sodelovali so prebivalci vse doline od Dravograda do Koprivne. Veliko število slovenskih Korošcev pa je prišlo tudi z one strani versajskega plotu.

Prehod iz Poljane v Pliberk in Podjuno je zelo naraven in ugoden. Ko je l. 1941 zadivjala po njem v našo zemljo nemška fašistična zver, so knežji kamen odstranili. Bojda so ga odpeljali v celovški muzej.

Prevalje proti zahodu

Foto Maks Dolinšek

Po štirih letih divjanja se je poginjajoči zmaj zopet poslužil tega prehoda. Poljanska tla je oškropil s svojo krvjo in krvjo žrtev, ki so tod umirale v veliki, zadnji bitki. Na spomeniku sredi Poljane je v sirov granitni kamen vklesano: »Tukaj so omagale 14. maja 1945 Hitlerjeve in ustaške divizije pod zmagovitimi udarci partizanske vojske.«

Prijetno šume visoke lipe na gostilniškem vrtu pri Hrastovih, kjer počivam. Peca samo še malo krvavo žari. Doživljam skrivnost prelepega, tihega koroškega večera. Dojeti poizkušam, kako je te večere občutil pisatelj Meško, ko je iz Šendanjela gledal osence in nicine gozdnatega sveta, ki je tonil v noč, rasel iz doline in polagoma objemal vrhove in gore.

V umito in vriskajoče jutro hitim za grlico — ptičem hrepenenja. Grlica, samo drobceno hrepenenje, nikoli ne pije čiste studenčnice. Vedno si jo poprej z nožico skali ...

Ob umazani Meži grem po dolini do Mežice, ki je pred 150 leti ob potoku Šumcu razvila pomembno železarstvo in bila skupno s fužinami v Mušeniku zibel in začetek železarske industrije v dolini. Mežica leži ob severovzhodnem vznožju Pece. V prijazni vasi z lepim šolskim poslopjem in kulturnim domom so pred vojno živeli vodilni uslužbenci rudnika, ki je bil v angleških rokah.

V Topli (Fajmutova domačija — 1070 m)

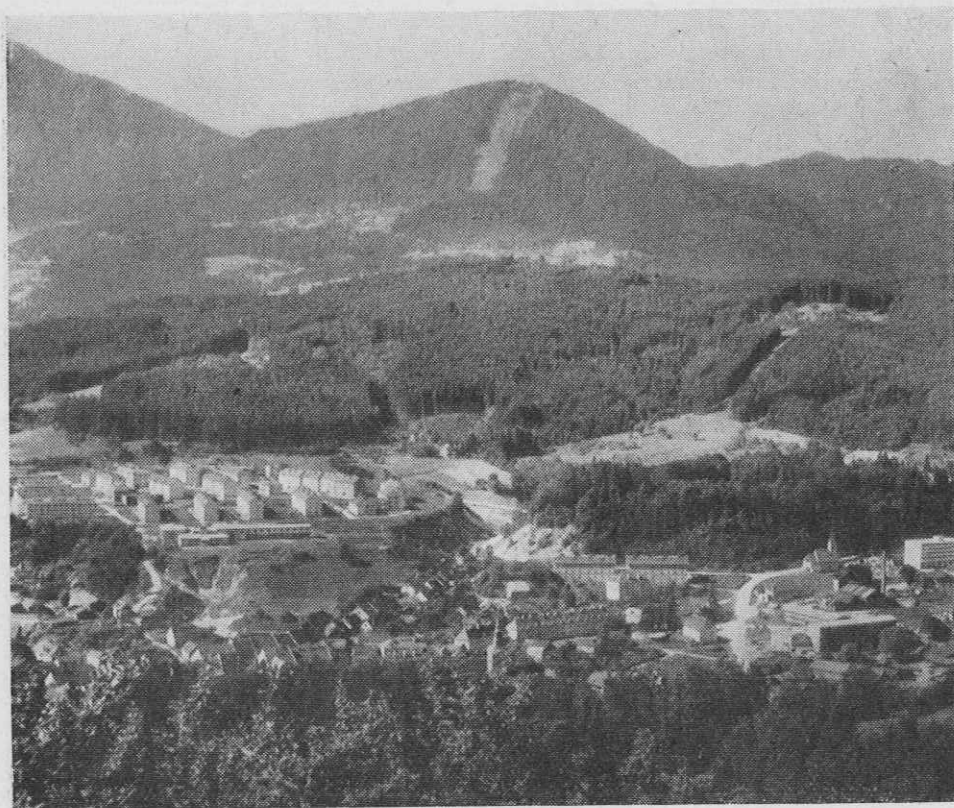
Foto Maks Dolinšek

Po drugi svetovni vojni se je kraj vse živahneje razvil. Podjetje je tu zgradilo velike, lepe stanovanjske bloke, posameznim rudarjem pa so s pridnim delom kakor gobe po dežju zrastle lične hišice.

Velika jalovinska halda za Mežico je že skoraj zasula nekdanj obsežne Pustnikove njive in zakrila pogled na Poleno, kjer je upravno središče svinčenega rudnika, kamor sem po kratkem času prispel in se pozdravil z rudarji, ki trgajo iz osrčja Pece zaklade sivega srebra.

Malo od Polene, pod starimi jamami Fridriha, se ustavim. Moje zanimanje pritegne močna reka, ki privre iz podzemlja, kjer jo črpajo v globoko ležečih rudniških rovih. Tu bi lahko krenil v desno stran iz glavne ceste ter se preko Velikega vrha vzel do koč v Podpeci (986 m), ob starinski cerkvi sv. Heleni. Od tam bi v najkrajšem času dosegel Matjažovo goro — cilj mojih želja. Pa me vabi in mika nekdanja furmanska cesta, ki se vijuga v skalne tesni pod Platom, Mučevim in Pogorelcem z leve ter pod Šumahovimi pečmi z desne, do Votlice in dalje v Žerjav, Črno in Koprivno.

Pri izlivu Jazbinskega potoka, ki zbira studence Pogorelca in južnih pobočij Uršlje gore, zapustim glavno dolino. V sotesko krenem, ki drži proti vzhodu. Kmalu sem sredi Jazbine, »ki je v aprilu vsa pregrnjena z enim samim

Ravne s Tolstega vrha

Foto Maks Dolinšek

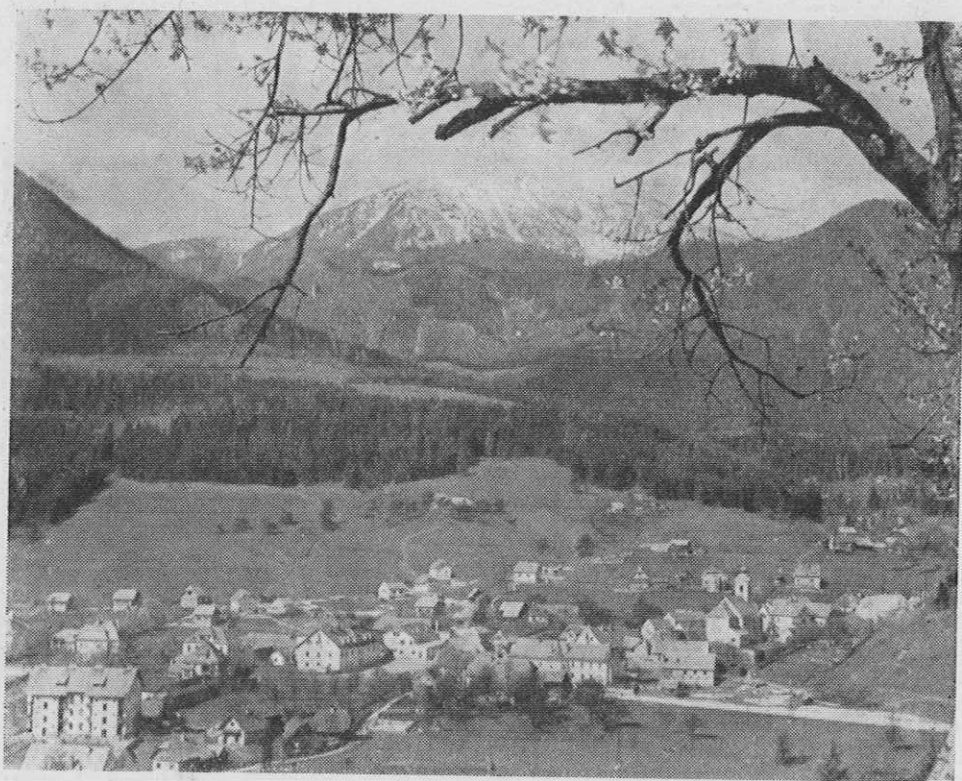
škrlatnim plaščem — cvetočim vresjem. Bele skale gledajo iz tega rdečega plašča kakor osamljene bele rože.«

Tako je svojo pokrajino opisal umetnik Prežih v Požganici, velikem tekstu koroških puntarjev. Stoletja so se zaman upirali grofovski oblasti. Zaprte v svet jazbinskih globač pa je življenjska sila potegnila v dogajanje doline in vse domovine.

Vračam se proti Žerjavu in na nasprotni strani čistega potoka opazujem mogočno pobočje Pogorelca. Slednjemu teh jazbinskih puntarjev, borcev za staro pravdo: Narovniku, Lavtarju, Krpuhu in vsem, ki jih srečujem in spoznavam, bi stisnil roko in jim zaupal toplo, iskreno besedo.

V Žerjavu, središču svinčarstva so bile že pred sto leti prve peči na grebljice za taljenje svinčene rude, ki so jo odkopavali v jamah, v neposredni bližini. Na razpolago jim je bila tudi vodna sila in kurivo, saj so prvotne peči kurili z ogljem in drvmi. Vse to so bili vplivni pogoji, da se je podjetje razvijalo v tej ozki, gorski kotlini. Ne bom se zadrževal ob topilniških dimnikih, bruhajočih svinčenožvepleni dim, ki je uničil nekdanjo bogato vegetacijo, ogolil obrobne hribe gozdov, ki so segali čisto v dolino in bili prostrano domovje drvarjem, oglarjem in divjim lovcem. Danes pa se iz sicer pestrega industrij-

Mežica

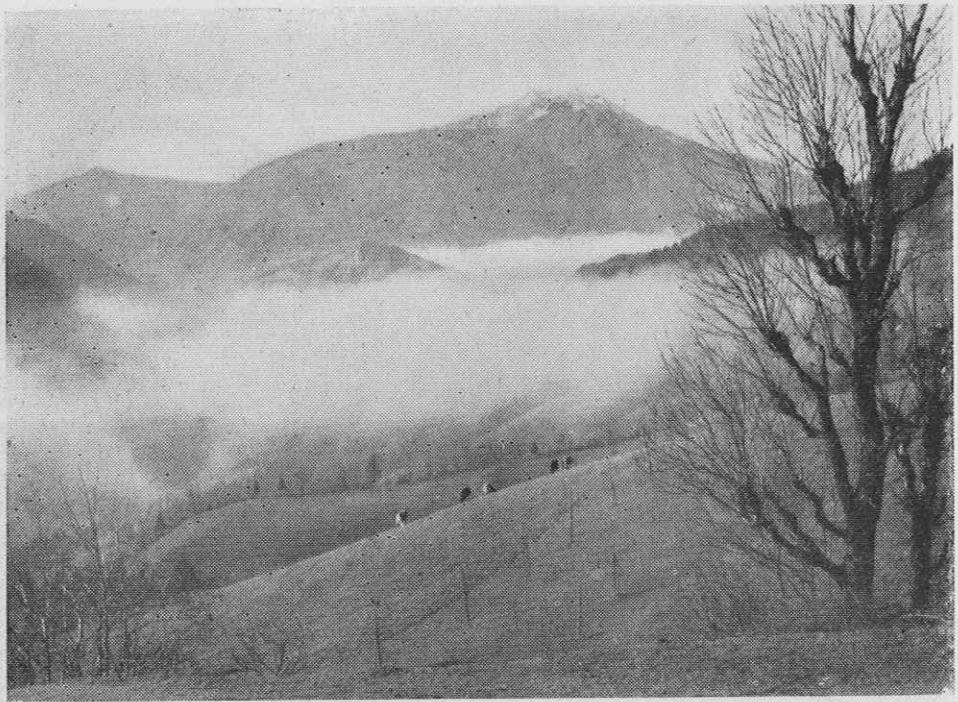
Foto Maks Dolinšek

skega okolja izbiralniških in topilniških naprav sredi skalnate puščave v ozadju ostro dviga v nebo kameniti Osterčnjakov vrh, ki navidezno zaključuje dolino.

Struga Meže in cesta ob njej sta skozi globoko kotanjo našli izhod in pripeljeta potnika čez dobre pol ure mimo Mušenika v Črno. V Mušeniku so ob cesti razvaline nekdanjih fužin, dobro ohranjen grad, ki je bil pred vojno last grofa Thurna, sedaj pa je sedež lesno industrijskega podjetja in velika, moderna žaga.

Skozi prijetno rudarsko naselje, ki je zraslo v zadnjih letih, prispem v Črno, zadnji večji kraj v dolini. Stisnjena v precej ozko kotlino pod Obistovimi pečmi in obdana z visokimi hribi vzbuja občutek, da je odrezana in veličastno samostojna. Njeno vseskozi gorato okolje v povirju Meže med Olševo (1929 m), Raduho (2062 m), Smrekovcem (1569 m), Uršljo goro (1696 m) in Peco (2126 m) vežejo sklenjeni gorski hrbti, ki se nikjer ne znižajo pod 1000 m. Zato je Črna prometno nekoliko oddaljena od sveta in jo z njim vežejo le redke poti, ki morajo prevaliti visoke prelaze. Med Olševo in Raduho ležita Spodnje Sleme (1263 m) in Zgornje Sleme (1351 m) in omogočata prehod v Savinjsko dolino. Preko Kramarice (1095 m) in čez Št. Vid na Slemenih (1065 m) pridemo v Šaleško dolino.

V izrazito obrobno alpsko kotlino navalita pozimi sneg in mraz, da v srežu in ivju zacvete drevje in slednji grm. Potoki kipe in voda v strugah se dviga od

Jesensko jutro — v ozadju Peca

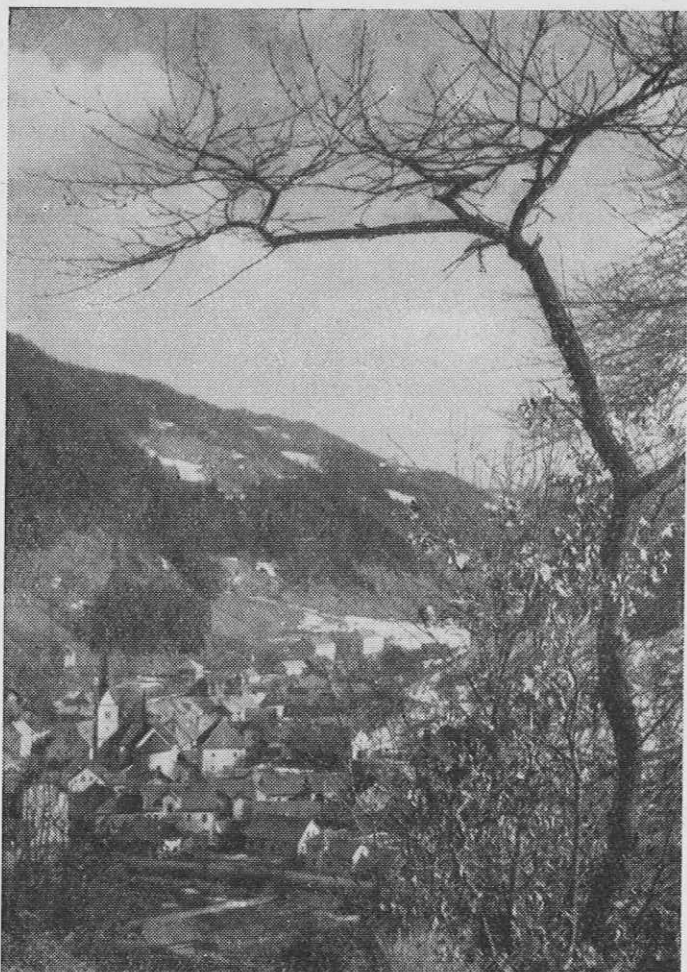
Foto Maks Dolinšek

mraza. Smreke in macesni molče. Obsežne snežne poljane, odete s pršičem, nudijo prelepa smučišča in vabijo. Ko pa zabučí v gorah jug, tedaj pravijo, se tepeta zdovc (zdolec) in gornik. Ko sonce premaga zimsko silo, narasto potoki in hudourniki.

Tako obišče pomlad ta gorski svet. V gorah praznuje svatovščino ruševce. Poje in se pretepa po snežnih zaplatah, da kri kaplja na bela tla. S krvavoredečimi rožami, z vztrajnim grguljenjem in bojevitim pihanjem vabi, zmaguje in odganja, da pozneje lahko izbira.

Le malo se ustavim na trgu ob spomeniku žrtev, borb in zmag. Za svobodo padlim posvetim kratek, spoštljiv spomin in že me žene dalje, prisluškovat pomladni pesmi v gorsko svobodo, koder se je v času okupacije razživel narodnoosvobodilno gibanje z vso življenjsko silo in doseglo vrhunec v svobodni, partizanski republiki Koprivni. Veliki, zgodovinsko pomembni dogodki so se takrat odigrali v tem karavanškem svetu. V hribovskih zaselkih, obdanih od neizmernih gozdov, so vso dobo minulih, težkih dni domovali borci narodnoosvobodilne vojske. Koprivna, Topla, Ludranski vrh, Bistra, Javorje in Jazbina so bila prva vozlišča svobodnega koroškega ozemlja in mostišča, ki so povezovala naše ljudi tu in onstran meje. Edinstveno in brez primere je bilo gibanje, ki je v enotni in uporni odločnosti družilo borce-hostnike in delovne ljudi.

Hitim po poti, ob Bistri. Prsi mi širi blagodejni gozdni zrak. Med nenaporno hojo pasem oči po divjem svetu. Gozdovi, sami temni gozdovi. Planinsko okolje z večnim odmevom vetra šumi. Drevo se pripogiba drevesu. Rdeči macesnov cvet se sramežljivo dotakne visečega pajčolana ostarele smreke.

Črna na Koroškem

Foto Makuc

Vzpenjam se in vse bolj se mi odpira razgled na Smrekovec. Njegov dolgi, gozdnati hrbet se vleče od Kramarice in se končuje v skalovju Bele peči. Kar izza nje vstaja zobata Raduha in zapira razgled na razbite strmine Savinjskih planin. Čisto zadaj na zahodu je na videz pohlevna, a ne mnogo nižja Olševa. Na drugi sončni strani doline se vzdigujejo skalnate stene široke in ponosne Pece, katere vzhodni bregovi zopet tonejo v dolini Meže. Tam na vzhodu pa osamljena dviga svoj kraljevski vrh Uršlja gora.

Nenadoma se svet odpre in pred mano se razgrne hribovska planjava Ludranskega vrha. Njive in polja segajo tja, do vznožja samih smrekovških gozdov. V soncu se kopljejo prijazne kmečke domačije. Vsa okolica je polna lepega dne.

Ob robu mladega gozdiča stoji, odeta v planinski mir, vsa ostarela, ponosna priča davnih dni — Najevska lipa, kateri sem namenil prvi obisk. Mah in lišaji so ji porasli spodnji del širnega, razbrazdanega debla. Pri tleh ima lipa veliko votlino, kamor se lahko zateče 10 ljudi. Praviijo, da je stara čez 700 let.

Stara lipa molči in sameva. Ležim ob robu travnika, jo občudujem, molčim tudi jaz in pletem misli. Gledam na bližnji breg, kjer samevajo ruševine Podberške domačije. Poslopja in gospodarje je pobrala vojska. Dobro se spominjam Zepa Gutovnika in njegove žene Mojce, preprostih kmečkih ljudi. Zepa - kmeta, bukvarja in samosvojega modrijana, je ob delavnikih popolnoma prevzelo delo na domači grudi, ob nedeljah pa se je ves predal branju in razmišljanju. Delaven kakor mravlja je bil duševno tako globok in bogat, da je pred njegovimi obzorji prevzet in začuden obstal tudi šolan človek. Dati mu je moral — preprostemu kmetu, visoko priznanje.

Podberška gospodarja sta široko odprla vrata svoje hiše prvim koroškim borcem in jih vesela sprejela. Njuna domačija je postala partizanski dom, ona pa vneta zagovornika svobode.

Po napadu na Črno, dne 22. februarja 1944., so se borci Šlandrove brigade umikali preko Ludranskega vrha na Smrekovec. Ustavili so se pri Podberšniku z ranjenci, ki so jih hoteli tam obvezati. Nemška policija pa jih je zasledovala in komaj so se ji umaknili. Ranjence so za silo skrili in zakopali v seno na skednju.

Zverska sila zasledovalcev je odkrila skrivališče. Kmalu se je na strehah pokazal ognjeni petelin. Ranjeni borci, ki so jih vrgli v plamene, so zgoreli, Zepa in Mojco so policisti pretepali. Kričali so nad njima, ju zvezali in odpeljali s seboj. Kolona je šla od upepeljene domačije proti sosedu Najevniku po onile lepi poljski stezi. Kolikokrat sta jo Podberšnika prehodila na vasovanju, v veselih in žalostnih trenutkih življenja! Ob nedeljah in praznikih se je pri lipi - starki zbirala vsa soseska na razgovore in posvetovanja. Kdo bi vedel, kolikim njunim razgovorom, kolikim razgovorom njunih dedov in pradedov je prisluškovala!

Lipa je bila tisto jutro priča groznemu dogodku. Policija je Podberška gospodarja privedla na njivo. Dva strela sta počila in omahnila sta v smrt. Dva dni sta njuni trupli ležali na njivi. Nemška zver pa je po opravljenem zločinu divjala dalje po vrhu.

Počasi se dramim iz težkih misli. Začutim, kako šume gozdovi v Smrekovcu. Iz širne prostranosti zelenih smrekovih vrhov se dviga zlatorumeni oblak, ki skoroda zakrije ves dolgi hrbet.

Čudežni oblak cvetnega prahu z milijoni klic, ki bude življenje, mi je silno doživetje.

Čutim, kako močno živi narava, in vem, da to življenjsko kipenje opaja in plemeniti naše koroške ljudi in jim daje samorastniško posebnost.

Prevzet in vesel bi najraje ostal v tem planinskem svetu in začaran obiskoval vrhove.

Verujem, da se tu tudi grlica napije čiste studenčnice.

Ob slapu

ALES MRDAVŠIČ

*Nevihite je pesem zastala.
Spet bori molčijo.
Tam, iznad gora se je mavrica vzpela,
zaplala v modrino neba
in dahnila semkaj v ta zastor srebrni...*

*Slap šumi in kipi.
Meglice pršijo in stene bobnijo.
Kristalni se biseri v barvah prelivajo.
Zvižgajo kosi, vse poje, vse poje...*

*V mojem srcu je žalost in tuga,
pretežka bolest mi je dušo zastrla.
Čuj me, nebo, ti zemlja, skalovje,
meni je mati v taborišču umrla —*

Peca — kraljica Koroške

STANKO VONČINA.
Mežica

Niko Pirnat, Kralj Matjaž na Peci

Bilo je lepo spomladansko jutro, pred mnogimi leti, ko me je Peca ponovno povabila v svoje čarobno območje. Pustil sem za seboj utrip rudniške industrije za Glančnikom in hitro dosegel gozdno tihoto v mladi kulturi pod Gmajno.

Veselo je že sijalo sonce nad Encnovo domačijo, ko sem koračil nad položnimi njivami. Tu, komaj streljaj od rudnika, ni bilo več vtisa, da tu v bližini udarja tolika industrija svoj tempo delovnemu človeku in da naš človek dan in noč tu blizu krade zaklade iz Matjaževe Pece za tujce.

Leso pri naslednji kmetiji mi je odprl prijazen možakar.

»To je vaš grunt, kaj?«

»Lepo bi bilo, da je moj, saj ga jaz gnojim, ne le z gnojem, temveč tudi z znojem. A je le grofovski.«

»Ali plačate veliko najemnine?« poizvedujem.

»Ne morem reči, niso pregrobi, vendar vam po pravici povem, da pri delu vselej mislim, kakšno veselje bi bilo, če bi imel zavest, da popravljam in delam za svoje.«

Prav sem mu dal in odhitel dalje preko Honžija, ki je tudi grofovski »ofar«. Kmalu sem bil v klancu »Pod Štengami«. Tu se kmalu odpre razgled

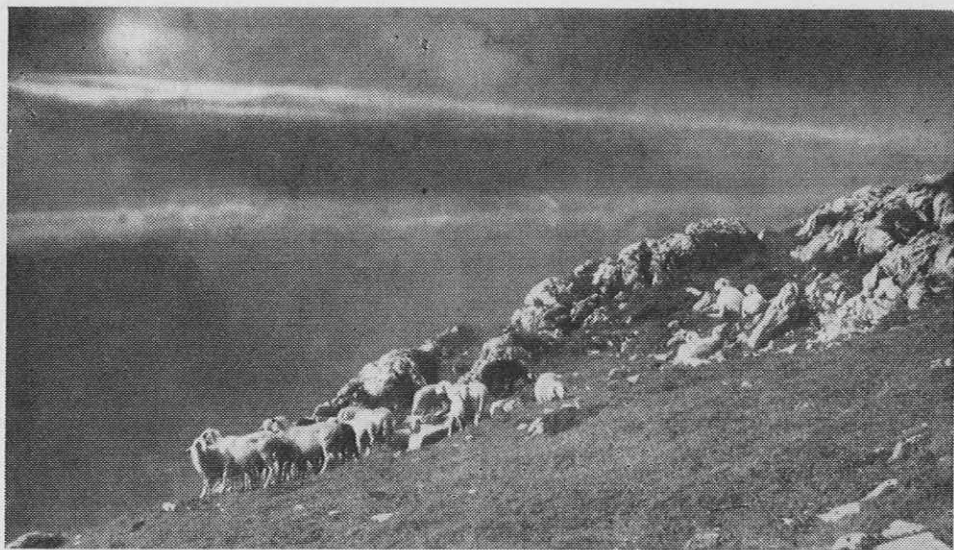
proti Pliberku. Nad mestecem se lepo razloči pliberški grad. Zopet se srečujeva, a to pot na razdaljo z grofom Thurnom - Valsassinom. Večina teh grofovskih posestev so fideikomisi, nagrade so to za podporo habsburškemu tronu, ki so ga kljub podpori plemstva pred desetimi leti zrušili narodi bivše avstro-ogrške monarhije.

Oholo gleda grad sem proti nam »gorjancem«. Kaže, da doba fevdalizma še ni prešla, kajti oholost grofovskih gozdarjev nam priča o tem. Od Šteng proti Riški gori mi namreč zgovorna ženica pripoveduje o grofovskih »forštnerjih«, ki so strah in trepet siromakov, ne morda samo onih, ki nabirajo veje in gnili les, marveč tudi nabiralcev jagod, črnic in malin.

»Veste, kar na celem se je znašel ‚forštner‘ pred menoj. Preden sem si opomogla od strahu, mi je že iztrgal iz rok oba kotliča z malinami in ju obrnil na kolovoz, ves pomazan s svežimi kravjeki,« je pripovedovala ženica. »Potem pa je vse skupaj še pohodil in opljuval. Bila sem ob celodnevni zaslužek.«

Nabiranje gozdnih sadežev je bilo namreč prepovedano.

Pot od vrha »šteng« je pravzaprav izprehod za oddih, ki gre v vijugah rahlo navzgor do grofovske hiše in gozdarstva na Riški gori. Tudi tu je opaziti vpliv plemstva na diplomacijo. Državna meja, ki teče po grebenu travnika, se tik ob hiši in gospodarskih poslopih za toliko odmakne od preme črte, da ostanejo vsi objekti in logarnica na avstrijski strani, medtem ko se takoj za hlevi meja zopet povrne na prejšnjo črto. Ko zavije steza med travniki, te pozdravi na desni šegav napis na tabli: »Priatelj, ne stopaj v travo, da te ne pogledamo za kravo.« No, trava je bila tu vedno izredno lepa. Moj prehod preko avstrijskega ozemlja je vznemiril psa na verigi pred gozdarsko hišo. Na oknu se je pojavilo nekaj parov oči in že sem korakal mimo dolgega hleva, ki je zgovorno pričal o dobrih starih časih za fevdalce. Še konec prej-

Kordeževa glava 2114 m

šnjega stoletja se je tod okoli dolgega in prostranega hleva trlo hlapcev, hlapčičev in pastirjev, ki so bili sicer slabo plačani, pač pa oproščeni vojaškega roka, ker so služili na grofovskem posestvu.

Začel sem se vzpenjati po mladem smrekovem nasadu, ki prehaja počasi v lep odrasel smrekov sestoj. Na levi so kot šopki nametani rudarski zaselki Trčovo, Luskač, Nagernik, Najbrževo, Mitnjak in Stoparjevo. Vse se mi dozdeva s te višine, da leži na ravni ploskvi, medtem ko izstopa v ozadju Pikovo s cerkvico Sv. Helene. Tam leži v samotnem grobu srbski vojak, ki je edini v tem bližnjem okolišu padel v Podpeci za našo Koroško. Sum za to usodno kroglo drži h gozdarski hiši na Riški gori. Vsi tako mislijo, ali dokazov ni.

Že sem visoko nad Pušo in po visokem gozdu spem ob rahlem vzponu s pospešenim korakom naprej. Nenadoma se izza ovinka pokaže lovška kočica mežiškega rudnika, Tomaževa kočica. Tu je središče rudniških lovskih revirjev. Prejšnja rudniška družba Bleiberger Bergwerks-Union jo je bila postavila za svoje uradnike-lovce. Ime nosi po oskrbniku Tomažu Glančniku, ki je bil za Georgom Composchem, ki je postavil pred sto leti prvo upravno rudniško stavbo (Herr und Gemeinschaftshaus), najbolj markatna osebnost pri rudniku konec prejšnjega in začetku tega stoletja. V omenjeni hiši je danes rudniška restavracija. Takrat in vse do leta 1919 so »berkšaferski«
»fajerverom«
in strupeno »zidmarko«
gradili most na Adrijo. Sledovi te vzgoje so se poznali tu še leta 1941, ko so premnogi Mežičani zatajili svoj rod in čez noč niso znali več po naše.

Na udobni klopici pred Tomaževo kočico je lepa priložnost za kratek počitek in okrepčilo, če je v nahrbtniku kaj primernega. Človek se nehote zagleda v napeti klanec takoj iznad kočice. Je to najbolj strmi del poti na Peco.

V tej strmini mi je prečkal pot srnjak, ki se je z velikanskim skokom izgubil v lesu. Navadno srečujemo srnjad že prej, ker ima tu med tednom

Mežičani na Velikem Kleku

dovolj miru. Na zgornjem robu Mihevove »frate« sem. Še malo, pa se krepčam s hladno vodo od izvira pri »Kajžarci«.

Na moji desnici se pojavi planinska koča. Pogled nanjo me radosti, ker vem, s kakšno ljubeznijo je bila ta stavbica zgrajena.

Že od mesta, kjer stoji koča, se nudi širen razgled vse naokoli. Dalje me vabijo vedre višave v soncu se smejoče Pece. Višave, pravim, kajti Peca ni vrh, ampak je majhno kraljestvo bolj ali manj položnih vrhov.

Najprej se odpre pred teboj Mežiška dolina, edini del Slovenske Koroške, ki pripada Jugoslaviji. Ime ima po planinski rečici Meži, ki zbira svoje vode iz planinskih hudournikov in potokov pod Raduho, Olševo in Peco ter se v velikem loku vije od jugozahoda proti severovzhodu skozi sotesko in gorske kotline, da se nazadnje pri Dravogradu umiri v mogočni Dravi. Dolina ima izrazito visokogorski značaj. Na severu jo loči od Drave nad 1000 m visoki gozdni hrbet Strojne in Bolšaka, s katerega drži državna meja proti jugozahodu, preseka pri postajici Holmec cesto in železnico proti Celovcu ter se čez Gornjo in Riško goro dvigne na najvišjo točko masiva Pece, Kordeževo glavo 2114 m.

V silnih prepadih se pogreza južno pobočje Pece v gorsko dolino Tople, od sedla Luže pa zopet tvorijo razvodje položnejši večinoma poraščeni vrhovi v višini približno 1500 m, ki okoli Sv. Ane in Sv. Jakoba v Koprivni preidejo v strmi greben Olševe, znane po lepi flori in znameniti Potočki zijalki. Med Olševo in Raduho loči Mežiško dolino od Savinjske doline gorski hrbet Sleme,

Južna stena Pece

koder je lep prelaz z razgledom na Savinjske Alpe in Peco. Na jugu obkrožajo dolino vrhovi z lepimi smučarskimi grebeni: Travnik, Komen in Smrekovec, na skrajnem jugovzhodu pa čuva vhod v dolino Uršlja gora (1696 m), ki strmo pada proti Kotljam, kjer je znano letovišče Kotuljska kislá voda.

Temna je zgodovina Mežiške doline. Vemo, da so po njej hodili že Rimljani, saj nam o tem priča rimski sarkofag v Dobji vasi. Pozneje je cvetelo železarstvo na Prevaljah in v Mežici ter premogovnik na Lešah. Tudi to je prešlo. Ostali so le smrekovi in macesnovi gozdovi, ostala je kraljevska Peca in slovenski rod, ki prebiva pod njo. Tih je, delaven, miren in dober. Njegova govorica je mehko koroško narečje, ki se mu pozna vpliv Savinjske in Dravske doline ter slovenskih bratov iz Podjune.

*

Peca ni taka, kot si navadno predstavljamo goro. Če prehodiš v slabi pol-drugi uri trajajoči hoji to naravnost edinstveno visokogorsko planoto z njenimi planicami, zelenicami, hrbti, udrtinami in usedlinami — vse nad 2000 m visoko, moraš strmeti nad lepoto in ljubeznijo, s katero je narava opremila grad koroškega kralja Matjaža. Najvišja točka na jugoslovanski strani se imenuje Kordeževa glava. Plezalci najdejo v stenah Pece vse polno še nerešenih problemov. Botaniki bogato planinsko floro. Planinske poti držijo po bogatih lovskih revirjih, že zopet oživiljenih s planinsko divjadjo.

Ako imenujemo Obir kralja, moramo nazvati njegovo sosedo Peco kraljico Slovenske Koroške. Peca je resnično kraljica po svojem sijajnem položaju kot zadnja mogočna gorska pregraja na severu naše zemlje.

Vse, kar omejuje našo zemljo dalje na severu, je sredogorje, ravnina, gričevje. Vzporedno s Peco, južno od nje, je druga taka zanimiva pregraja, nekoliko nižji in ožji viteški greben Olševe. Niti Olševa niti Peca nista v

sklenjeni verigi, ampak sta dve, rekel bi, skoro čisto samostojni gorski gmoti, ker rasteta iz gozdnate okolice brez prave zveze, kakršne smo sicer vajeni v sklenjeni vrsti Kamniških planin ali Karavank v tem predelu naše zemlje. To se pravi: Med njima in sosednjimi gorami so tako globoke in obenem široke zaseke, da jim daje ta rahla zveza čisto poseben položaj. Le-ta jih izločuje iz vrste znanih in obiskovanih gora. Prav zaradi tega svojega značaja pa imata posebno privlačnost za tisto vrsto gorskih potnikov, ki ljubijo mir, samoto in prijetno spremembo. In vse to ne najdeš samo na Obirju in Olševi, marveč predvsem na — Peci. Osrednji Sloveniji ostaja Peca kot krajša tura zaprta točka. Toda sijajen zaključek ti lahko postane, ako jo zvežeš z daljšo turo, zlasti za onega, ki ljubi ravno črto preko hribov in dolin. V taki zvezi je koroška Peca ena najlepših gorskih tur. Vzemi samo črtalo in videl boš, da ležijo Kamnik, Kamniško sedlo, Logarska dolina in preko Pece Pliberk v eni črti. To je dobro napotilo in nasvet zlasti za Ljubljancane in Gorenjce, ki vidijo pred seboj navadno le svojo Gorenjsko. Pridite in oglejte si te zanimive kraje in koroško zemljo. Že zato je vredno, da Peco vsak slovenski planinec obiše in pogleda na ravna polja Podjune onstran te mogočne gore, kjer prebiva še trdoživi slovenski rod. Neuklonjen skozi stoletja zre Peci v obraz. Poleg kralja Obira se vidi tudi kraljica Peca prav iz vseh kraje Slovenske Koroške.

Vse, kar vidiš s Pece je slovenska zemlja. Vsa slovenska Podjuna se nam smeji s svojimi bujnimi polji. Tu spodaj še govori slovenski rod svoje kleno, bogato narečje.

Človeške roke so potegnile preko Pece minljivo črto, ki naj loči to, kar spada skupaj po naravi, po jeziku, krvi, po govorici, po domačem izročilu in po čutu in utripanju svojega srca.

Poslednji branik domovine na severni meji je Peca in častna dolžnost vseh Slovencev naj bo, spoznavati našo Peco in Slovensko Koroško, saj je tekla ob njej zibelka Slovencev.

Gora

LEOPOLD STANEK

*Čas je prosojna ribja plavut
ki je nekoč pahljala
ob deviške čeri
resničnosti
in vrisala rebrast spomin
v kamen minljivosti —
skozenj gledam stvarjem
onkraj pomena.*

*Skozi tišino davnine
slišim šelest nevidnih peruti
neznane ptice,
ki je s svojim blatom
pustila na gori
seme kalivo.*

*Nanj je posijalo sonce
skozi mrežo metuljevih kril
in kreč posiliživ
je s korenino
razklenil boke gora.*

*Poj,
v steno vtisnjena školjka:*

*Koliko pesmi je že steklo
skozi tesna grla
večnih menjav,
kar je kamen pognal cvet
mojim očem
za gledanje vase,*

*kar je prvi plazilec
preplezal prepad
odločitve,*

*kar je prva bosa stopinja
ovčarja — Vodnika
nagnila bilko gorskega pelina
in zgladila sled*

*in je v somrak bogov
zagorel plamen
nekega hrepnenja,
ki več ne ugasne!*

*Na drugi gori sije
zarja jutrišnjega bitja.*

Planinske kočé v boju z okupatorjem

BOGDAN ŽOLNIR

1. JELKA, OSKRBNICA KOČE NA KREMŽARJEVEM VRHU

Ko je zgradilo Planinsko društvo Slovenj Gradec leta 1934 kočó na Kremžarjevem vrhu kot najzahodnejšo planinsko postojanko na Pohorju, je namestilo za oskrbnika kočé Karla Polenika in njegovo ženo Lenčko, ki je odigrala v dobi NOB in v njenem poprejšnjem partijskem gibanju pomembno vlogo, ki naj bi ne bila pozabljena, še posebno ne dandanes, ko drži preko Kremžarjevega vrha planinska transverzala št. 1 in ko poizvedujejo radovedni planinci vsepovsod o raznovrstnih krajevnih zanimivostih. Doživetja Polenikove Lenčke sem večkrat poslušal, toda svinčnik sem zagrabil šele sedaj, ko mi je razodela nadrobnosti iz težkih let svoje mladosti, skozi katera se je prebijala in zorela, dokler ni prišla v službo v kočó na Kremžarjev vrh. Njeni spomini pričajo, kako polno vsebine je imelo njeno mlado življenje. Poslušajmo jo:

»Proti koncu prve svetovne vojne sem že služila, ker smo izgubili očeta. Bila sem stara 24 let, ko sem dobila službo v tej planinski kočí. Tukaj se je pričelo zame čisto novo življenje. V kočó so prihajali številni turisti, mnogi planinci so pri nas prenočevali, še posebno lovci, ki so zasledovali srnjad, ruševce in divje peteline. Stalni gosti so bili predvsem Slovenjgradčani, posebno Zdravko France, ki je bil nameščenelec Elektro-obrata in je semkaj zahajal v lastno lovišče. Ker je bil on tudi med voditelji krajevnega partijskega gibanja, so prihajali pogosto v okolico planinske kočé njegovi sodelavci, posebno študenti-skojevci iz Mislinjske doline, ki so se po razgovorih stalno oglašali v naši kočí. V tisti dobi, še posebno od leta 1937 dalje, sem zaporedoma spoznavala te ljudi, naše poznejše revolucionarje, ki so vsi po vrsti padli v NOB: to so bili iz Slovenjega Gradca učitelj Balci Vrunč, Pepče Druškovič, Vinko Železnikar, iz Mislinja pa Iršič, Čebular, Prevolnik. Semkaj sta prihajala tudi brata Raderja iz Šmartna. Kaj kmalu sem pričela zaznavati vsebino njihovih razgovorov, razumevala sem njihov jezik, saj sem že pred tem bila v stiku z ljudmi, ki so vodili borbo za večji zaslužek v bližnji tovarni. V kočí na Kremžarjevem vrhu smo imeli tedaj v pritličju v skupnem prostoru gostinsko sobo in kuhinjo, tako da sem se z vsebino razgovorov večine izletnikov izobraževala in zares mnogo zvedela.

Razgledni Kremžarjev vrh nad Slovenjim Gradcem je mnogo hribolazcev obdržal v tem lepem svetu tudi po več dni, saj ni nikjer na Pohorju tako lepega 'póceni' razgleda kot od nas. Mnoge turiste so mikali nepregledni pohorski in kozjaški gozdovi, velika naselja po gornji Dravski in Mislinjski dolini, drugi so občudovali Labudsko dolino in Svinjsko planino, tisti pa, ki jim niso bile poznane naše domače gore, so zrlí samo proti zahodu na Peco, Olševo, Raduho, na Savinjske planine, zraven tega pa posebno pozimi in po poletnih nevihtah občudovali kraje preko meje na Koroškem tja do Visokih Tur.

Ko je Hitler priključil Avstrijo, se je med obiskovalci naše kočé kaj hitro spremenilo nekđaj tako veselo planinsko vzdušje, ker je večina naših stalnih gostov pozabila na to prekrasno panoramo, saj so pričeli govoriti največ o težki prihodnosti. Spominjam se, da so bili med izletniki, ki so prihajali na Kremžarjev vrh, tudi kaj nenavadni gosti. Naša planinska kočó je postajala po letu 1937 shajališče in javka mnogih partijskih delavcev, ki so

bili na poti iz notranjosti države v Avstrijo in so se tukaj sestajali s sekretarjem slovenjegraške partijske celice Francetom. V letni sezoni 1937 je bil v koči na letovišču nekdo iz Beograda. Tedaj sem doživela kaj nenavaden dogodek. V močnem mraku je stopil v planinsko kočo turist srednjih let ter prisedel k mizi. Ko sem prižgala petrolejko, sta se gosta pri luči spoznala. Beograjec skoraj ni veroval svojim očem in novodošli mu je dejal: 'Da, jaz sem, ali se me bojite, mislili ste, da ste me v Glavnjači ubili! Sedaj niste pod zaščito beograjske policije, sedaj nisem zvezan, vaša usoda je sedaj v mojih rokah. Toda pomnite, mi nismo morilci!...' Kmalu zatem je turist kočo zapustil in se naslednjega dne zjutraj sestal na dogovorjeni javki za kočo s sekretarjem Francetom in nekim Celjanom, ki sta že rano zjutraj prihitela na Kremžarjev vrh.

Semkaj so prihajali tudi mnogi drugi komunisti, iz Zagreba je prišel večkrat na zvezo neki elektrotehnik, iz Celja neki zdravnik in vsi so me ob prihodu vpraševali, če je že kdo po njih poizvedoval. France, ki se je z njimi sestajal, mi je pričel pojasnjevati poglede komunistov na splošne politične razmere v svetu. Polagoma sem spoznala na tem vrhu tudi člane mariborske partije, med njimi Maksa Gašpariča, Kovača, Turkove in druge. Moja služba v tej koči je postajala tudi zaupniška. Od Franceta in mnogih drugih sem prejemale večkrat po nekaj tiskane literature, tudi 'Našo misel' in 'Ljudsko pravico'.

Zares je včasih čudno! Človek sreča v življenju večkrat ljudi po naključju, pa se jih rad spominja vse življenje, čeprav jih je videl le enkrat, še posebno, če je to bilo v težkih časih. Tak primer pomnim iz leta 1939, ko sta se sestala v koči na Kremžarjevem vrhu sekretar France in njegov zagrebški sodelavec neznanega imena. Pogovarjala sta se o delu v Partiji, obujala spomine na leta, ki sta jih kot delavca preživela na Dunaju, v Parizu, Berlinu, končno pa se razgovarjala o delavskem gibanju v Zagrebu. — Ker sem jaz v tisti dobi prvič prebirala VKPb, čeravno nisem mnogo razumela, sem pač lahko kot zanesljiva prisluškovala njenim razgovorom... Tako sem zaznavala v tej planinski koči borbo dveh svetov in z mojo vednostjo je tvorila ta kočica od časa do časa kanal od Beograda in Zagreba v Avstrijo in nazaj.

Leta 1939 in 1940 so prinašali v kočico mnogo literature posebno iz Maribora. Ob neki priložnosti sem morala peljati v Slovenj Gradec menda Maksa Gašpariča na zvezo k Druškovičevemu Pepčetu. Dobro pomnim, kako so se komunisti iz Maribora zanimali za delo slovenjegraških kulturbundovcev in sklepali s Francetom največ o pobijanju fašistične propagande.

Ob izbruhu vojne aprila 1941 mi je France zaporedoma naročil, da moram dati hrano in prenočišče vsakomur, ki se bo skrival pred Nemci na Pohorju. S takšnimi navodili me je poslal do sosednjih oskrbnikov planinskih koč na Pungartu in v Ribniško kočico. Ko so pričeli v dolini z nabiralnimi akcijami za partizane prve Pohorske čete, so prihajali razni aktivisti tudi po večkrat v eni noči na Kremžarjev vrh in odlagali razno orožje, opremo, hrano in zdravila v skrivališče pod veliko smreko. Zopet je bil najagilnejši France pa Tine Lah, Mirko Štruc in drugi. Od Toneta Rogine iz Podgorja sta France in Lah znosila večjo količino dinamita, puškomitraljez Maksim, strojnico in ogromno nabojev. Tukaj je bila namreč javka za Pohorsko četo. Neznanec iz Ruš je zalogo odnašal naprej. In že tedaj mi je France sporočil, da bo vsak gost, ki je naš, imel zaradi spoznanja v gumbnici jelkino vejico. Da bi jaz njegove sodelavce spoznala, so se dogovorili, da me bodo klicali 'Jelka', kar sem tudi ostala.

Koča pod Kremžarjevim vrhom

Ko je ing. Rado Iršič izvedel organizacijo osvobodilnega boja v Mislinjski dolini, je bil odpoklican v Maribor. Bilo je menda konec julija 1941, ko je prišel gredoč v Maribor tudi na Kremžarjev vrh v kočo in mi dal navodila, s katerimi je učvrstil partijsko javko v tej planinski koči. Tedaj ga je spremljala ing. Štefka Štibler.

Kmalu po prihodu Nemcev so pričeli prihajati v kočo prvi turisti, purgarji iz mesta. Mi smo se zelo zgražali nad mnogimi izmed njih, posebno nad mlajšimi, ki so se vpisovali v spominsko knjigo v nemškem pravopisu. To so pač bili otroci malomeščanov, brez kakršne koli zavesti in hrbtenice. Kam bi vse to dovedlo, da se niso pojavili partizani, ki so ljudstvu vrnili zavest, ponos in misel po svobodi?

Še v letu 1941 je prišel v kočo dezertar iz Avstrije, Ivan Krautberger. Tamkaj je zapustil delo in iskal zveze s partizani. V koči sem ga skrivala dvanajst dni, zatem pa je odšel preko Mozirskih planin na Dolenjsko, kjer je kmalu kot partizan padel.

V jeseni 1941 so Nemci odvedli mojega moža na delo v Staro vas pri Krškem, kjer je moral krmiti živino izgnanih Slovencev. Brž ko je France to zvedel, mi je iz Velenja, kjer je tedaj bil v službi, poslal mnogo protinemških letakov in morala sem jih odnesti do moža, da jih razdeli med prebivalstvo. Toda tudi tamkaj sem dobila pri Miklavčevih v Stari vasi slične protinemške letake ter jih med živežem tovorila nazaj v Slovenj Gradec. V Celju sem že izstopila in hitela po peronu v vlak za Slovenj Gradec. Ko sem pa zagledala Nemce, kako posameznikom pregledujejo kovčke, sem obstala, odložila kovček ter sklenila, da se vrnem nazaj v vlak, da bom potovala zaradi varnosti domov preko Maribora. Tedaj pa mi je zagrabil kovček nemški oficir, ker je menil, da je meni pretežak in mi ga ponesel v 'savinčana'. Tako sem se srečno izmuznila strogemu pregledu, ki bi bil prav gotovo odkril mojo skrivnostno protihitlerjansko zalogo letakov, ki bi me stala glavo. Odkar je bil sekretar

France v Velenju v novi službi, je tekla zveza z okrožnima KP Maribor in Celje nemoteno naprej po njegovih direktivah. Kurirske posle so vršili brivec Juvan Pavle v Celju, pa tudi njegova hči Nada in žena. (Pozneje so bili zato izgnani v nemško taborišče, France pa maja 1942 ubit od gestapa!)

Ko so Nemci maja 1942 ubili Franceta v Celju, je najprej zavladovalo mrtvilo. Pri nas na Kremžarjevem vrhu pa je znova zaživelo v jeseni 1942, ko se je tukaj utrdil Pohorski bataljon. Nič kaj prijetno mi ni bilo, ko sta pogoreli 8. X. 1942 planinski koči na Pungartu in Ribniška koča. Naši koči so partizani tedaj prizanesli. 14. XI. 1942 je prišel na Kremžarjev vrh znani partizan Šarh, bil je namreč na poti proti Primožu, kjer je imel sorodnike. Kmalu zatem, dne 29. XI. 1942, pa se je oglasila v koči na Kremžarjevem vrhu še večja skupina partizanov iz sestava Pohorskega bataljona. Vodil jih je živahni politikomisar bataljona Rajko Knap, ki je narisal v spominsko knjigo razne oznake osvobodilne borbe, zraven pa pripisal sledeče: 29. XI. 1942. Partizani iz svobodne Slovenije. Za božič pridemo zopet na obisk. Do takrat vas pozdravljamo. Politikomisar Rajko Knap, Nande, Silvo, Polde, Ture, Trdina, Rado, Olga, Gojko, Tine, Silva, Mira... Že naslednjega dne so prihiteli Nemci in preko teh slikarjev in pisarjev ovekovečili svojo podobo.

(Ta knjiga je ohranjena menda v mariborskem muzeju NOB!)

Po dogovoru s temi partizani sem pričela z obveščevalno službo znova. Za primer nemške navzočnosti v koči sem izobesila mnogo perila, odprla oknice, perilo sem pa imela stalno namočeno. Koča na Kremžarjevem vrhu je pričela znova odigravati pomembno vlogo.

Po koncu Pohorskega bataljona januarja 1943 je tišina kaj kmalu prenehala. Prvi partizan, ki je prišel v letu 1943 v kočo, je bil znameniti Mariborčan Ivan Zagernik, partizansko 'Joco', rojak iz koroških Raven. Takoj od prvega dne pa tja do njegove smrti sem najintenzivnejše sodelovala z njegovo skupino na Pohorju, oziroma z njim v Mariboru. Ko je prišel prvič, ni imel niti pravega orožja, mesto puške je imel za samoobrambo leseno štirirobato rogovilo, katero je pustil v koči in je na žalost pogorela ob požigu koče. Joco je odšel k partizanom 1. aprila 1943 in je bil meseca maja med vodilnimi osebnostmi v novem Pohorskem bataljonu. Kot sposoben organizator in komunist je vzdrževal zvezo z Mariborom in vzpostavil preko naše koče živahno zvezo z mariborsko OF. Njemu ni bilo težko, ker sem ga pomnila, odkar je bil prvič leta 1941 pri nas v koči kot turist.

Sedaj so se pričeli v koči takšni časi, v katerih smo dosegli višek naše drznosti. V kočo so prihajali Joco, z njim Stanko in Bum, iz Maribora so prihajali v Jocovo četo novinci, drugi zopet so prinašali semkaj municijo, obleko, zdravila ter poročila za bataljon. V koči je bilo dokaj živahno. Z osrednjega Pohorja je bilo prav blizu do Maribora, toda partizani so se posluževali zveze po velikem ovinku skozi našo planinsko kočo. Ko je moral Joco v začetku junija 1943 oditi s Pohorja na razgovor z mariborskimi voditelji v Črno na Koroško, se je znova oglasil pri nas v koči. Od tam je pohitel po nove partizane v Maribor ter se z njimi vrnil na Pohorje. Ne bi mogla reči, kolikokrat je prišla v našo kočo Hilda Turkova, partizanka 'Dunja', s katero smo preživeli tukaj toliko napetih, pa tudi veselih ur! Dogovorjenih 'turistov' iz Maribora je bilo vedno več, od nas so pa tudi odhajali partizani v civilno vlak v dolino za Maribor. Eden takšnih je bil tudi partizanski kurir Ante Mileta, doma iz Maribora, posebno zanesljiv partizanski zaupnik v najtežjih dneh, ko je znova grozila partizanom nevarnost, da jih bodo Nemci pokončali.

**Nova koča na
Kremžarjevem vrhu**

Bilo je konec junija, morda v začetku julija 1943, ko so prišli v dežju v našo kočo Joco, Bruno, Stane ter Antek, katerega do tedaj še nisem poznala. Joco mi je povedal, da je Antek kurir, zato oblečen v civilno obleko, ker bo jutri odpotoval z vlakom v Maribor in Graz. Ko so partizani odšli, je legel Ante k počitku. Toda naslednje jutro je nastala v koči velika zmeda. Dva mestna fanta P. in Ž. sta pogledala v partizanov nahrbtnik ter zagledala v njem bombo in neke pisarije. Kaj hitro je pričel prvi grditi komuniste, drugi pa na vso moč hvaliti Ruse. In v tem trenutku je odjeknil v Miletovi sobi močan strel. Prepir v pritličju koče ga je vznemiril. Ker je spal s pištolo v roki, je sanjal, da ga love Nemci. Tedaj je sprožil in si prestrelil prste na roki. Toda kljub temu je s povezano roko odšel še tistega dne na vlak. Imel je več različnih legitimacij. Toda na železniški postaji v Slovenjem Gradcu ga je nek hitlerjev mladinec ovadil kot sumljivega orožniku Rumpfu, ki ga je aretiral. To novico nam je prinesel Podkrižnik Ivan, očitavec. Jaz sem jo takoj sporočila Jocu, nemški pomožni policist Johan pa mi je kaj kmalu poslal tudi vse podatke o njegovem zaslišanju. Antėja so odvedli takoj v Maribor. Tedaj je Joco zahteval od mene, da sem odšla v Maribor, kjer je Rader vzpostavil zvezo preko neke Nemke do Anteka v kaznilnici. Kurir Ante je bil ves zbit. Prav tedaj so ga odpremili v Dachau.

Največjo zvezo iz Maribora sta vzdrževala kot turista s partizani Pohorskega bataljona preko naše kočice Slavko Petan in Anica. V tisti dobi so ostajali Nemci večkrat preko noči v koči, zunaj nje pa imeli močne zasede. Zares čuden primer, da se niso nikdar spopadli in srečali. Tudi radijsko oddajno postajo so imeli Nemci trikrat v koči. Mene so ponovno aretirali in zasliševali, pa sem se spretno branila, zato so me vedno izpustili. Zgodilo se je celo, da je bil v koči Joco Zagernik, ki se ob prihodu domačih Švabov ni mogel več izmuzniti iz gostinske sobe, zagrabil je za steklenico in mi pomagal točiti pivo. Tedaj mu je znani vodja vermanšafta iz Slovenjega Gradca celo plačal za njegovo spretnost vrček piva. In tako smo se dogovorili, da se bomo neko soboto znova sestali v koči. Toda tedaj nas je zasledil domači gestapovec Lužnik. V kočico je prišla Hilda Turkova in šest mariborških aktivistov. Tedaj se je že močno mračilo. Joco je čakal na noč ob robu gozda, z njim sta bila partizana Bruno in Stane. Šla sem na zvezo, istočasno pa tudi po kravo, ki je bila še na paši. Spremljal me je Levovnikov Pepi, izletnik iz Slovenjega Gradca. Trenutek, preden bi se morala pozdraviti z Jocom, pa nas je zalotil gestapovski ovaduh Lužnik, ki je opazil kljub mraku pri partizanu puško. Drugo jutro, bilo je 10. IX. 1944, je v prvem svitu že prihitedla nemška policija v kočico in nas vse turiste odvedla v mesto k zaslišanju. Partizani so seveda pravočasno odšli! Ker sem trdila, da sem ga srečala le gredoč po kravo, in zanikala, da bi imel Joco puško, sodnik ni vedel, komu naj verjame. Končala sem obrambo tako: „Možno je, da je imel neznanec orožje, katero pa jaz nisem zapazila, ker sem se ga močno prestrašila! Še bolj pa je možno, da me hoče Lužnik pri vas očrniti zato, ker me sovraži, saj me je pred leti vneto zasledoval, pa se mu nisem vdala!“ (To sicer ni bilo res, vsi Nemci so se pričeli smejati, Lužnik se je razburil še bolj, mene so pa pustili domov.) Od tistega dne še hranim posnetek, ko je zahteval nemški pomožni policist John, Šulerjev natak, naš obveščevalc, naj se z njim slikam.)

Ko je odšel pozneje v dobi Partizanskega odreda v letu 1943 Joco v Maribor in so vodili na Pohorju partizanstvo Drago, Vojin in Dunja, so me napotili dvakrat k njemu v Maribor, odkoder sem nosila nazaj na Pohorje v kovčku literaturo (Joco je padel v Mariboru 15. VII. 1944). (Posebno razpoloženje je zavladalo v naši planinski koči zadnje dni leta 1943, ko se je zadrževal v naši okolici Pohorski odred. Prav za božič 1943 je bila ena skupina pri kmetu Žvikartu, mnogo partizanov pa je prišlo v našo kočico. Bilo je vse prenapolnjeno. Prišli so po dogovoru tudi turisti. Med njimi je prišla tudi Katja kot turist iz Maribora, da bi se srečala s svojim fantom. To je bila ena najlepših noči, vsaj za mene. Dunja in Katja pa vsi partizani in izletniki so prepevali v silnem razpoloženju naše borbene pesmi in ko je odmevala skozi okence pesmica »Počiva jezero v tihoti«, so že privedli kurirji v kočico Katjinega partizana, ki je tistega dne varoval položaje svobodnega pohorskega ozemlja pri kmetu Sabodinu. To je bila zares svobodna noč v naših planinah, Katja se je odločila in ostala pri partizanih, pozneje so jo Nemci pri kmetu Jesenku kot bolničarko ujeli. Bili smo silno ogorčeni, ko smo zvedeli, da jo je hitlerjev privrženeц Cesar popolnoma opljuval.)

Kmalu zatem 7. I. 1944 so v bližnji vasi Sv. Primož ustanovili Pohorsko brigado Miloša Zidanška. Tedaj je prišlo v kočico šest partizanov, ki jih nisem poznala. Bili so močno oboroženi, toda povsem izčrpani. Kmalu sem ugotovila, da so naši. O marsičem so poizvedovali. Ko sem jim omenila, da je bil nedavno tega v koči bundesführer Steindl, je eden izmed partizanov segel po spominski knjigi in zapisal v njo tale novoletni pozdrav za leto 1944:

Koča na Kremžarjevem vrhu
v dobi stare
Jugoslavije

»Švabov je tak malo štiriinštiridesetega leta,
da že Steindel sam po planincih leta, po hribih lazi,
išče partizane

da čas ne zmanjka mu, pihal in hrane.

Ko pa požrl je zadnjo margarino,

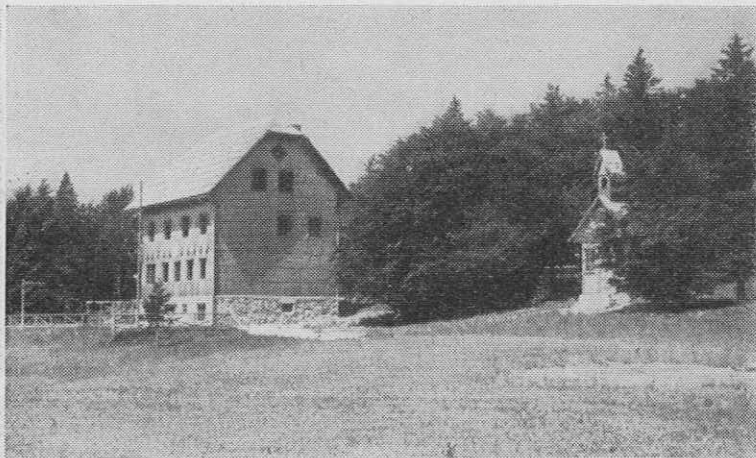
šel se tolažit je v kino, ker na vsej vzhodni črti,

fašisti umikajo se po načrti...«

Po navodilu partizanov sem jih čez dva dni prijavila na policiji in jim predala tudi spominsko knjigo.

Meseca marca 1943 je prišel v kočo del Pohorske brigade. Tedaj so popili vse vino, ki so ga poslali Nemci v kočo. Tedaj je tudi kazalo, da se bodo Nemci na Kremžarjevem vrhu naselili zaradi Pohorske brigade in treh brigad XIV. divizije, ki so prispele februarja v Mislinjsko dolino. Čim pa so odšli partizani Pohorske brigade, so prišli kmalu za njimi z druge strani partizani XIV. divizije, dozdeva se mi, da so bili iz Tomšičeve brigade, in so v koči tudi prespali. Ko so zagledali ob prihodu na tleh odtise kovanih nemških obuval, so trdili, da so bili v koči Nemci, o čemer jih nisem mogla prepričati, da to ni res. Tedaj je patrola odvedla moža in mene na zaslišanje k Pogaču na trbonjsko stran Pohorja. Ko sva prišla zjutraj z možem nazaj, je bila koča požgana. To se je zgodilo v noči od 8. do 9. marca 1944. Kakor mi je bilo žal za mojo privatno lastnino, ki je pogorela v koči, tako še žalujem dandanes za mnogimi listinami iz časov, ko so zahajali v kočo France in ostali komunisti, pozneje pa partizani. Vse to je zgorelo, tudi prvo Jocovo orožje. Že 1. maja 1944 je zaplapolala na Kremžarjevem vrhu, na največji smreki velika partizanska zastava, katero je izobesil politični delavec partizan Sever, in oznanjala bližajočo svobodo, katero sem pomagala dobojevati tudi jaz, saj sem bila namreč kot partizanka sekretarka krajne protifašistične ženske organizacije.

Že od poletne dobe 1944 je zavladalo okoli Kremžarjevega vrha zatišje, ker se v ta prostor niso v glavnem premikale partizanske brigade, pač zato, ker so bile v bližini Pavčkove partizanske bolnišnice, na severnem grebenu pa je delovala velika partizanska tehnika »Krištof« za mariborsko okrožje.

Koča pod Kopo,
ki so jo požgali
križarji 1. 1947,
tri dni pred
otvoritvijo

2. POŽIG PLANINSKEGA DOMA NA URŠLJI GORI 29. VIII. 1942

Že pokojni predsednik PD Slovenj Gradec Miloš Grmovšek je zapisal v društveno kroniko to-le: V soboto zvečer dne 29. VIII. 1942 je upepelil požar na Plešivcu (Uršlji gori) vse tri koče. Goreti je pričelo ob 21.30. uri ter je kot prva zagorela spodnja koča, to je cerkvena gostilna, nato zgornja Skubčeva koča ter kot zadnji Planinski dom SPD. Zgorelo je vse do golega zidovja. Ker je bila jasna noč, je bil pogled iz Slovenjega Gradca na požar veličasten...

Te skromne podatke smo kot zgodovinarji NOB dopolnili komaj v zadnji dobi, ko smo odkrili nekaj zanimivejših dokumentov iz dobe 1942.

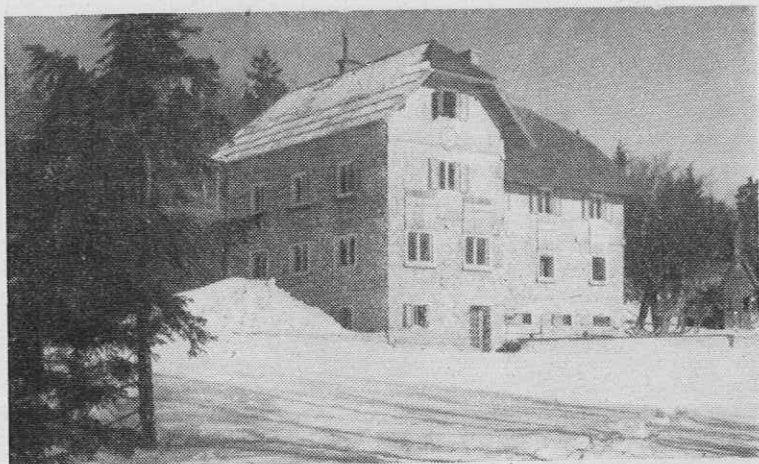
Požig planinskega doma na Uršlji gori je opisan tudi v poročilu nemške žandarmerijske postaje Prevalje, ki je napisala poročilo o zaslišanju dveh planincev, ki sta bila tisto noč na Uršlji gori.

Mirko Vaslt (Gotfrid) iz Kotelj je izjavil: »V nedeljo, dne 29. VIII. 1942 sem prišel ob 21. uri s prijateljem Ernestom Sedovnikom na vrh Uršlje gore. Pred mežnarijo so naju štirje zaustavili s klicem »Stoj!«. Iz bližnjega planinskega doma so tedaj privedli tudi vse goste in oskrbnico Krivčevo. Vseh partizanov je bilo 6 do 7, med njimi ena ženska. Iz planinskega doma smo dobili vsak po eno odejo. Ko so požgali obe mežnariji in planinski dom, so nas povezane odvedli v dolino. Mimo Križana smo prispeli do cerkve v Št. Vidu in nekoliko desno od nje prispeli do mesta, kjer so se sestali vsi partizani. Bilo jih je mnogo. Partizani so imeli na glavi kape, ki so bile spredaj in zadaj koničaste (triglavke). Partizanski komandant je mene in Sedovnika dolgo zasliševal, predvsem zato, ker sva imela bele nogavice, ki so hitlerjanska noša...«

Sedovnik Ernest s Prevalj pa dopolnjuje: »Tisto noč smo morali prespati v gozdu. Preden so nas naslednjega dne pustili proti domu, so naju partizani povpraševali o številčnem stanju nemške policije na Prevaljah. Ker podatkov nisem vedel, mi jih je povedal komandant sam, ki je omenil, da so na Prevaljah 4 žandarji in 6 gestapovcev, ki naj jih v njihovem imenu pozdravim...«

*

Tudi tov. Mirko Kumer s Prevalj je bil doživel tisto noč prvo srečanje s partizani na Uršlji gori. Ta pripoveduje: »Tistega dne sem odšel s sestro

Dom pod Veliko
Kopo (1377 m)

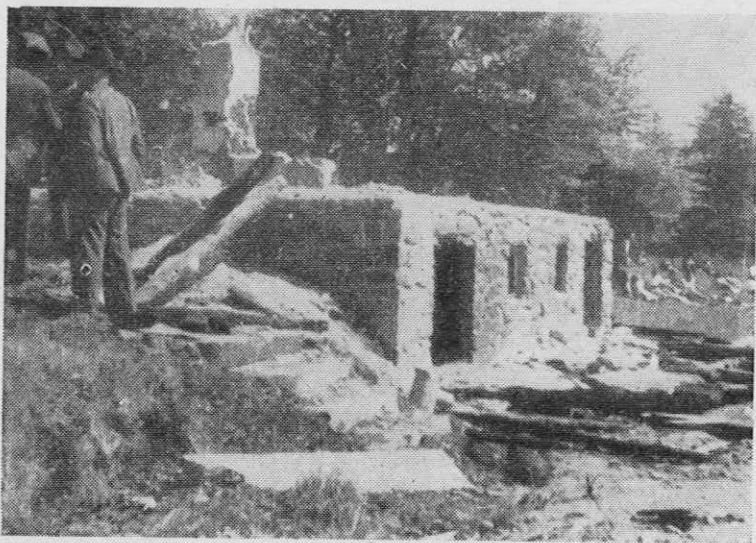
Ančko na izlet. Na Goro sva prišla opoldne. Bil je prekrasen dan. Še pred nočjo so prišli v dom partizani, ki so nosili na glavi triglavke. Dozdeva se mi, da jih je bilo 6. Ponoči so nas po požigu vseh domov odpeljali v Št. Vid. Spotoma so nam trdili, da so prisiljeni požigati planinske domove, da bi se v njih ne naselile nemške posadke. Pri cerkvi v Št. Vidu so nas postrojili, tedaj je prišla partizanska četa in vsakega izmed nas so zasliševali. Mene so vpraševali o ljudeh na Prevaljah, do katerih bi se lahko obrnili. Priporočal sem za sodelavce Franca Konečnika in Maksa Sekula. Zahtevali so tudi vse podrobnosti o domačinih, ki so člani KB. Ko so nas zjutraj pustili proti domu, sem srečal pri Godcu policijo in gestapovce s Prevalj, ki so hiteli pod vodstvom Tratnika na Uršljo goro.

*

V tem času, v drugi polovici meseca avgusta 1942 so bili Nemci v Mežiški dolini močno vznemirjeni, ker sta se pojavili na vzhodno Koroškem področju kar dve partizanski enoti. Štajerski bataljon, ki so ga zaradi izdaj stalno zasledovali Nemci, je požgal nekaj hiš v Bistri in na Ludranskem vrhu ter likvidiral prve nemške raztrgance, ki so zalezovali partizansko enoto. Prav tiste dni — 27. VIII. 1942, pa je prišel v gorate predele Mežiške doline po poti iz Dolenjske preko Gorenjske in Koroške »Krajnčev bataljon« iz sestava II. grupe odredov ter se srečal pod Raduho s Štajerskim bataljonom. Katera teh enot je torej požgala 29. VIII. 1942 planinski dom na Uršlji gori?

Odgovor na to vprašanje nam je dala znamenita partizanka Atena-Letonjeva, danes poročena Ulrich, ki pripoveduje:

»Dom na Plešivcu je požgala partizanska četa mojega brata Vlada Letonje-Janeza. Ko je bil moj brat Janez iz sestava Štajerskega bataljona že na poti proti Plešivcu, da ga požge, je naletel na del preostalega Štajerskega bataljona v bližini Bele peči, na Kranjčev bataljon. V sestavu Štajerskega bataljona sem bila tudi jaz. Misleč, da nas obkoljujejo Nemci, je štab bataljona odredil umik, toda jaz in še nekaj partizanov smo ostali na položaju... Ko smo ugotovili, da prihajajo naši, torej partizani, je bilo že prepozno, da bi mogli zaustaviti jedro našega Štajerskega bataljona. Tako sem prišla jaz z nekaj tovariši začasno v sestav Kranjčevega bataljona. Postali smo njihovi vodniki

Koča pod Kopo
(pogorišče)

ter jim kazali pot na vzhod proti Pohorju. Prišli smo na Sedlo pri Št. Vidu, vzhodno od Črne istočasno kot četica mojega brata Janeza s Plešivca. Oboji smo mislili, da je nasprotnik zopet Nmec, in smo se spopadli, toda kmalu smo se spoznali in združili. Naš spopad pa je opozoril Nemce, kje smo, in tako smo imeli borbo kmalu tudi z Nemci. To je bilo menda naslednji dan. Zdi se mi, da je nadaljeval Kranjčev bataljon pot naprej proti vzhodu pod vodstvom kurirjev, jaz in moji tovariši pa smo se pridružili Janezovi četi in skupno odšli za jedrom Štajerskega bataljona tja onstran Mozirskih planin.

Povelje za požig planinskega doma je izdal štab Štajerskega bataljona skupno z okrožnim komitejem, čigar sekretar je bil moj drugi brat Kmet, komandant Silas, komisar Bor in Izak (dr. Polh), načelnik.

3. POŽIG PLANINSKEGA DOMA NA PUNGARTU — POD VELIKO KOPO NA POHORJU OD 8. NA 9. X. 1942

O požigu planinskih postojank na Pohorju v noči od 8. na 9. X. 1942 vemo mnogo več podrobnosti kot o ostalih »žarečih« nočeh.

Bila je to doba, ko se je Pohorski bataljon II. grupe odredov za stalno naselil na tem za Nemce tako kočljivem področju ter jih pričel silovito vznemirjati nekaj kilometrov proč od Maribora in tudi v mestu samem. Največje napotje partizanskemu bataljonu so bile tedaj prekrasne planinske postojanke po Pohorju, ki jih je zgradilo nekoč SPD in v katerih so se naseljevale nemške vojaške enote za borbo proti partizanom.

V noči od 8. na 9. oktober 1942 so partizani požgali na Pohorju osem planinskih postojank.

Oskrbnica doma na Pungartu Berta Kokol pripoveduje o tisti usodni noči naslednje: »Od leta 1939 sem bila v koči kot oskrbnica. Burne dni sem pričela doživljati že ob umiku bivše jugoslovanske vojske, ko so močne skupine hitele v silnem snežnem metežu preko sedla na jug v Mislinjsko dolino. Skoraj isto-

Koča pod Kopo
(predvojna)

časno pa so pribežali iz Slovenjega Gradca mnogi meščani v našo kočo iz strahu pred Nemci. France, sekretar celice, mi je naročil, naj nudim vsakomur vso možno pomoč in tako smo kaj kmalu izpraznili vse naše zaloge. V našo kočo so prihajali kar naprej ljudje, za katere sem vedela, da so to prvi partizani, saj so se večkrat vračali v kočo in naročali to in ono. Ko je pričel Pohorski bataljon v jeseni 1942 prve večje akcije, ko so spraznili zalogo iz Goljeve trgovine v Dovžah 27. IX. 1942, so tedaj pridrveli prvič nemški policisti na Pungart in se v koči naselili. S sosednjo oskrbnico na Ribniški koči tov. Cizejevo sva pričakovali vse to, kar je sledilo. V planini je bilo nadvse napeto stanje. Posebne zaloge nismo imeli v koči nikdar takšne kot v starih časih. Najprej je vodil nadzor nad kočo Rozenopf iz nemškega planinskega društva iz Slovenjega Gradca, pozneje sem imela kočo na svoj račun s sestro, končno pa so kočo upravljali iz Maribora, toda obiska ni bilo mnogo. Še 7. oktobra so v koči prenočevali nemški vojaki! Bili so v zasedi. Na večer 8. oktobra 1942 ob 20. uri so vstopili v kočo partizani. Med njimi je bil Harkov. Drugih nisem poznala. Sporočili so mi, da morajo kočo požgati zato, ker jo bodo sicer Nemci spremenili v stalno postojanko nemške vojske proti partizanom. Toda tisti večer so bili v koči turisti, med njimi tudi nadgozdar Edi Sernek iz Slovenjega Gradca. Vse moje privatne stvari so partizani odnesli iz koč, odnesli zase tudi skoraj vse odeje, zatem pa vzeli v shrambi posode petroleja, polili leseno stavbo na več mestih in jo zažgali.

Tačas sta zagoreli tudi mogočni pohorski planinski postojanki Ribniška kočica in Hutterjeva vila ter še pet drugih planinskih koč, ker so jih Nemci že spreminjali v značilne trdnjave, obdane s strelskimi jarki, bodljikavo žico ter več bunkerji.

Kočo na Pungartu, ljubljenko PD Slovenj Gradec, je požgala četa komandirja Reka iz sestava Pohorskega bataljona.

(Planinsko društvo Slovenj Gradec je zgradilo to kočico leta 1937 in je postala v njenem šestem letu žrtev vojne. Po osvoboditvi so kočico obnovili že leta 1947, križarji iz Avstrije so jo požgali 27. V. 1947, tretja novogradnja je bila dovršena leta 1954 in 4. VII. izročena svojemu namenu.)

4. POŽIG PLANINSKE KOČE NA PECI DNE 12. JUNIJA 1943

(Po pripovedovanju očividca)

Tudi požig planinske kočje na Peci je del naše zgodovine NOB. Po napadu I. koroškega bataljona na Mežico v noči od 3. na 4. april 1943 so se pričele vse silovitejše nemške hajke za partizani. Že tedaj smo videli, pravi bivši partizan Peter Tomazin iz Mežice, da bo treba čim prej požgati planinsko postojanko na Peci, ki ne sme služiti Nemcem kot izhodiščna baza proti nam partizanom ...

Že kmalu po napadu na Mežico je odšla skupina desetih partizanov pod vodstvom Mileta na pliberško področje. Kmalu je prišla za nami še ena skupina iz I. koroškega bataljona, med njimi tudi Drago in Pepca, vseh je bilo 21. Privedel jih je Nestl (Tone Okrogar), ki je odšel po to okrepitev. Tedaj smo pričeli z akcijami. Imeli smo veliko srečo. In tako sem bil dodeljen dne 12. junija 1943 v patroljo, ki jo je vodil Nestl, in krenili smo proti jugu na Peco. V temni noči smo se približali Uletovi planinski koči. V njej so bili turisti iz Maribora. Med turisti je bila tudi silno strupena ženska, ki nas je nazivala z »banditi«. Zato smo te »planince« odvedli v bližnjo kapelico in jih vanjo zaklenili. Šele pozneje smo zvedeli, da sta bila med turisti dva mariborska gestapovca, ki sta zaradi našega prihoda v kočjo takoj zgubila pogum in se nam nista izdala. Vse te turiste je držala v šahu naša Marjetka. Hitlerjevi turisti so gledali iz kapelice gorečo kočjo, mi smo pa v strašno temni noči odhiteli naprej v Toplo, k Brku, kjer smo zajtrkovali. Noč ima zares svojo moč! Le pet nas je bilo v tej akciji, in sicer Marjetka in Ivana, Nestl, Metod in jaz. Ostali štirje, ki bi morali biti z nami, so padli med potjo v nemško zasedo pri Kraljevem križu na Holmcu. Mi smo torej sami nadaljevali pot od Koče na Peci v Toplo. V onih groznih strminah in gostem smrekovem gozdu smo se držali za roke, pozneje, ko se nismo mogli držati, pa smo si navezali na hrbet bele prtiče, da bi se ne izgubili. Toda že v Topli so nas dohiteli oni štirje zadržani tovariši in nas vseh devet je nadaljevalo pot na Smrekovec, v štab I. koroškega bataljona. Ljudstvo se je še dalj časa posmehovalo onim nemškim turistom, ki smo jim v noči od binkoštno sobote na nedeljo 1943 požgali prijetno zavetišče na Peci... (Gl. sliko na str. 298.)

Začetki alpinizma na Ravnah

PETER FICKO, Ravne

Navadno je tako. Kdor zahaja v gore, mu v spominu ostane najmočnejše tista gora, ki jo na začetku svojega gorništva najgloblje doživlja. Kadar smo daleč od nje, se tega zavemo. Ob spominu nanjo izgine pusta vsakdanjost. Pred nami zrastejo v jasno podobo obrisi te gore, ki v tistem trenutku predstavlja ves ostali gorski svet. Začutimo jo kot zdravje.

Ta čudna misel me je spreletavala na vrhu Raduhe.

Tod je rušje odeto v ledeno okrasje, okrog sam sneg, sonce in blesk, ki jemlje vid. Nepremičnost ozračja in narave pod mano ustvarja pokoj. V dolini dobiva trava zeleni nadih. In že se pridno oglašajo ptički.

Tovariši so že na Grohotu, moram za njimi. V divjem smuku švigam po njihovih smučinah. Privedle so me do Durc, kjer jih je strmina pretrgala.

Počitek za noge!

Tudi te je ta gora osvojila.

Tečajniki
na Korošici

Spomini segajo štiri leta nazaj. Takrat smo poznali le koroške gore na naši strani. Priljubila se nam je redko obiskana Raduha. Kmalu niso več zadostovali pogledi v stene, premagovali smo strmine po možnih prehodih. Plezali smo le prosto. Stikali vsepovsod in spoznavali skrivnosti gore, ki nam je postajala vedno bolj pri srcu. Odslej smo prihajali bolj pogosto.

Najlepša je vigred. Glasni potočki na Grohotu so oživel krnico. Zadnje lise snega so se odražale med potlačeno travo, skozi katero so silili prvi zvončki in teloh. Začutili smo gorsko pomlad.

Poleti pridejo planšarice v bajto pod stoletne smreke in se naselijo do jeseni. Mukanje in pozvanjanje se meša s petjem in prihaja zamolklo v steno. Nismo bili sami! Zato smo zvečer ob ognju na odprtih ognjiščih skupno marnvali in prepevali koroške pesmi.

Na jesen odženo. Tedaj vlada čudovit mir. Če bi kdo zajuckal na Olševi da, bi ga slišal. Barve in pisanost, da strmiš.

Nekoč sem se učil: »Der Maler Herbst ist da...«

Tudi pozimi je nismo pozabljali.

Ni trajalo dolgo, ko se je družina zbrala. Začetnik organiziranega planinstva in zaslužni pobudnik alpinizma na Ravnah je od ustanovitve PD Ravne do danes predsednik Janez Gorjanc, skupno z domačinom Ivom Dretnikom, ki opravlja enako dolgo tajniške posle. Sosednje Prevalje so imele bogato in dolgoletno tradicijo na tem področju. Ravensko planinsko društvo ni staro niti deset let, še mlajši je alpinistični odsek, ustanovljen pred tremi leti, in njegovi člani. Brez dvoma se je med domačini rodila misel in zakoninila potreba po alpinistični dejavnosti najprej v gimnazijski mladini. Vzpodbuda je bila alpinistična literatura, predvsem pa neugnana sila, ki nas je vlekla v stene — doživetjem nasproti.

Začetek je bil po načrtu in tedaj nismo bili v zadregi kam. Odločili smo se za Raduho. To je bilo pred tremi leti, na začetniškem plezalnem tečaju. Postavili smo si šotore okrog Zavetišča na Grohotu in uredili prijetno taborišče. Učitelji so nam bili Stane Veninšek, Ciril Debeljak in Metod Janko.

Najprej je bilo na vrsti spoznavanje plezalne opreme in njen namen. Zvijanje vrvi, vozli, navezovanje in pravilno zabijanje klinov. Nato pa v stene! Mimogrede so vodje naveze pod stenami pokazali osnovna pravila prostega plezanja. Za tem smo za njimi posnemaje ubirali strmo pot. Na desetdnevem

tečaju smo prišli do četrte težavnostne stopnje in odkrili marsikako novo smer. Pred zaključkom sta bila dva dneva posvečena okolici Okrešlja in Jermanovim vratom, z namenom, da pridemo v trdnejšo skalo in si prisvojimo občutek za pravo steno. Tako smo preplezali Režek-Modčevo v Mali Rinki, Szalay-Germov greben v Turski gori, v Planjavi X in Jugovo poč.

Vrednost tečaja ni bila samo v dobri plezalni osnovi, ki smo jo dobili pri znanih alpinistih, predvsem tudi v dejstvih, ki so neposredno povezana s plezanjem in so prav tako pomembna kot plezalna tehnika. Razna predavanja so nas seznanila z vremenom, nevarnostmi v gorah, floro in zgodovino alpinizma. Organizacija je bila odlična. Udeležba je zajela vso Mežiško dolino.

Leto za tem smo poskušali sami. Sprva v smereh, ki so bile znane iz tečaja, krstili pa smo jih: Debeljak-Šipkova (ali Y), Stanetova in druge v Raduhi. Kmalu smo jih plezali tudi prosto. Nato smo začeli zahajati v Savinjske in Julijske Alpe, kjer se je zvrstila množica smeri do četrte težavnostne stopnje.

Po številu nas je bilo še vedno premalo. Zato smo izvedli še en plezalni tečaj, vanj pa vključili nove navdušence. Tečajniki so bili vsi fužinarji, učitelja pa Ciril Debeljak in Marko Dular. Nadaljevali smo z »Debeljakovo šolo«, osvojil in izvajal jo je tudi Marko. Dopoldne smo plezali, popoldne pa skupno z Markom poslušali Cica, ki nam je iskreno pripovedoval svoja obilna gorniška doživetja, često burna, a včasih trpka. Predavanja so poleg plezalne tehnike obsegala isto snov kakor v prvem tečaju, zgodovino alpinizma z naravnimi pojavi v gorah. Nikar prevelike učenosti v alpinizmu, prvotnost tudi v tem, tako bo množičen in vsem dojemljiv! Predvsem naj se mnogo pleza, da tečaji ne izgubijo svojega namena!

Po težavnosti so smeri sledile prvemu tečaju. Plezali smo v Vršičih, Ojstrici, Planjavi in Okrešlju.

Morda ne bi bilo prav, če ne bi omenili prijetnega domačega vzdušja, ki je prišlo v obeh tečajih močno do izraza. Naglo smo našli pot drug do drugega, se razumeli in postali dobri tovariši. Tudi ponoči nismo bili ločeni, kar nas je še bolj zblížalo. Posebno še gorniške pesmi, ki so dokončno utrdile vezi med nami, da smo si zaupali. Nobenih pregrad in prikrivanj! Živelimo kot poslušna eskimska družina med izkušenimi vodji. Težka je bila ločitev.

Ugibali smo. Bo šlo? Nikar brez poguma. Komur ga manjka, malo doseže! Posebno velja to v steni. Z nezaupanjem v lastne sposobnosti smo vstopali. Ko je bil led prebit, je steklo. V človeku je, da je z doseženim redko zadovoljen. Podajali smo se v težje smeri. Skalaško in Bavarsko v Triglavu, Herletovo v Ojstrici, Pintarjevo in Desno v Dedcu, Igličevo, Zajedo Skute in druge. Nekateri so prosto plezali Y v Raduhi, Modec-Režkovo v Mali Rinki, Szalay-Gerinov greben, Zimmer-Jahnivo itd.

Z veseljem gledamo na prve sadove. Marsikomu dolgujemo za prizadevanje in trud. Posebno prijatelju Marku! Poplačano bo, če bomo ostali zvesti gorniki. Marko pa bo med nami svetel spomin mladeniča, polnega življenjskih sil. Vse je usmeril v študij in gore, oboje je pojmoval enako resno ter se dvignil nad povprečje.

Zavil sem v hlad pod steno. Senca je prekrila krnico in spodnji del stene. Še pogled v steno Grohota. Mreža belih trakov jo je prepredla po policah, kakor so jih nekje v davnini vzvalovile zemeljske sile. Ovršje stene je zlato, temno izstopajo mokre lise med svetlimi suhimi.

Od dna prihajajo znani glasovi, smučajo se na spodnjem kraju plaza, pod macesni. Nataknil sem smučič in zavižal navzdol, da se družno vrnem v dolino.

Ravne z Navr-
škega vrha

Foto Maks
Dolinšek

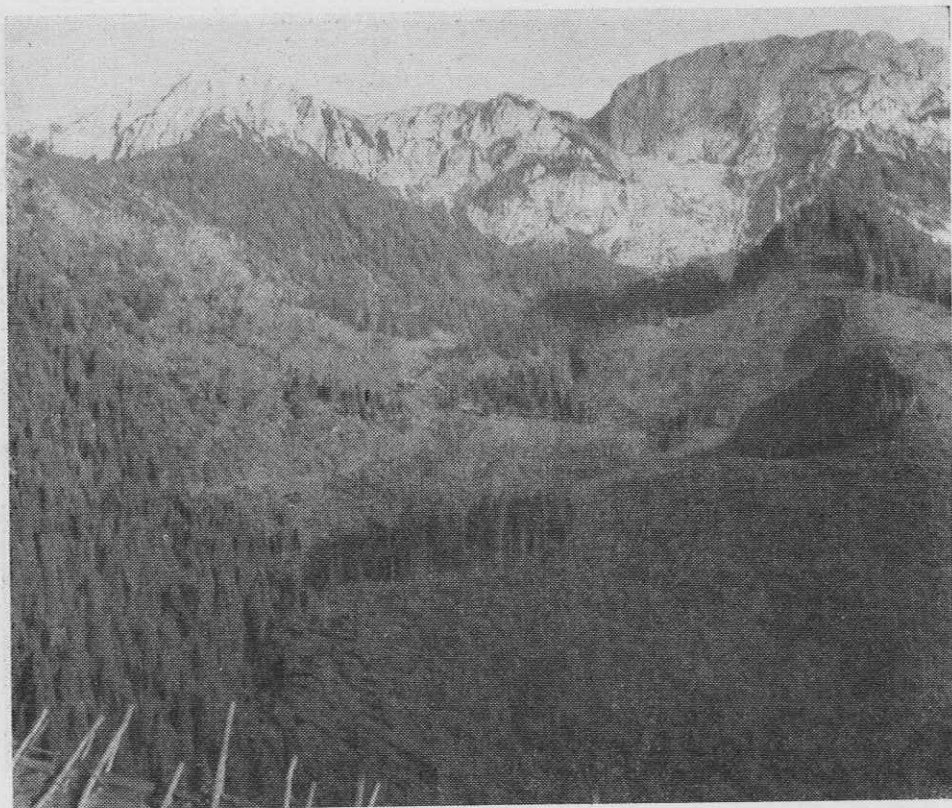
Stena nad Grohotom

DRAGO ZAGORC, Ravne

Kot vedno smo tudi tokrat dolgo spali. Tisto malo svetlobe, ki se skozi lino priplazi v izbo, ni motilo. Potem sva se z Jožetom zagrizla v strmal. Bilo je pozno poletje. Z macesnov so se usipale iglice in grmički rododendrona so že izgubljali jesenske barve. Na zelenici pod Macesnovcem sva počivala. V ridah, kjer se pot zviija na greben, sva ugledala tovarišijo iz bajte. V pozdrav sva jima zavriskala. Kmalu so se izgubili med ruševjem in macesni na severni strani gore. Ostala sva sama. Le od planine se je čulo klopotanje zvoncev; bajte pa so bile zamrle kot jeseni, ko so že odgnali živad v dolino.

Od poti sva zavila pod steno, v veliko votlino. Že med hojo sva le malo govorila, zdaj pa sva povsem umolknila. Morda naju je bilo strah negotovosti. Ko bova začela plezati, bo neprijetni občutek minil.

Stena me je že dolgo vabila. Na obeh krajnih delih smo prišli že čez, tu, kjer smo si najbolj želeli, pa nismo niti poizkusili. Spodnji in gornji del si nisva mnogo ogledovala, videti je bilo lahko. Vmes pa je kakšnih sto metrov, ki so nama dali misliti. Potek smeri nakazuje plošča, ki se lahko naklanja od leve proti desni in tvori s steno kot. Zgoraj visi čez ploščo velika streha; zaskrbljeno in v dvomu sva jo ogledovala. Na tihem sva si mislila: morda pa jo bova le zmogla.

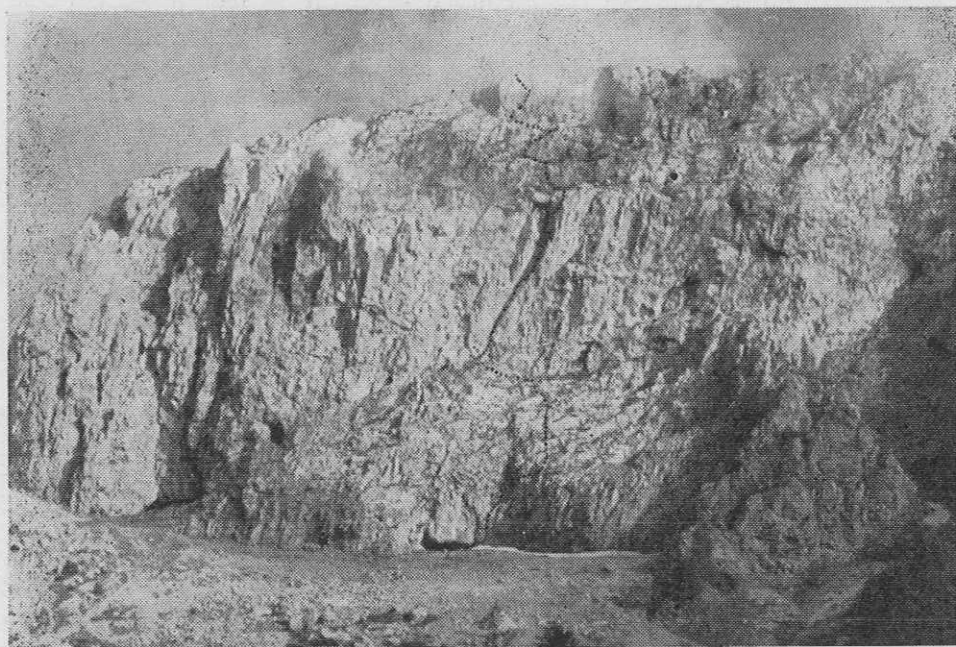

Raduha od Prosenčevega vrha

Izpraznila sva nahrbtnik. S seboj vzameva le sladkor. Razvila sva vrv, se navezala in razdelila železje. Stoječ na solidnih stopih sem pogledal navzdol; ko je Jože videl, da ga gledam, se je nasmehnil:

»Bo?« Led je bil prebit, otrešla sva se more. Zdaj je bilo dobro. S klinom sem ukrotil žmulo, po nerodni polički malo na levo, pa sem bil na stojišču. Po ozki lašti sva prečila v desno, nato naravnost pod plati. Stojišče je bilo dobro. Ker je bil videti prestop v ploščo neroden, sva se ravnala po stari modrosti: bolje drži ga, kot lovi ga, in do ušes zabila klin. V spomin, da sva bila tu, sva pustila možica. S klini sem premagal zajedo in svojo težo, pa zlezel na najino ploščo. Vražje strma je. Vrv je šla h kraju, pa še vedno nisem stal. Obesil sem zanke in zaprosil spodnjega, naj pohiti. Ko je izbijal kline, je delal dolge samogovore, zgled skromnega besednega zaklada.

Počasi sva lezla. Oprimki so majhni, tudi stopov ni bilo prida. Ponekod sva si pomagala s klini, pri tem pa sva pridobivala na višini. Varovališča so bila nemogoča. Tako sem stal v neki razpoki z zunanjo nogo na zagvoženem kamnu, z drugo v stremenu. Nekaj višje sem se z muko spehal v majhno lopo. Zunanji rob strehe je že visel čez naju. Postajalo je čedalje bolj strmo. Vrh previsa je bilo nekaj dobrih oprimkov in stopov — počivališče pod velikim previsom. Poizkušam. Ne gre. Zlezem tik pod trebuh, naprej pa ni ne oprimkov in ne špranj. Špranjice pa so bile zasigane, da tudi s specialnimi klini

Stena Raduhe od blizu

nisem nič dosegel. Vrnil sem se nazaj na »počivališče«. Prsti so me že hudo boleli. Odlomila sva si vsak rebro čokolade in se pogovarjala. Od grebena sva čula vriskanje. Oglasila sva se. Peter je povedal, da si je poškodoval nogo in ne more hoditi. Priklical je Staneta, ki nas je včasih učil plezati. Dobro, da je bil blizu. Zmenili smo se, da ga bo Stane pustil na Grohotu in mu bova midva pomagala v dolino. Nama je bilo prijetno, da so tovariši spodaj. Čutil sem, da zdaj morava čez. Na levi je plošča, na katero prej nisem pomislil. Zdaj pa mi je postala všeč. Čez njo bi prišel v kot, kake tri metre navzgor, da pridem čisto pod streho. Potem bova videla. Na klinu sem se močno izvesil, da sem dosegel razpoko. Vanjo sem vtaknil klin in zabijal. Leva roka se hitro utruja, dosti udarcev pa je šlo mimo. Pripel sem se na novi klin in zdrsnil čez. Bilo je nenavadno — lahko. Kmalu je bil Jože pri meni. Pod streho je lahka prečnica v desno in že sva izven težav. Na polici, dovolj široki za partijo taroka, sva se oddihovala. Še nekaj raztežajev po travnatih policah in čez nekaj skalnih skokov, pa sva bila v skrotju na grebenu. Zvila sva vrv, uredila kline in vponke in se spustila proti Durcam. Na Grohotu smo sedeli pred bajto na klopci, si ogledovali steno, premlevali smer in kovali načrte.

Dobršen del poti je Peter poskakoval po eni nogi, včasih pa sva si ga naložila. Obljubljal je, da ne gre več v šoder, sam pa še posebej ne. Toda o tem smo že mnogo govorili. Trpi pa le tisti — ki je sam hotel. Pozno ponoči je brnel ob Meži rešilni avto...

Ko se danes spominjam dni ter večerov na Grohotu in v raduških stelah, mi je toplo pri srcu. Res, po dolgem času ne čutim več tiste sproščenosti po plezanju in zmagoslavja; občutek radosti in zadovoljstva me obide ob misli

na nekdanje dni, na tovarišijo in zaželim si jih nazaj. Raduha in Grohot nam pomenita več kot druge gore in planine. Tu smo začeli. Vabita nas nazaj in mi se vračamo.

TEHNIČNI OPIS:

Po zaznamovani poti na Raduho. Od zavetišča na Grohotu do vstopa je 15 minut. Vstop je desno od zijavke (na sliki dobro vidne). Plezaj nekoliko desno, nato naravnost navzgor, dokler ne zagledaš navpične plošče, ki je poševna, a pravokotno na steno, tvori kot z njo, končuje pa se s streho. Do vstopa v ploščo je stena največ IV, od tu do izstopa iz nje pa V, z dvema mestoma V⁺. Stojišča slaba, v stopnih zankah. Naprej se stena položi in je lahka.

Čas plezanja 5 ur. Plezala zadnjo nedeljo v avgustu 1957 Jože Petrič in Drago Zagorc, člana AO Ravne na Koroškem.

Srečal sem tovariša

JANEZ GORJANC, Ravne

Leto 1941.

Most čez Veliko Pišnico pri Kranjski gori je bil podrt. Na levem in desnem bregu hudournika se je zato zbralo večje število tesarjev, zidarjev in težakov. Tesarji so tesali sveže hlode v tramove, težaki so kopali temelj za ležišče mostu, zidarji pa pripravljali mešanico za betonske podstavke novega mostu.

Med tesarji je vihtel plenkačo tudi od sonca in gorskih vetrov ožgan fant s smehljajočim se obrazom. Krepki udarci s plenkačo so kazali izredno moč mladega tesarja. Njegove bistre oči, ki so se češče ozirale v vrhove Martuljkove skupine, so razodevale vnetega gornika in planinca.

To je bilo moje prvo srečanje z Mihom.

Sprva ni kazal posebnega zanimanja, od kod in kdo sem. Ko pa sem vprašal, kako se imenuje vrh v grebenu pod Rigljico, se je Miha s svojim čistim glasom hitro oglasil in dejal: »To je Rušje. Preko njega se vračamo tedaj, ko je stena Rigljice že za nami«.

Ne posebno izkušen v gorah sem takoj dobil vtis, da stoji pred menoj v gorah prekaljen plezalec. Omenil sem mu, da nameravam v kratkem sam preko stene Rigljice.

Miha je bil takoj pripravljen, da plezanje opraviva skupaj.

Ob prvem svitu sva naslednji dan prečkala železniško progo. Tu naju je sprejel gozd v svoje okrilje. Po dobri uri hoda sva dospela na prod pod steno Rigljice. Miha je izvlekel iz svojega nahrbtnika že dokaj obledelo plezalno vrv. V moj nahrbtnik sva stlačila ono bore malo hrane, katero sva vzela s seboj. V njegov nahrbtnik pa vse ostalo, kar nama ni bilo v steni neobhodno potrebno. Miha je stlačil nahrbtnik v duplino pod steno, medtem ko sem si jaz svoj nahrbtnik oprtal. Stisnila sva si roke in si izrekla gorniški »Srečno!« To mi je vtilo toliko zaupanja v tega fanta, s katerim sem se tedaj prvič srečal v gorah, da sem pozabil na vse težave in nevarnosti, na katere bi utegnili naleteti v steni.

Miha je prvi stopil v steno. Med plezanjem sem opazoval njegove prijeme, gibčnost in izurjenost. Pozorno sem sledil potekanju vrvi.

Vse drugačna in okornejša je bila moja tehnika plezanja in znatno več časa sem porabil varovan od zgoraj za isto pot.

Menjala sva.

Miha Arih, v ozadju
Velika Dnina

Vdolbina v prvi tretjini stene, obrobljena s previsom, me je ustavila. Nisem si znal dovolj hitro izbrati pravega načina, kako bi se potegnil preko previsa. Zopet je Miha prevzel vodstvo. Vzleknjen v vodoravno lego se je potegnil preko previsa kot maček in nadaljeval plezanje za cel raztežaj. Prav tako sem poizkusil tudi sam. Previs me je odbil prvič, drugič in tretjič. In že je stal Miha tik nad previsom in zabil dva klina, ki sta mi nato služila kot varen oprimek. Z Mihovo pomočjo sem se potegnil preko previsa. Nad previsom sva se odločila za kratko duškanje. Snel sem si nahrbtnik z ramen, ga odložil ob nametani vrvi na tla. Medtem ko sva urejala vsak s svoje strani vrv v pentlje, je moj nahrbtnik izrabil priložnost, se začel kotaliti po strmini in odletel preko stene v prepad.

Miha se je nasmehnil. »Nahrbtnik jo je ucvrll«, je dejal. Menil sem, naj nahrbtnik kar lepo ostane pod steno, češ ga bova že našla, ko se bova vračala. S tem se Miha ni strinjal. V mojem nahrbtniku je imel tri palačinke, ki jih je spekel sam in namenil meni na vrhu Rigljice. Na Mihovo zahtevo sem se odvezal, prepustil vrv Mihi, ki se je s pomočjo nje v treh ali štirih spustih spustil po strmali do nahrbtnika. V dobri uri se je vrnil z nahrbtnikom. Ves nasmejan se je šalil, da lakota še ne bo nastopila; le aluminijasta škatla v nahrbtniku je zgubila nekaj svojih geometričnih oblik. Bil sem presenečen nad toliko uslužnostjo človeka, s katerim sem bil prvokrat v steni. V zameno mu nisem mogel nuditi ničesar razen tihega priznanja, da se tako tovarištvu ne da kupiti.

Po kratkem odmoru sva nadaljevala vzpon preko gladkih plošč, grebenov in ozkih kaminov do vrha. Sonce je stalo že v zenitu, ko sva z Rigljice ogledovala nasprotne vrhove Razorja, Prisojnika in Mojstrovke.

Tudi pri drugih vzponih preko sten v Julijskih Alpah je Miha ostal vedno in povsod najboljši tovariš in svetovalec. Nazadnje je žrtvoval svoje mlado življenje za svobodo svoje domovine. Bil je najsvetlejši lik gornika in partizana, kar sem jih poznal. Miha Arih.

Koroške gore v borbi za osvoboditev

Stanko Vončina

V otvoritvenem govoru ob proslavi 25. obletnice Planinskega društva v Mežici sem med drugim dejal:

Zupančič je med vojno zapisal v zamreženi in zastraženi Ljubljani:

Vso dolgo noč me težka tlači mora,
iz srca trudnega izpiti hoče moč,
a mlad mi poje glas vso dolgo noč,
Pogum! vsak dan je bolj zelena naša gora!

Da, gora je bila vsak dan bolj zelena tudi pozimi, dajala je tudi pri nas zavetje neštetim borcem. Zakaj zelena? Razumljivo, saj je vendar pomlad zelena, polna svežih sil in volje do svobodnega življenja.

Ve planine ste v naših očeh, zlasti pa v očeh naših borcev postale še lepše, še veličastnejše. Postale ste nam mnogo več kot pa Maginotova in Siegfriedova linija, saj onih domala ni več, ve pa stojite, kot ste stale, in vaši sinovi so vas ovenčali z zmago in slavo.

Ker je ta številka posvečena koroškemu planinstvu, naj spregovore naši prvi borci na koroških tleh v nekaj vrsticah o naših koroških gorah, v katerih izpričujejo svojo ljubezen do naše Pece in do ostalih vrhov v tukajšnjem kotu.

DVE PARTIZANSKI ZGODBI S PECE

Decembra 1944 je zapadlo novega snega toliko, da je bil vsak korak po naših partizanskih poteh počasen in naporen.

Noč nas je zatekla v Koprivni pri Lipoldu. Bilo nas je pet po številu skupno z bolno tovarišico. Premetavala se je na klopi ob peči. Kuhala jo je vročica. Oči domačih so bile plašne in nemo govorile:

»Pa vendar ne ostanete preko noči tukaj, saj vendar veste, da Nemci pridejo pogosto sem.«

Vedeli smo, da je tako, vedeli smo tudi, da je tu nevarno mesto, saj stoji hiša tik ob veliki cesti. Zavili smo bolno partizanko v odejo in jo naložili na sanke ter jo odpeljali proti Meži, proti Olševi.

Ob samotni domačiji smo se ustavili. Ko sem potrkal na okno, so se čez čas odprla škripajoča vrata.

Poznali so nas, bili smo njihovi nekdanji gostje in, kar je premogla ta borna bajta, je bilo njihovo in naše. Ko sem povedal, da je z nami bolna tovarišica, je gospodinja ustavila kolovrat. Njena skrb je poslej veljala bolnici. Materinsko ji je potipala vroče čelo, iz prs pa se ji je izvil vzdih:

»Kdaj bo konec tega trpljenja, kdaj bo že prišla rešitev!«

Vsem nam je ta vzdih porajal isto misel, isto željo. Pred nas je postavila lončeno skledo in v njej je bil krompir v oblicah.

»Vzemite repico!« je dejala.

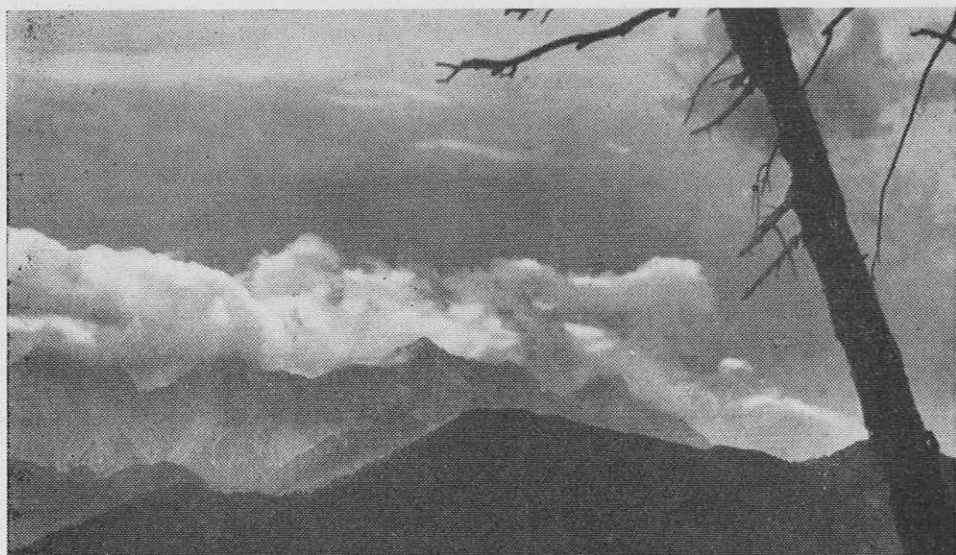
Čeprav smo bili lačni, nam je bilo težko, saj je okrog te mize prisedlo k večerji še četvero otrok. Molk, ki je nastal v tej nizki kuhinji, ki je z dvema malima okenicama gledala v svet, je pretrgal udarec na vrata. Vsi smo se spogledali. Prijel sem brzostrelko in snel granato s pasu. Zdajci smo bili na veži. Spoznali smo glas sosedovega sina.

»Bežite, švabi gredo!«

Prijel sem partizanko za roko in jo pol vlekel, pol nesel po strmi stezi za bajto navzgor. Trije moji tovariši so šli v drugo smer, da zmešamo sled. Bolnica se je opotekala in klecnila na kolena. S snegom si je hladila vroče čelo. Ko sem se ozrl nazaj, je pod nama šla kolona. Preletela me je misel, da bo tu konec vseh mojih želja. V roki sem stiskal brzostrelko odločen, da ne dam življenja poceni.

Kolona pa je krenila po sledi mojih tovarišev v hrib. Rešena sva bila. Krenila sva dalje. Pot je bila strma. Ni in ni hotelo biti Golobove kmetije.

Proti polnoči sva prišla do kmetije. Ženici, katere mož je trpel v Dachau, se je bolnica zasmilila, da so se ji zasolzile oči. Ko smo jo položili v posteljo in jo pokrili z odejami, jo je še vedno preletaval mraz, da je šklepetala z zobmi.

Peca, pogled na Kamniške planine

Izza oblakov je vzplavalala luna. V oknu so se risale gore: Raduha, Smrekovec in čisto na levi obronki Uršlje gore.

Zazrla se je v to čudovito lepoto in še danes se mi dozdeva, da slišim besede:

»Glej Raduha, Grohot, tam bom poleti, ko bo svoboda. Ovce se bodo pasle in jaz bom vesela in srečna. Spominjala se bom teh dni. Ali niso lepe te naše gore?« Tudi jaz sem se zamislil. Pred menoj so stale gore, ki so mi dajale tolikokrat zavetišče, pred menoj je bilo življenje. Volja, da kljubujem vsemu. To me je delalo močnega.

Ozdravela je. Še smo gazili sneg. Izogibali smo se zasedam in delali vsi za en cilj, za našo svobodo. A ko je pomladansko sonce ožarilo naše gore, ko je svoboda bila že na pragu, je padla ona, ki si je tako želela gledati naše svobodne planine.

Ivan Hercog-Tim

*

Ob 8. zvečer 3. januarja 1945 je na občini v Črni pretresla detonacija vse sosednje hiše.

»Opravila sva, Mili!« sem dejal, ko sva gledala nad vasjo, kako je bilo vse temno, vse skrivnostno in tiho.

Sneg nama je škripal pod nogami, ko sva jo mahnila kar po glavni cesti v Toplo. Saj nocoj ne bo nikogar iz postojanke, ker se je strah zaril švabom v kosti.

O polnoči sva bila na Končnikovi žagi, legla na pod v kuhinji in zaspala, kot bi mignil.

Zjutraj pa sva krenila zgodaj naprej h Kočniku, h kmetiji, ki se je zarila najvišje pod skalnate stene Pece. Tu ima Mili babico. Vedela sva, da bo tu kos za pod zob, pa še kaj h kruhu. Temeljito sva se podložila. Kdo bi se pa tudi branil, saj je bilo vedno vprašanje, kako bo naslednji dan.

Sonce je zlatilo strme pečine Pece kot malo kdaj v tem času. Sneg je na debelo ležal v žlebinah, le na previsih ga je neslo, spihal ga je veter, ki je pozimi največkrat edini gospodar na Peci. Pa še nekdo se ni dal ugnati. Z daljnogledom je Mili ugledal črne postave. Pogled mu je počival v kraljestvu divje koze. Na mah sva pozabila, da sva v partizanih, in po kratkem pomenku sva rinila v Kočnikovo Peco.

»Pet jih je,« je ugotovil Mili.

Da jih ne spodiva, sva se previdno pomikala navzgor. Med nama in njimi je bil hrib, tako da sva bila zakrita. Že sva bila na vrhu, kjer bi bila katerega izmed

njih vzela na muho. A glej! Kot da bi imeli »obveščevalno«, so se premaknili daleč na drugo stran v Fajmutovo Peco. Še sva rinila za njimi. Peca je bila ožarjena od sonca in snežni kristali so nama jemali vid.

»Ne bo nič,« je bila najina ugotovitev.

Čimprej nazaj k babici, to nama je govorilo že tudi v najinih želodcih. In sva se spustila kar po žlihu navzdol. Toda hitrica se nama je maščevala. Že je bil Mili preko pasu v snegu. Ko sem ga hotel potegniti ven, sem se sam še globlje pogreznil v sneg. Kobacala, plazila in vlekla sva se po snegu in ni mnogo manjkalo, da bi že tega dne zapravila svobodo za vedno. Lačna in premočena sva končno dospela do Kočnika v nadi, da se tam posušiva, spočijeva in pošteno najeva. Odprla sva vrata, še to ne pridno, ko je zavpila vsa zaskrbljena gospodinja:

»Bejšta, švabi so boj v Topli!«

Kar gredoč sva dobila vsak še kos kruha in že sva rinila v sneg v drugi hrib proti Mravljiji.

Stanko Vončina

20 let dela AO Prevalje

Franc Telcer

Razvoj in ideja alpinističnega udejstvovanja je kaj kmalu prodrla tudi v našo Meziško dolino. Razširjanju planinstva na Prevaljah je sledila tudi ustanovitev alpinističnega odseka v letu 1937. Od začetka maloštevilen, vendar uspešen po svojih dejanjih se je sčasoma izpopolnil. V slabih razmerah tedanjega časa so člani doprinašali velike žrtve v vzgoji mladega naraščaja. Pot jih je vodila v naše koroške grape in stene, ki so bile do tedaj še nepoznane in nepredelane. Začeli so s prvimi vzponi na Uršlji gori in v Raduhi. Še danes so nam poznane in priljubljene smeri tedanjih naših prvih plezalcev. Najuspešnejši pionirji alpinizma na Koroškem so bili: Pavli Mešl, Lojze Krajger in Miha Riegl. Tem so sledili mlajši, njihovi učenci. Njih imena še danes zasledimo v današnjem odseku. V največjem zagonu je alpiniste doletela druga svetovna vojna. Nekatere je okupator izselil, drugi so se znašli po raznih taboriščih, tretji pa so utegnili najti pot v planine, od koder se mnogi tudi niso več vrnili. Razgnani na vse strani sveta so vendar v sebi gojili prijateljstvo, skovano v stenah in hribeh.

Tako je ideja alpinizma za nekaj let zatonila na Prevaljah. Kmalu po končani vojni se je zopet začela prebujati alpinistična dejavnost. Redki preživeli člani prvotnega odseka so se zopet zbrali in povedli s seboj mlade ljudi. Odsek je nenedoma zaživel, prirejati so se začeli razni plezalní tečaji in alpinistične šole. Razvojna pot odseka je šla po poti, ki so jo hodili naši alpinisti, Uršlje gore, Raduhe, v stene Kamniških in Julijskih Alp.

Danes šteje odsek 23 članov in 4 pripravnike.

AO Prevalje na
Uršlji gori 1957

Zaradi oddaljenosti od Alp je odseku glavno torišče plezalnih vzponov Raduha. Tako so naveze našega odseka po vojni preplezale naslednje prvenstvene smeri: Mihovo smer, smer preko Luknje, Prevaljsko smer št. 1 in 2, Čez vetrne police, Čez plošče, Centralno smer, Lojzov kamin, Jožev steber, najmarkantnejša smer pa je še iz stare dobe. To je Herletova smer in znani prevaljski Y. V zadnjem času pa sta nastali še dve smeri, in sicer levo in desno od prevaljskega Y.

Odsek deluje tudi v zimski alpinistiki. Tudi v zimi so preplezali nekatere od omenjenih smeri.

V zadnjih letih odsek posega v Kamniške in Julijske Alpe.

Odsek vsako leto prireja plezalne tečaje za vse svoje člane na Raduhi. V bodoče bo odsek prirejal tudi začetniški plezalni tečaj za mladinski odsek.

Vsako leto priredi odsek zbor alpinistov na Uršlji gori. Naj navedem še nekaj imen naših najmarljivejših članov alpinistov: Bratje Lodrant, Jože Peruš, Zdenko Štern, Ernest Vauh, Lojze Vidali.

O delu mežiških planincev

Stanko Vončina

Gora Kralja Matjaža je šele pred štiridesetimi leti začela vzbujati pozornost ljubiteljev planin, ki so se začeli zavzemati za to, da Peca dobi primeren planinski dom.

Za razvoj turizma in planinstva se pred prvo svetovno vojno ni skoraj nič storilo. Vemo samo to, da je imel ožje stike z osrednjim odborom SPD v Ljubljani v Dachauu preminuli koprivski župnik Ivan Hojnik, ki je še za časa stare Avstro-ogrske utiral pot slovenskemu planinstvu na Koroškem.

Ledino na tem polju sta v naši dolini začeli orati že podružnici SPD v Pliberku leta 1919/20 in po plebiscitu podružnica v Prevaljah. Leta 1924 se je v podružnici SPD Prevalje na predlog članov iz Mežice, Črne in Podpece ustanovil odbor za zgradbo koč na Peci. Ta odbor je delal kot odsek SPD Prevalje do leta 1926, ko se je ustanovila podružnica SPD Peca za Mežico in Črno. Takoj ob prestopu v novo podružnico se je odsek za zgradbo koč na Peci znatno razširil ter se lotil z vso vnemo pripravljajalnih del za gradnjo.

Peca je bila do tedaj kaj slabo obiskana gora. Med obiskovalci so bili večinoma domačini. Vzrok, da je bila ta gora, ena najlepših razglednih točk slovenskega

Planina Grohat
pod Raduho

Planinski dom
na Peci (1665 m)

Korotana, slabo obiskana, je obstajal v tem, ker ni imela primernega zavetišča. Peca je važna prehodna točka za daljše ture in bi postojanka na njej tudi iz tega razloga bila potrebna. Koča na Peci bi tudi kot postojanka za visokogorske smučarske izlete in tečaje mnogo pomenila.

Podružnica je najprej zgradila vozno pot do gradbišča na Mali Peci (višina 1654 m). Pot je bila zgrajena z udarniškim delom ter so se v tej akciji izkazali zlasti člani-rudarji iz podpeškega revirja. Istočasno so začeli tudi z gradnjo koče, ki jo je gradil domači strokovnjak, sedaj že pokojni Jurij Potočnik iz Mežice. Koča na Peci je bila odprta 29. junija 1928 leta. Koča je odigrala veliko poslanstvo v koroškem planinstvu in turizmu ter je privabljala planince naše ožje in širše domovine, popluzimi pa prijatelje belega športa, ki je na Peci oživel, ko je na Pohorju že izginil sneg.

Da ugotovi splošni želji turistov, je mežiška podružnica SPD leta 1934 zgradila v Mežici lepo urejeno letno kopališče in tudi na ta način pospešila razvoj turizma v Gornji Mežiški dolini. Zavaljo tega je bila Mežica zadnja leta pred vojno proglašena uradno za turistični kraj.

Pozneje je gora dobila tudi kip kralja Matjaža, umetniško delo prerano umrlega umetnika kiparja Nikolaja Pirnata, kot simbol slovenskega optimizma in vere v lepo bodočnost.

Prišla je vojna. Kralja Matjaža so na Peci potegnili iz votline, mu pobrali zlate žeblice iz krone ter umetnino iz lipovine razžagali in zažgali. Na žalost domači izdajalci. Niso pa računali s tem, da se je ravno na tisti dan začela zbirati v Ljubljani Osvobodilna fronta, s katero naši renegati niso računali.

Leta 1943 je bila po nalogu NOV in PO s tolikimi žrtvami postavljena koča požgana, da se je na ta način preprečila nastanitev nemške policije na tako važnem strateškem mestu in važnem kurirskem križišču, kot je bila Mala Peca.

Že v zgodnji jeseni leta 1945 so se sestali preostali odborniki in ljubitelji slovenskih planin bivše podružnice SPD, da ustanove novo planinsko društvo. Reči pa moramo, da se struktura članstva danes ne razlikuje dosti od predvojne, ker je tudi prej delavstvo tvorilo večino v podružnici. Stržen članstva smo imeli med rudarji iz helenskega revirja, ki sta ga vodila pokojna tovariša Blaž Zagar in Karel Hinterberger.

Društvo je takoj po osvoboditvi, v dobi obnove, mislilo tudi na obnovev koče na Peci. Takratne razmere, v glavnem pa neurejeni odnosi s sosednjo Avstrijo, niso dovoljevali gradnje na neposredni meji. Zaradi tega se je društvo odločilo zgraditi kočo manjšega obsega na Grohot planini pod Raduhu. Ta koča, ki je bila odprta 20. junija 1948, je viden dokaz požrtvovalnosti mežiških planincev, ki so s 2323 udarniškimimi urami pripomogli, da se je koča po dveh letih vztrajnega dela odprla turistom. Podružnico je tedaj vodil marljivi predsednik tov. Tone Jurhar.

Planinski dom
na Peci

Koča ima kuhinjo in veliko sob s 16 skupnimi ležišči. Poleg tega sprejme tudi podstrešje do 30 oseb. Istočasno je društvo odprlo planinsko gostišče pri Pucu v Koprivni, kjer je na razpolago ključ koče pod Raduho.

Pod vodstvom poznejšega predsednika tov. Engelberta Burje je planinsko društvo leta 1951 odprlo planinski kotichek v Narodnem domu v Mežici ter istočasno priredilo planinsko razstavo v proslavo 25-letnega jubileja društva. S tem društvom ni samo uredilo svojemu članstvu prijeten društveni prostor, ki mu služi za sestanke, temveč je istočasno društvo prišlo do dobrega skladišča. Še istega leta je društvo uredilo in opremilo planinsko postojanko v Podpeci, in to na Pikovem, ki je postala priljubljena izletna točka za Mežico, Žerjav in Črno.

Po službeni premostitvi tov. Burje je predsedstvo ponovno prevzel tov. Tone Jurhar. Pod njegovim vodstvom se je zgradila zavarovana pot od Grohota preko severozapadnih sten na vrh Raduhe. Leta 1953 je bila pri planinski postojanki Pikovo zgrajena dependansa, ki ima veliko sobo s 7 opremljenimi posteljami. Stavba je podkletena.

Da vsaj začasno reši vprašanje prenočevanja na Peci, je društvo leta 1953 uredilo planinsko zavetišče blizu gradbišča nove koče oziroma nekdanje koče na Peci. Zavetišče ima 16 skupnih ležišč.

Društvo je v zadnjih letih redno prirejalo izlete. Poleg krajših izletov na bližnje postojanke, beležimo tudi večje izlete v Triglavsko pogorje. Tudi Savinjske Alpe naše članstvo v večjem številu redno obiskuje. Leta 1954 je društvo skupno z žerjavskim in ravenskim priredilo velik skupen izlet na Veliki Klek. Leta 1956 pa so naši mežiški planinci v velikem številu obiskali Dobrač.

Ves čas po osvoboditvi je v našem članstvu tlela tiha želja in upanje, da le pride čas, ko bo zopet mogoče postaviti kočo na Peci. Kmalu po Gleichenberškem sporazumu je našemu planinskemu društvu uspelo dobiti dovoljenje, da sme obnoviti kočo na Peci. Ustanovil se je gradbeni odbor z nalogo, da postavi na nekdanjem mestu, kjer je stala koča, nov planinski dom. V soglasju z gradbenim odborom Planinske zveze Slovenije se je društvo odločilo zgraditi večjo in prostornejšo stavbo, ki bo ustrezala vsem potrebam modernega planinskega doma.

Društvo se je z navdušenjem lotilo dela, pridno zbiralo sredstva in tako smo že leta 1954 vzdali vogelni kamen novega doma.

Društvena uprava je imela mnoge težkoče, zlasti z žičnico, za katero so vsi nosilci postavljeni. Vsako leto so se predsedniki gradbenih odborov menjavali. Končno je to mesto zasedel tov. Kristl Pečovnik, ki je uporabil ves svoj prosti čas in v pogledu gradnje doma razbremenil društvenega predsednika. Tov. Pečovnik je bil v letih 1956 in 1957 93-krat na Peci. Prav tolikokrat tudi predsednik društva tov. Jurhar. V zadnjih dveh letih so dela pri domu vidno napredovala. Tako beležimo v letu 1956 1509, v letu 1957 2617 udarniških ur.

V pozni jeseni leta 1956 je gradbeni odbor prehitela zima. Samo nekaj dni je manjkalo, pa bi bila streha pokrita. No, lani je končno stavba prišla pod streho.

Požgana Uletova koča na Peci
(1654 m)

Urejena je bila kuhinja in poleg nje zasilno štirje prostori, ki že služijo po potrebi svojemu namenu. Letos se bodo dela nadaljevala in računamo, da bodo urejeni kletni prostori, visoko pritličje in tudi nadstropje vsaj za silo. Novi dom ima tloris $17,5 \times 11$ m. V stavbi bo vsega 21 prostorov. Pri tem niso vštete sanitarije. Kapaciteta doma bo do 150 ležišč, od tega nad 60 s posteljami.

Večje dotacije so dali: Občinski ljudski odbor Črna, Izvršni svet LRS, Planinska zveza Slovenije, Okrajni ljudski odbor Maribor.

Prva leta je mnogo pomagal z materialom tudi Rudnik svinca v Mežici.

Posebej je treba pohvaliti kmete iz območja Pece oz. črnske občine, ki so darovali mnogo lesa za stavbo. Med vsemi prednjači Končnik iz Tople ter Mihev iz Podpece, na čigar zemljišču stoji planinski dom.

Letošnje jesen bo Planinsko društvo iz Mežice na Mali Peci na stežaj odprlo vrata svojega planinskega doma, ki naj bo v bodoče zbirališče njenih otrok, ljubiteljev planin, ljubiteljev Koroške in ljubiteljev vseh onih, ki nam je Peca, čeprav jo deli državna meja, skupna mati, ki bedi nad nami vse do tja, do kamor sega slovenskega jezika glas.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

PD Laško (nabiralna akcija) din 160.—, PD Maribor (nabiralna akcija) din 1100.—, Vidmar Anton, Tržič din 100.—, Presetnik Marjan, Ljubljana din 300.—, PD Dol pri Hrasniku (nabiralna akcija) din 1850.— in Koren Zdravko, Ljubljana din 1000.—. Skupaj din 4510.—.

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada za gradnjo Zlatoroga pri PZS dne 10. III. 1958	din 4 693 689.—
Zbrano od 11. III. do 7. IV. 1958	din 4 510.—
Stanje sklada dne 7. IV. 1958	din 4 698 199.—

mladi pišejo

POT NA TRIGLAV

Nekega dne sem šel v trg in pogledal na našo razglasno desko. Na njej je bil prabit listek, na katerem sem bil tudi jaz napisan. Na tem listu so bili napisani pionirji, ki lahko gredo na izlet na Triglav. Zelo sem bil vesel, da sem bil med njimi tudi jaz.

V Mojstrani smo izstopili in šli peš do Aljaževega doma. Tam smo prenočili. Drugo jutro smo bili žalostni, ker je deževalo. Šele tretji dan smo se napotili zgodaj zjutraj na vrh Triglava. Pot je bila naporna, morali smo nositi svoje nahrbtnike. Po dolgih urah smo končno prišli na vrh vsi zdravi. Kmalu nas je zagrnila megla. Za eno uro smo se ustavili na Kredarici, kjer smo tudi kosili, nato pa smo krenili do Triglavskih jezer, od tu pa v Bohinj. Vlak je zopet zdirjal proti Ravnem. Tako smo se po sedmih dneh lepega izleta vrnili domov. Da smo bili na vrhu Triglava, kaže tudi fotografija.

Daniel Polanc, 4. raz.

Osnovna šola — Ravne na Koroškem

MLADINSKI SPOMINI

Dan za dnem se vzpenjam visoko po južnem grebenu nad našo vasjo h kmetu, ki leži malo za Brinjevo goro. Hodim po mleko. Na pamet že vem za vsako drevo, za vsak grm ali skoraj za vsak kamen na cesti. Nisem se naveličal te poti, pa čeprav me je že večkrat doletelo tudi slabo vreme, da sem prišel h kmetu ves premočen. Prijetno se je bilo sušiti ob veliki topli krušni peči, okrog katere je zlasti pozimi zbrana vsa družba. Postrežen sem bil s pristnim črnim kruhom. To pa je le, kadar je slabo vreme.

Povsem drugačen užitek imam, kadar je lepo in jasno vreme. Ko stopam proti vrhu grebena, se mi nudi čudovit razgled proti Kamniškim planinam in proti očaku Triglavu.

To me je navdušilo, da stopim tudi jaz med mlade planince. Mladinski odsek prevaljskega planinskega društva se je tisti čas pripravljal, da obiše Julijske Alpe in se seveda povzpne na Triglav. Vestno sem sledil vsem izvajanjem načelnika odseka, ki je govoril o Julijcih, o opremljenosti planinca in o nevarnostih v gorah. Za slovo smo zapeli par planinskih pesmic in se pogovorili o prihodnjem nedeljskem izletu na Uršljo goro.

Zelo sem se veselil tega dneva. Noč sem zelo slabo prespal iz strahu, da ne bi zamudil ure odhoda. Točno ob 5. uri je bila zbrana že vsa naša mlada družba na določenem mestu. Krenili smo na pot. Svojo izurjenost so pokazale že tudi deklice in celo večkrat prekašale mladince. V treh in pol urah smo prispeli na vrh. Razgled z vrha je prekrasen in videli smo cele Julijce s Triglavom. Vodja nam je našteval vrhove in zdelo se mi je, da vseh ne bom poznal nikoli. Polni raznega doživetja smo se vrnili popoldne domov.

Izleti so se vrstili drug za drugim in tako sem polagoma spoznal vse naše domače vrhove, Peco, Olševo, Raduho, Smrekovec. Potem smo šli na Triglav. Vodja odseka nam je določil program in čas odhoda. Navsezgodaj smo se že zbrali na določenem mestu, čeprav je bilo kot iz škafa. Razmestili smo se v avtobus in se odpeljali skozi Mislinjsko dolino, dalje proti Gorenjski. Med potjo smo občudovali vso okolico. Popoldne smo že obstali pred Aljaževim domom veseli, da je konec vožnje. Bil sem tik pod veličastno triglavsko steno, o kateri sem že mnogo slišal in čital. Po krajšem počitku smo se razporedili in začeli s pohodom proti našemu cilju. Naše oči so bile željne pogledov na ledenik in na druge vrhove okrog nas. Ob 7. uri smo prispeli na Kredarico, kjer smo trudni legli k počitku. Vreme nam ni bilo naslednjega dne preveč naklonjeno. Korajžno smo naskočili pot od Kredarice na vrh. Moja velika želja se mi je izpolnila. Presrečen sem stal na najvišjem vrhu, zavedajoč se, da daleč naokoli ni višjega. Ves trud in napor je bil bogato poplačan, dosegel sem svoj mladostni cilj. Ko smo se vrnili domov, sem mnogo pripovedoval tovarišem v šoli o tej turi. S tem sem pridobil še več sovrstnikov, da so se uvrstili v naš mladinski odsek. Z našimi izleti nadaljujemo in se urimo za težje ture.

Ivan Dihpol, Prevalje

PRED LETOŠNJIM POHODOM »OB ŽICI OKUPIRANE
LJUBLJANE«

V letih 1941 do 1945 je bila Ljubljana žarišče narodnoosvobodilnega boja. Okupator jo je spremenil v taborišče in jo obdal z bodečo žico in bunkerji. Na ta način jo je hotel ločiti od partizanskih enot in narodnoosvobodilne vojske. Toda vsi ti ukrepi niso omajali Ljubljane v njeni herojski borbi za osvoboditev in niso mogli preprečiti partizanom in ilegalcem, da ne bi prihajali in odhajali iz mesta.

V spomin na to slavno razdobje zgodovine Ljubljane in da se ohranijo svetle partizanske tradicije, je Mestni svet Ljubljane sprejel odlok o spominskem partizanskem pohodu »Ob žici okupirane Ljubljane«, ki naj bo vsako leto na praznik mesta Ljubljane.

Okrajni odbor Zveze borcev NOB Ljubljana je na osnovi gornjega odloka izdal razpis, da bo letos ta pohod 11. maja v okviru proslav ob obletnici osvoboditve Ljubljane.

V letošnjem razpisu so nekatere spremembe, ki zlasti planincem in alpinistom omogočajo še večjo udeležbo na tem pohodu kot prejšnje leto. Tako bodo letos (izjemo tvorijo le ekipe mestnih reprezentanc, v katerih bodo nastopali vrhunski tekmovalci) na partizanskem pohodu vsi tekmovalci morali progo prehoditi in ne preteči, kakor je bilo to lansko leto. Tekmuje se v ekipah po 5 tekmovalcev. Proga za moške ekipe je dolga 35 km, za ženske pa 12 km. Vsak tekmovalec bo nosil puško in obvezno tudi nahrbtnik. Na progi bo strelišče ter bo vsak nastopajoči tekmoval tudi v streljanju.

Zmagovalne ekipe vseh kategorij bodo prejele naslov »Zmagovalec partizanskega pohoda — Ob žici okupirane Ljubljane za leto 1958« in prehodno darilo Mestnega sveta, člani plasiranih ekip pa zlate, srebrne in bronaste plakete, njihove osnovne organizacije pa tudi denarne nagrade, vsi člani treh prvoplasiranih ekip pa tudi še praktična darila.

Podrobnosti razpisa so na vpogled pri vseh okrajnih odborih Zveze borcev NOV.

Planinska zveza Slovenije vabi vse planince in predvsem alpiniste, da se letošnjega pohoda, na katerem prihajajo do izraza tudi planincem lastne odlike kot požrtvovalnost in tovarišтво, udeležijo v čim večjem številu. Za zmagovalce planinskih ekip razpisuje PZS dodatne nagrade v obliki planinskih rekvizitov.

Planinci in alpinisti, pohitite s prijavi!

Prijave sprejema Okrajni odbor Zveze borcev NOB Ljubljana, Likozarjeva 9.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

S E Z N A M

imetnikov značk za prehojeno slovensko planinsko transverzalo
do 1. III. 1958

Št. znaka	Ime in priimek	Planinsko društvo
1.	Pašič Predrag	Beograd
2.	Šolar Franc	Koper
3.	Juvanc Borut	Maribor
4.	Glogovšek Drago	Maribor
5.	Voj Norbert	Maribor
6.	Margetič Rudi	Celje
7.	Marković Jovan	Sokolov Kamen
8.	Stanišič Slobodan	Sokolov Kamen
9.	Savič Tomislav	Sokolov Kamen
10.	Mohorič Ivanka	Kranj
11.	Jeseničnik Stanko	Ravne
12.	Kondič Ljubo	Gvozdac
13.	Zunič Aleksander	Maribor
14.	Šinkovec Ludvik	Risnjak
15.	Saršon Milovan	Železničar
16.	Cocej Stanko	Celje
17.	Ribarič Marjan	Ljubljana-matica
18.	Cencelj Franc	Zagreb
19.	Jesenovec Aleksander	Ljubljana-matica
20.	Šonc Milan	Naša Krila
21.	Zbornik Franjo	Naša Krila
22.	Zbornik Franjo	Naša Krila
23.	Cvetkovič Emil	Naša Krila
24.	Cvetkovič Branislav	Naša Krila
25.	Kučan Ernest	Murska Sobota
26.	Meden Milan	Maribor
27.	Meden Vida	Maribor
28.	Meden Milan	Maribor
29.	Pohar Janez	Ljubljana-matica
30.	Rinc Rudolf	Maribor
31.	Mesiček Zvonko	Maribor
32.	Leskovar Vida	Ljubljana-matica
33.	Celar Rudi	Železničar
34.	Bertoncelj Branko	Ljubljana-matica
35.	Kres Mira	Ljubljana-matica
36.	Kres Rudolf	Ljubljana-matica
37.	Korpar Boris	Risnjak
38.	Šantolič Vlatko	Risnjak
39.	Pirher Marija	Maribor
40.	Črepinšek Blaž	Celje
41.	Ing. Starčević Dušan	Bjelašnica
42.	Svetina Janez	Gorje
43.	Vavpotič Erna	Maribor
44.	Vavpotič Anton	Maribor
45.	Štibelj Gašper	Tržič
46.	Kovačić Vlado	Zagreb
47.	Sirk Erih	Prevalje
48.	Kočar Srečko	Ajdovščina
49.	Stanišič Velibor	Gučevo
50.	Kokolj Štefan	Maribor
51.	Skubin Vladimir	Ljubljana-matica
52.	Snoj Jože	Ljubljana-matica
53.	Hafner Lojze	Škofja Loka

PODALJŠEK TRANSVERZALE OD POSTOJNE DO KOPRA

Slov. plan. transverzala je po sklepu predlanske skupščine PZS podaljšana od Postojne do Kopra, odnosno do morskega brega pri Ankaranu. Pričujoča skica prikazuje potek tega podaljška, ki so ga pristojna plan. društva (Postojna, Sežana in Koper) do lanske jeseni v redu označila (markacije z enojko, potrebne smerne puščice in napisne tablice) in tako šteje odslej k obveznemu obhodu za pridobitev transverzalne spominske značke.

Pot krene iz Postojne malo pred železniško postajo skozi podvoz do $\frac{1}{2}$ ure oddaljene Pionirske kočice Mladika na Pečni rebri (761 m). Koča je zaenkrat odprta samo ob nedeljah in praznikih. Njen žig je dobiti druge dni

pri predsedniku PD Postojna (tov. Rozman). Nadaljnja pot (2^h 40) teče po večinoma odprtem terenu na široko razgledni vrh Sv. Trojice (1123 m) s sledovi nekdanje cerkve. Tu nekje je bojda domoval orjaški Martin Krpan. Štampiljka in vpisna knjiga sta shranjeni v kovinski skrinjici. Spuščamo se proti presihajočemu Petelinjskemu jezeru (1^h 40). Od tu je še 1^h 30 skozi Slovensko vas in Petelinje do žel. postaje Pivka na drugem koncu istoimenske vasi.

Naprej se potegnemo z vlakom (8 km) do žel. postaje Košana, ker vmesna pokrajina ne nudi kakih posebnih zanimivosti. V 2^h smo na vse strani odprtem vrhu Vremščice (1026 m). Tudi tu dobimo štampiljko in vpisno knjigo v kovinasti skrinjici. Ko smo se naužili bogatega razgleda po vsem valovitem Krasu, se spustimo mimo žel. postaje Vreme v vas Dol. Vreme (1^h 30). Naprej sledimo cesti skozi Vremški Britof in Škoflje do Matavuna poleg Škocijanskih jam (1^h).

Transverzala se obrne skozi bližnjo vasico Naklo proti jugu ter se preko zaselka Podgrad vzpne na Artviže (2^h 15) v zelenih Brkinih, nato

se prevesi skozi Mrše in mimo ogleda vrednih Dimnic v dno širokega podolja, kjer doseže Markovščino (1^h 45). Od tam je pičle 3^h na zadnji tisočak, Slavnik (1028 m), kjer nas sprejme gostoljubna Tumova kočica (v vročem poletju zaprta!). Razgled s Slavnika je edinstveno doživetje! Vsa nadaljnja pot na starodavni Socerb, tik državne meje (4^h), pa do konca transverzale v Ankaranu (4 do 5^h), leži pod nami kakor na dlani. Zadnji obvezni žig dobimo v gostinskem podjetju Turist, kjer je transverzalcem na razpolago dvakratno brezplačno prenočišče v posebni sobici Plan. društva Koper.

Podrobnejši opis tega in vseh drugih sektorjev transverzale, 23 nazornih zemljevidov in 5 shematičnih razgledov (z Rogle, Raduhe, Storžiča, Krna in Slavnika) prinaša pravkar izdana publikacija Planinske založbe z naslovom **PO SLOVENSKIH GORAH**. Z njo bo zadan konec breždušnemu dirkanju, kajti pri bodočem podeljevanju spominskih značk ne bo odločalo samo ustrezno število žigov, ampak tudi temeljito poznavanje transverzale, tega edinstvenega mozaika našega gorskega sveta. Le tako bo spominska značka v zaslužen ponos!

Komisija za planinska pota

FORTU HERLETU V SPOMIN

22. februarja t. l. je v Solčavi v starosti 80 let nenadoma umrl upokojeni planinski oskrbnik Fort Herle, znan ne samo ožjemu savinjskemu planinskemu področju, marveč širokim planinskim krogom, ki so pred zadnjo vojno zahajali v Logarsko dolino in na Okrešelj. Vsi, ki so ga poznali, so cenili njegovo poštenost in prisrčnost, s katero je sprejemal planince. O njegovem delu za planinstvo smo pisali v PV 1957, str. 606, ko ga je PZS odlikovala za njegove zasluge. 40 let je bil kot oskrbnik, vodnik in delavec v službi slovenske planinske organizacije. Njegovo ime je povezano s slovensko kočjo na Okrešlju, s Piskernikovim zavetiščem, s Kocbekovo kočjo na Molički planini in z vrsto planinskih potov, ki jih je delal in markiral. Da bi njegovo osebnost čim plastičneje prikazali, priobčujemo nagrobni govor njegovega prijatelja tov. Branka Zemljiča, dolgoletnega tajnika Savinjske podružnice SPD, ki živi v Celju kot upokojeni šol. upravitelj. Tov. Branko Zemljič je spregovoril takole:

*»Ne hčere ne sina
po meni ne bo,
dovolj je spomina!
To gore vedo...«*

Ali se še spominjaš, Fort, kako sva se prvokrat srečala v ostenju pod Kamniškim sedlom, takrat, ko ondi še ni bilo nadelane poti z Okrešlja na Sedlo, in ondi ne še današnje Kamniške kočice? Bilo je to pred šestinpetdesetimi leti. — Vračal si se navzdol — iz Kamniške Bistrice — tistikrat že znan in priznan avtoriziran vodnik SPD, ko sem jaz, še mladič, samotaril v zgodnjem jutru navzgor.

Pa si me takrat pobaral, če se nisem morda pomotoma zbudil v nemški bajti na Okrešlju. Ne! Prenočil sem na Plesnikovem »marofu«.

Sicer pa sva se spoznala že par let prej v Herletovi hiši, Tvojem domu, kamor sem spremljal svojega očeta na njegovem službenem potu. Herletova hiša, kamor sem poslej vedno tako rad zahajal, tako korenito narodnozavedna, planinam in planinskemu društvu pa vsa tako iskreno predana, uslužna in gostoljubna!

Potem smo se znašli na skupnem potu k otvoritvi Kamniške kočice. In zopet sta se najini poti križali pod Grintovcem; in še drugod. Ko pa si l. 1908 prevzel oskrbnišvo Frischaufovega doma, sva vedno česče obnavljala pohode po naših vrhah. Zlasti še pozneje, ko sem prihajal tja gor »službeno«.

Se še spominjaš, Fort, kako smo potem vodili tihe in prikrite boje z umirajočo Avstrijo? —

In potem pri Piskerniku, kjer si prevzel konec svetovne vojne v oskrbo bivšo nemško postojanko!

Vsa stara garda, takrat še sočnoželjna življenja, kako srečna in nadvse zadovoljna je uživala svobodo domovine v Tvojem kraljestvu, katerega je prevevala Tvoja ljubeznivost, srčna dobrotà, uslužnost in prisrčna gostoljubnost!

Kocbek, Tiller, Milko Hrašovec, Požar, Nendl, Saksida, Vrtovec in še in še premnogi drugi! In mladi rod. Dijaki, ki si jim bil tako očetovsko dober!

O, kako sproščeni, vedri in razigrani smo bili!

In nazadnje, ko si se strt vrnil iz izgnanstva, iz Mauthausna v tale rajski, solčavski kotiček — kako smo Te radi obiskovali, starejši in mlajši v Tvoji hišici, ki sta si jo z dobro ženko Francko tako čedno uredila, da bi tu v miru preživljala življenjski večer!

Planinsko društvo je doseglo skromno pokojnino zaslužnemu možu ter mu tako olajšalo poslednji večer življenja.

Kako smo se radovali lani stari in mladi, vsi, ki so te vedno visoko čislali in cenili, ko Ti je odbor PD v Logarski dolini na svečan način — ravno ob Tvoji 79 letnici — izročil zasluženno odlikovanje, srebrni znak!

Koliko je tu še drugih, dragih in lepih spominov!

In vse to sedaj zapuščaš!

Zapuščaš premnoga ljubeča srca, svoje planine, ki si jim bil vedno ves predan!

Toda taka je pač neizprosna postava življenja, ki ima v svojih knjigah zapisane tudi nas vse, ki se danes poslavljamo od Tebe.

Šestero Tvojih: očeta, brate, nečake in svakinjo sem spremljal na to-le pot; in danes še Tebe!

V imenu te stare, že precej razredčene starejše družbe, ki Te je visoko cenila, spoštovala in ljubila, ki je v Tvoji družbi preživljala marsikatero urico duševnega in fizičnega oddiha, se Te s hvaležnostjo in zahvalo spominjam in Ti, dragi naš Fort, še poslednjič v duhu stisnem pošteno, prijateljsko roko.

*»Ena se tebi je želja spolnila,
v zemlji domači da truplo leži.«*

Forta Herleta smo pokopali 25. II. na idilično solčavsko pokopališče. Med pogrebcu so bili njegovi rojaki, počastila pa je njegov spomin tudi PZS, ki jo je zastopal tov. Lavrič. PD Celje so zastopali tov. Vrtovec, Zemljič, Meštrov, dr. Mejak in drugi. Dr. Mejak se je od njega poslovil pri odprtem grobu.

Oskrbnika Forta Herleta planinci ne bomo pozabili.

iz planinske literature

HEINZ STEINMETZ IN JÜRGEN WELLENKAMP: NEPAL. Poletje ob robu sveta. Belsar Verlag Stuttgart, 1956; 130 str., od tega 89 slik.

Leta 1955 je odšla v Himalajo prva nemška povojna odprava, sestavljena izključno iz Nemcev. Vsa odprava je štela štiri člane, dva od njih sta že imela za sabo plezanje v Andih. Plezalci so bili v Nepalju več kot pol leta, plezali so tudi med monsunom. Po vrnitvi sta vodja Steinmetz in plezalec Wellenkamp izdelala 130 strani obsegajočo knjigo velikega formata. Beseda je v tej knjigi zapostavljena. Namesto nje govore slike. Slik je 89, večinoma so celostranske, precej je barvastih. Oprema knjige je dovršena, fotografije skoraj brezhibne. Ko listamo po knjigi, se pred našimi očmi vrste posnetki daljne dežele, svojevrstne kulture, ljudi posebne rase, rastlin in cvetov, ki jih Evropejci ne poznamo. Med prizore, ki jih popotnik lahko vidi ob robu ne-

palske ceste in na meji Tibeta, se mešajo razkošne barve verskih ceremonij in posnetki z vzpona na nepreplezan šest ali sedemtisočak. Besedilo le pojasnjuje slikovni material. Album nam približa Nepal. Slika romarja, ki meri dolgo romarsko pot s svojim telesom, pove več, kot bi mogel povedati še tako dober opis. Nemška odprava je bila zelo uspešna in je vzor skupinice, ki je s skromnimi možnostmi dosegla maksimalen učinek. Poročilo te odprave v slikah pa je tudi lepa manifestacija tiskarske umetnosti.

J. B.

HEINZ STEINMETZ: VIER IM HIMMALAYA. Belsar Verlag Stuttgart, 1957 200 str., več skic in slik.

Knjiga »Štirje v Himalaji« ima v nemški povojni himalajski literaturi posebno mesto. V uvodu beremo citat iz članka dr. W. R. Rickmersa: »Danes, v času modernega hlastanja in hitenja v

svetu, sicer nisem poklican soditi o teh zadevah, vendar menim, da bi bilo dobro v Himalaji pomisliti tudi na vodoravno in ne samo na navpično razčlenjenost pokrajine. V Himalaji je še toliko neobičajnih dolin in ledenikov in še mnogo gora, ki jih še nihče ni videl. Ni treba, da vedno prinesemo kaj razburljivega za časopisje s seboj. Tudi odkritje nove gorske skupine, skoraj neznanega narodiča, novega hrošča ali nove cvetice je nekaj zanimivega. Iz malhe popotnega alpinista bo vedno dobrodošla knjiga, ki napeto pripoveduje o malo znanih dolinah, o njihovem prebivalstvu, rastlinstvu in o živalih. Tako dobrodošlo knjigo je hotel napisati vodja odprave Heinz Steinmetz. Reš je imel tudi o čem pripovedovati. Odprava je bila na poti od pomladi pa skoraj do zime, pa tudi alpinistična žetev je bila vse prej kot skromna: sedemtisočaka Anapurna IV in Kang Guru, mimo tega še 6 šesttisočakov in 3 pettisočaki. Udeleženci odprave so deloma tudi naši znanci. Z danes že umrlim Jürgenom Wellenkampom so se naši plezalci seznanili in plezali v Dolomitih, komaj 29-letni profesor biologije Fritz Lobbichler pa nam je dvakrat predaval v Ljubljani.

Steinmetz ni več začetnik v pisanju. Napisal je že knjigo o Andih. Knjigo o Himalaji je priredil po svojih zapiskih in po dnevnikih tovarišev. Knjiga je izšla prehitro. Če bi Steinmetz počakal z izdajo še leto dni, bi gotovo črtal vsaj četrtino napisanega ali še več. Literarno vrednost imajo namreč samo nekateri doživljaji in ne vse, kar se zgodi med potjo. Časovni preskoki in zamolčevanje dogodkov sta včasih zelo rafinirani pisateljski finesi, če ju ume avtor pravilno in na pravem mestu uporabiti. Steinmetz podaja včasih en dogodek dvakrat; o vzponu na vrh pripovedujejo plezalci in še tovariš, ki jih je čakal v taborišču. Tudi ljubezen do Nepalcev, njihovih običajev, vere, plesov, glasbe, noše in sloga njihovih prebivališč zavede včasih pisca že skoraj predaleč, čeprav je na drugi strani res, da so hodili udeleženci po deželi z odprtimi očmi, da so imeli dovolj časa in so se potrudili, da bi prišli v tesen stik z ljudmi. Delo preveva nek duh potepuštva; vagabundstvo, ki smo ga že srečali pri Gregorinu in pri Tichyju. Steinmetzu potepuštva ne moremo šteti v zlo, ker ne pretirava in konec koncev je romantika našemu življenju prav tako potrebna in njegov neločljiv del kot realizem.

O slabih straneh knjige »štirje v Himalaji« smo povedali dovolj in nemara še preveč. Naša slabost je, da merimo

vsako alpinistično delo z nekim utilitarnim merilom. Vedno nas zanima, v kakšnem odnosu je idejnost neke knjige do skupnosti in do njenih koristi; delo, ki nič ne doprinese k neki splošni ideji razvoja, se nam ne zdi napredno in zato ga obsodimo, da je pomanjkljivo ali celo kar tudi slabo. Tudi naši literarni kriteriji so strogi. Do teh smo že nekako bolj upravičeni. Jasno je, da mora vsak ocenjevalec imeti neko stališče, trdno točko, kjer stoji, sicer se mu vse zamaje in zavrti v relativnosti. Dvomljivo pa je, če smo, stoječ vedno na istem stališču in uporabljajoč vedno isto merilo, res vsakemu literarnemu alpinističnemu delu pravični. Naredimo pri »Štirih v Himalaji« izjemo in jim odpustimo očitek vagabundstva, čeprav pretrpi naše strogo stališče pri tem majhno nedoslednost. Če gremo še dlje in se skušamo živjeti v delo ter iz njega navzven poiskati njegovo idejnost, spoznamo, da kakšne idejnosti v knjigi pravzaprav sploh ni. Ostane nam samo čisto veselje do plezanja, mik tuje, daljne pokrajine in požrtvovalnosti, ki prenaša v gorah najtežje napore. »Adventure« bi v eni besedi dejal Anglež, »Abenteuerlust« Nемец in »želja po doživetju« mi. Delo, ki ga je sama čista radost, pa ne more biti slabo, četudi je včasih dolgovezno in miselno za naše zahteve premalo globoko.

Steinmetzovo delo nas usmerja še k drugačnemu premišljevanju. Tudi Slovenci, oziroma Jugoslovani smo hoteli oditi v Himalajo. Naš cilj: nič več in nič manj kot zavzeti osemtisočak. Hoteli smo preveč in zato nismo zmogli niti tega, kar je bilo dosegljivo. Kam nas je privedla naša težnja po reprezentiranju za vsako ceno! Zelo verjetno ne bi dosegli vrha pri prvem poizkusu, tudi če bi postavili na nogo odpravo tipa John Hunt. Le iz malega raste veliko. Steinmetzova knjiga nam je lahko živ memento. Pred vojno so se Poljaki zapisali v himalajsko zgodovino, čeprav jim ni uspelo priti na glavni vrh sedemtisočaka Nanda Devi, ki ga je pred njimi že preplezal Tilman. Spomnimo se Švicarjev Heima in Gansserja, ki sta pred vojno kolovratila po Tibetu in trojice Grob, Paidar in Schmaderer. Zgled sta nam lahko Tilman in Shipton, da o Tichyju ne govorimo. Še bi lahko nizali primere, a prepričani smo, da si jih bo slovenska skupinica, ki bo ubrala to pot, znala sama poiskati. Hic Rhodus, hic salta. Želimo le, da bi lahko kmalu želeli srečno pot mladini, ki bo brez dvoma prej ali slej uresničila naše, sedaj že dolgoletne sanje. Pred odhodom pa naj plezalci s pridom prebero Steinmetzovo delo. J. B.

Razgled po svetu

V RÄTIKONU sta 9., 10. in 11. junija agilna Švicarja Diener in Niedermann izvedla prvenstveno smer preko jugozahodne stene Scheienfluha. Stena ni višja od 350 m in so jo že dalj časa naskakovali. Rabila sta 26 ur, skrajno težavno, primerjata jo najtežjim dolomitskim smerem.

WELZENBACH si je zapisal neizbrisno ime tudi v Grosshornu v severni steni. Lani jo je kot peti ponovil Lionel Terray s Holandcem Tomom de Booy iz Amsterdama kot klientom. Visoka je 1000 m. Terray pravi, da je najdaljša ledena smer, kar jih je v Alpah spoznal, in je vsaj tako težka kot severna stena Triolet in težja kot v Mont-Blanc Aiguille Verte.

SESTOP Z MUZTAGHA. Hartog in Patey sta začela sestopati z vzhodnega vrha ob polpetih. Bil je lep večer, tako da sta lahko občudovala K₂, Broad in Gašerbrum. Gašerbrum je bil od tu videti prtilikavec. V daljavi se je dvigala masa Nanga Parbata. Hartogu se ni mudilo, čeprav je Tom silil. Njegova življenjska želja se mu je izpolnila, zato je hotel večer izkoristiti. Ko sta prišla do mesta, kjer so se dopoldne srečali z Macom in Joeom, je bila ura polosmih, bivak je bil nujen. Našla sta zavetje za ledeno koro v višini 6700 m in prespala na snežnem mostiču nad ledeno razpoko. Tom je kmalu začel tožiti, da mu zmrzujejo noge, medtem ko se je Hartog, precej starejši od njega (Patey je imel komaj 24 let), dobro počutil, čeprav ni imel specialnih nogavic. Mokasini so mu namreč tako zmrznili, da jih sploh ni mogel sezuti. Spala seveda nista nič. Hartog je vso noč masiral Pateyevе noge.

Ob prvem svitu sta jo brž potegnili navzdol in dosegla taborišče IV ob polšestih. Tom je ponoči použil neko sredstvo zoper ozeblino in zmrzline, ki naj bi učinkovalo, če jih zaužiješ vsaj 4 ure po napadu zmrzali. Tomu niso ravno koristile. Počutil se je slabo, kakor da bi imel vročino. Ze med potjo se mu je dremalo. Tako ni bilo s sestopom nič. Pa tudi Hartogove noge niso bile v razveseljivem stanju. Zato je tudi on vzel sredstvo zoper zmrzline. Naslednji dan sta pospravila taborišče IV in sestopila. Tom se je počutil bolje, Hartog slabše. Če bi ne bilo pritrjenih vrvi, bi bila sestop prav težko zdelala. Spuščanja po vrvi Hartog ni mogel izvršiti, kakor

bi bil moral. Bil je tako zdelan, da je od napora in razburjenja izbljuval vse, kar je imel v sebi. Iz taborišča III so jima prišli naproti kake pol ure in so Hartoga razbremenili. Hartog se je razgovoril, pijan od sreče. Tri dni so počivali, nato pa s sestopili niže. Mac in Hartog sta doživela kameni plaz, pri čemer je Hartog izgubil dereze, Mac pa nahrbtnik, ki sta ga potem našla 200 m niže brez vseh jermenov, fotokamera pa je ostala nepoškodovana.

V Urdokasu so se sešli s Francozi, ki so 12. in 13. julija dosegli vzhodni vrh. Hartog se jim je pridružil zaradi svojih nog, pri čemer so se Francozi izkazali kot izredno požrtvovalni tovariši.

V tehničnem pogledu je vzpon na Muztagh verjetno eden najtežjih v Himalaji. V Alpah bi bila to tura prvega razreda, v kopni skali in v ledu. Pomembna je tura tudi zaradi svojega mednarodnega obeležja, pri čemer se je tekmovanje spremenilo v prijateljstvo in sodelovanje.

AYRES ROCK IN MT. OLGA sta dve čudoviti gori v srcu Avstralije, komaj nekaj desetletij znani, saj so notranje predele Avstralije odkrili šele, ko so postavljali telegrafsko linijo iz Adelaide v Darwin l. 1872. Tedaj je nemško avstralski prirodoslovec baron Ferdinand v. Müller poslal angleškega novinarja W. E. P. Gilesa iz Alice Springsa proti zahodu. Ta je jugozahodno našel veliko slano jezero, ki ga je imenoval Amadeus, južno od jezera pa fantastično goro, ki jo je krstil za Mt. Olga (po španskem kralju in kraljici). Našel pa je tudi sledove kamel in konj, iz česar je sklepal, da ga je nek raziskovalec prehitel. Za Gilesom je prišel v te kraje Gosse z ekspedicijo, ki jo je finansirala angleška vlada. Prekoračil je jezero Amadeus in 19. julija 1873 zapisal v svoj dnevnik, da je nenadoma zagledal grič, ki se je dvigal naravnost iz ravnine, proti vrhu poln votlin, dupel in lukenj. Imenoval ga je Ayres Rock; Ayres je bil tedaj prvi minister Južne Avstralije. Gosseju se je zdela čudna gora najposebnejša naravna oblikovitost, kar jih je videl na svetu. Gosse je torej našel Ayres Rock, največji monolit na svetu, čudežno goro petega kontinenta. Ayres Rock je najsilnejša gora, Mt. Conner je mizasta, Mt. Olga pa fantastična skupina 28 monolitov. Ayres Rock prištevajo med največje posebnosti ne samo Avstralije, ampak našega planeta sploh. Vzdiguje se nekaj sto metrov nad široo ravnino in kakor ostali dve gori tudi on predstavlja prastaro kambrijsko kamenino. Stene so navpične, previsne, zato je vi-

deti višji, kot v resnici je, ker nima predgorja. Orjaške votline proti vrhu so izjedli in izdolbili silni peščeni viharji. Gosse je bos priplezal na vrh.

Mt. Olgo popisuje Giles takole: Obstoji iz nešteti velikanskih, okroglih blokov, iz konglomerata, ki je sestavljen iz nešteti okroglih kamnov vseh vrst in velikosti, ki tiče kakor češplje v pudingu. To so orjaški spomeniki prejšnjih zemeljskih dob. Prepričan sem, da so to edinstvene tvorbe na planetu. Videti so kakor hrbti klečečih, orjaških, rožnato sivih slonov. Avstralski geolog Laseron prav tako meni, da je Mt. Olga ena najbolj čudnih gora na svetu, ki je prišla iz morja na površje po preteku več geoloških dob. Ayres Rock in Mt. Olga pa sta utonili v pozabo po l. 1874, kajti tedaj Avstralija še ni bila turistična dežela. Ayres Rock je ostal zbirališče praprebivalcev, na katerem so avstralska plemena uvajala svojo mladino v plemenske skrivnosti, bil je sveta gora kakor prej. V votlinah pa so ostale njihove skrivnostne slikarije. Le sem in tja je zašel do sem kak misionar iz nemškega misija v Hermannsburgu ob reki Finke. Drugi nam znani vzpon na Ayres Rock je izvršil 60 let kasneje 7. III. 1931 policijski inšpektor W. Mc. Kinnon, ki je iskal nekega zločinca domačina. Leto nato je vzpon ponovil. Šele za njim so prišli antropologi, geologi, botaniki in nazadnje celo turisti. L. 1948 je obiskal goro Arthur Groom, samotni popotnik in pisatelj, ki je o tem spisal knjigo »I saw a strange Land (Sydney — London 1950). Do l. 1948 je imela gora kakih 30 obiskovalcev. L. 1956 je Donald Merchant iz Adelaide našel nov pristop s severozapadne strani.

L. 1956 je srečno naključje zaneslo v te gore Švicarja Georga Bergmanna. Vozno karto mu je dal prijatelj, ki jo je dobil kot nagrado za udeležbo na fotodatečaju. Do Sydneja sta se prestavila po zraku, od tu pa z avtobusi, kajti potovanje s kamelami zdaj v Avstraliji ni več potrebno. Alice Springs je zdaj cvetoč center avstralske živinoreje, saj iz njega izvozijo letno 40 000 telet v Adelaide. Švicarja sta občudovala bujno avstralsko »puščo«, ki ni prav nič podobna puščavi, velike farme, kenguruje, evkalipte, nato pa sta se naselila v campingu, ki ga vsako leto organizirajo ob vzhodu Ayres Rocka. Časi se pač spreminjajo.

Naslednji dan sta si ogledala to gorsko čudo, z zapadne strani, vse v votlinah, od katerih so nekatere polne črtežev. Risbe potekajo od plemena Pidjendadjara. Starost jim je težko določiti, ker

je bilo zraven več rok, tudi v novejšem času. Seveda so primitivne, največ pa predstavljajo živali, ki igrajo veliko vlogo v legendah, ki so se spletle okoli teh gora. Ayres in Olga sta danes rezervat, pristop dovoljuje le »Aborigine Welfare Board«. Domačina je v rezervatu težko videti. Flora je izredno bogata. Med obema gorama so našli 600 različnih vrst rastlin, dreves, grmov in cvetlic. Na goro sta se povzpela po Gossejevi poti, ki jo domačini imenujejo »Tjinterintjinteringura«. V 45 minutah so bili vsi na vrhu, pri čemer so slabšim pomagali s tem, da so jih držali za roke. Bergmann pravi, da je to lahkomišljeno, kajti vsi bi zdrčali navzdol, če bi le enemu samemu spodrsnilo. Ayres je pristopen z vseh strani, razen s severa, ki bi se uprl tudi mojstrom VI⁺. Na vrhu raste redko grmičje, Corkwoodovo drevo (*Hakea lorea*). Po mnenju meteorologov si »dela Ayres svoje lastno vreme«. Čez dan nakopiči ogromno vročine. Nenadoma se je pojavil hud veter, ki je vseh 22 turistov kar hitro pognal z vrha.

Naslednji dan sta Švicarja obiskala še Mt. Olgo, ki jo domačini imenujejo »Kuttatuta« in jo slave zaradi obilice vode. Na turiste je naredila skoraj pošasten vtis s svojimi puščobnimi rdečimi stenami. Na osojni strani je imela škrlatno barvo. Ni tako monolitna kakor Ayres.

Bila je že noč, ko so z avtobusi krenili iz campinga, da so lahko zjutraj pričevali čudovitemu sončnemu vzhodu, v katerem so krvavordeče zagorele pečine Ayresa in Olge. Kakor dve predpotopni živali sta prespali noč, zdaj pa sta zaplameneli v sončnih žarkih. Bergmann pravi, da je razumel, zakaj je Frank Clune (*Land of my birth, Sydney 1949*) zapisal: Ayres Rock je dragulj — orjak v srcu Avstralije, skrivnostna gora, ki je ne pozabiš nikoli.

HERMANN BUHL, edini človek, ki je dejal pod sebe dva vrha nad 8000 m visoka, je bil človek neukrotljive volje. Naše alpiniste pa tudi bralce bo gotovo zanimalo, kako je mislil ta izredni alpinist o ekstremizmu, predvsem o umetnem plezanju, plezanju zgolj s tehničnimi pripomočki. O tem je pisal privatno pismo Guidu Tonelli iz Genove, članu akademskega CAI. Takole pravi: Pri dvaintridesetih letih se ne morem šteti v mlajšo generacijo alpinistov, veteran pa tudi še nisem. Pa naj bo že prvo ali drugo, za seboj imam 15 let, ki sem jih povsem posvetil goram, z dušo in telesom. Lahko rečem, da imam rad ekstremno težko plezanje v suhi skali, v ledu, v zasneženem grebenu prav tako

tudi bolj pohlevno plezanje in čisto preprosto potepanje po vrhah. Zdaj sem prišel v tista leta, ko plezalec dozori, se unese, manj tvega. Seveda se lahko tudi zdaj lotim najnapornejših, najzahtevnejših stvari. Pred nekaj dnevi sem dopoldne preplezal jugovzhodno poč v Fleischbanku, popoldne isti dan pa direktissimo v Predigstuhlu, torej v enem dnevu dve najtežji smeri v masivu Wilder Kaiser. Ostanem pa danes kakor včeraj istih misli, da pomeni plezati, če hodiš po steni z »lastnimi« sredstvi, ne pa da v steno posajaš klin za klinom. Klin naj služi le zato, da plezanje lahko nadaljujem, njegova prva naloga pa je, da me varuje. Stremena, vrvene zanke in druga sredstva, ki so jih zadnja leta uvedli predvsem francoski in italijanski specialisti, ne pomenijo napredka, marveč le mahinacijo, h kateri se zatecimo le takrat, kadar je absolutno potrebno.

V nasprotnem primeru bomo postali sužnji lastne tehnike, tako da brez nje nikamor ne bomo več mogli. Ti pojavi pomenijo degeneracijo alpinizma, neke vrste napačni izrastek. Prepričan sem, da se bo to kmalu preživelo. Tega ne pravim zato, ker bi imel navado godrnjati nad mladino. Ponavljam pa, da pomeni »bergsteigen« dobesedno plezati po gori in da v bistvu nima ničesar skupnega s sistemom umetnega plezanja. Če bi šlo v tem smislu naprej, bi se nekega dne lahko lotili stene še z avtomatskim svedom. Ker pa to ne gre, se je treba preprosto odreči, če ne gre. Jaz se doslej še nisem nikoli odrekel, ker sem računal vselej na lastna sredstva, nikoli na umetna. Tako je moje mnenje glede pretiranega uporabljanja umetelnih sredstev. Saj je toliko čudovitih smeri, ki se dajo na normalen način preplezati. Eno življenje je prekratko za vse. In koliko priložnosti — več kakor kdaj koli — ima današnja mladina v gorah drugih kontinentov! To je en razlog več, da zavračamo alpinizem, ki se omejuje na to, da našpika goro s klini!

TRŽAČANI nočejo izgubiti stika z velikimi alpinističnimi izročili iz Comicijevih časov. Lani, julija 1957, so priredili ekspedicijo na Elbrus na meji med Afganistanom in Iranom. Bili so Gregor Invrea, Walter Mejak, Bruno Crepez in ing. Mauro Botteri, poslednji njih vodja. 25. julija so se vkrcali na ladjo »San Marco«, le Botteri je šel z avionom. 10. avgusta so dospeli v Rudbarak, od tu pa so z vso prtljago pešačili do višine 3500 m, kjer so postavili temeljno taborišče na severozahodnem ledeniku El-

bursa, »Salomonovega prestola«, visokega 5760 m. V njihovem programu ni nič novega, vendar pomeni tak ekskurz razširitev pogledov in izkušenj ter veliko propagando za pritegnitev mladine, na drugi strani pa tudi za Italijo, ki ima z Iranom od lani ugodne pogodbe pri pridobivanju nafte. Adam Kouh, Demavend, Kuh in Nizva. Cela dva meseca so se mudili v Perziji. Inštituti, firme in velike družbe so dali 500 000 lir podpore, CAI pa moralno podporo. Tržačani pa imajo v načrtu še Cordillera Huayhuas v osrednjem Peruju in nič manj kot Rakapoši. Centrala CAI je oboje podprla, čeprav ima tudi sama v načrtu velike ekspedicije. Je pa za leto 1958 CAI s tem, da je dal Tržačanom 500 000 lir za Rakapoši in Torinu in Comu en milijon podpore, izžrpal vse, kar je imel v proračunu za podporo večjih ekspedicij, ki jih prirejajo sekcije CAI.

GORSKA PANORAMA je gotovo eno najglobljih doživetij gornikov in »turistov«, takih, ki so vajeni gora, in takih, ki vstopajo v gore kot začelniki. O njej pa se ne da govoriti z vznesenimi besedami, ki jecljaje skušajo opisati veličastne, pestre, čudovite prizore, ki jih nudi gora s tem, da se z nje lepo in daleč vidi, temveč se da o tem govoriti tudi z eksaktnim znanstvenim jezikom. Pred leti je na ta način v našem listu spregovoril nekajkrat naš beograjski soтрудnik Krivokapić, v tretjem kvartalu 1957 švicarske revije »Die Alpen« pa Georg Schmidt iz Züricha. Kakor Krivokapić tudi on upošteva zemeljsko krivino in maske ter daje panorami po možnosti matematičen izraz. Če je možno na matematičen način povedati tudi manj eksaktne stvari, kaj bi ne bilo mogoče to pri panorami, kjer si pojem o vrednosti zadevnih količin ni tako težko pridobiti. Članek je seveda ves v formulah in risbah, kot nalašč za tiste, ki pravijo, da v planinsko glasilo ničesar takega ne spada. Medtem ko je Krivokapić jemal zglede iz naših gora in iz Šar-planine, je Schmidt seveda svoje zglede našel v Centralnih Alpah. Krivokapićevo delo je s Schmidtovim člankom na vrednosti in pomenu pridobilo.

OPTIČNE PREVARE so v gorah prav tako možne kakor v puščavi. Puščava, morje in gore so trije elementi našega planeta, ki postrežejo človeku z vsem mogočim in nemogočim. Optičnih prevar v gorah morda ni nič manj kakor fatamorgan v puščavi. Razume se, da so to pojavi, odvisni od duševnega razpoloženja, psihoze in živcev gornika.

PLANINSKA ALI BOLJE HRIBOVSKA KULTURA ni neka nesprenmenljiva starosvetna kultura, marveč je, tudi če je še tako od rok, izpostavljena vrtincu notranjih in zunanjih, človeških in pokrajinskih sprememb, morebiti bolj kot mestna kultura, ki je našla in obstala pri določeni življenjski obliki. O tem razmišlja Richard Weis in razpolaga s pojavi švicarskega hribovskega kmetstva, ki se kažejo v zadnjih desetletjih. Nekaj podobnih ugotovitev bi lahko mi sprejeli za naše hribovske kmetije, ki nedvomno pomenijo bistveno sestavino gorskega sveta in so del planinske vsebine, sestavine vsega tistega, kar modernega človeka priteguje v gore.

Weiss najprej ugotavlja, da je hribovec tudi v tako gorati deželi, kot je Švica, že v manjšini. Tu misli na hribovca, ki je odvisen od tega, kar mu hribovsko posestvo nudi. Pri tem posega do 18. stoletja, ko so na hribovstvo že gledali precej drugače, mnogi zgolj z očmi J. J. Rousseaua, ki je v svoji etiki izsanjal primitivnega človeka, l'homme primitif, mnogi z očmi povprečne romantike, s čimer pa ni rečeno, da po zatonu romantike kulturno dobrino, ki jo nudijo hribi in hribovci, niso znali več ceniti. Čislanje hribovskega kmetstva v Švici pa sega še dalj od Rousseauja, tja do Hallerja in njegove pesmi o »Alpah«.

Z gospodarskega stališča je seveda najvažnejša ravnina, s psihološkega pa gore prav tako ali pa še bolj. So geografska in lahko bi rekli, duhovna hrbtenica gorate dežele. Gore nam niso plezalni vrtec ali športni prostor, marveč »notranja« domovina, do katere čutimo najgloblje dolžnosti in obveznosti, torej tudi do ljudi, ki naseljujejo in obdelujejo predgorja. (Pomislimo samo, kako so te kmetije prišle prav v strategiji NOB, kaj vse so nam ohranile in nam še ohranjujejo.) Zato ne smemo spred oči izgubljeni realno eksistenco hribovskega kmeta, torej praktični pomen naših Alp za obstoj hribovskih ljudi.

Weiss za švicarskega hribovca ugotavlja, da živi v gospodarski in duhovni krizi, ne zaradi dohodkov in standarda, marveč zaradi osnovne nezadovoljivosti in izkoreninjenosti, ker se ne čuti več navezanega na hribovsko grudo. Švicarski hribovski kmet je na tem, da bo izumrl. Višinske kmetije se ne obdelujejo tako intenzivno kakor dolinske. Če iz dolinskih vasi odteka delovna moč, je to naravno in pozitivno, ker je doma zaradi mehanizacije ne rabijo več, če pa beže z rodne grude iz višjih predelov, je to zato, ker se mehanizacija ne iz-

plača. Zgornja meja naseljenosti se v Švici stanovitno umika proti dolinam. Vedno več je na robu ekumene razpadajočih domov, gospodarskih poslopj in celo celih vasi. V nekaterih primerih gre res samo za naseljitveno koncentracijo (okoli šole, uprave, trgovine, elektrike), vendar se kljub temu izgublja substanca hribovskega kmetstva v zgornjem Engadinu in drugod. Planinske njive se zaraščajo, planinski pašniki postajajo ovčarije, pašniška meja se prav tako umika, kar se pri živinski krmi nedvomno pozna. Hribovci pa večji del ne najdejo kruha in dela v bližnji dolini. Poleg tega industrializacija hribovskih dolin spreminja socialno in duhovno strukturo teh dolin na revolucionaren način, s čimer Weis hoče reči, da prinašajo te spremembe s seboj tudi boleste in disharmonične spremembe okoliščine. Surovine, ki se tod lahko eksploatirajo so kamen, voda in les, na četrtem mestu pa turistična industrija. Ta slednja je najstarejša in najvažnejša »planinska« industrija, ker nudi hribovskim kmetijam gospodarsko dopolnilo, istočasno pa razdira harmonično enotnost planinske pokrajine in izvirne pristne planinske kulture v vedno večji meri prav tako kakor vsa ostala industrija.

Turistična industrija ima svoje senčne strani, saj hoteli, železnice, vzpenjače i. p. spreminjajo prvobitno podobo pokrajine. Na drugi strani pa se navezujejo med ljudmi nove vezi, med hribovci in dolinci. Hribovec nehoti primerja meščana s seboj. Ko meščan počiva, se mora hribovec gnati za delom, od zore do trde noči. Kjer nastane hotelska industrija, utegnejo v duševni strukturi hribovca nastati še druge spremembe. Ena od značilnih je »portirska« miselnost, ki dela en obraz za turista, drug obraz pa za domačo rabo. Ta poklicna razcepljenost nima samo negativne strani, kajti mnogi potem še bolj cenijo svoje domače šege in navade.

Turistična industrija je po Weissovem mnenju najvažnejše sredstvo, da obdržimo hribovsko prebivalstvo na starem mestu. To kažejo tista švicarska turistična višinska središča, ki so v zadnjih 100 letih zabeležila skoraj ameriški porastek prebivalstva: Arosa, na primer, za 6000%, St. Moritz za 1600%.

Usihajoča hribovska kmečka sredina pa se čuti tudi politično pritisnjena ob steno in je zato duhovno in duševno pretresena. Finančni položaj takih hribovskih kmetij je brezupen, tudi v letih konjunktore. Kmečki ponos se naj spo-

pada z navalom brezupnosti in razrednega sovraštva. V nekaterih predelih vztraja kmet samo zaradi neodločnosti, resignacije in neodgovorne brezčutnosti. Te predele Weiss imenuje »bolne«. Žal ne samo v duševnem pomenu besede, kajti, pravi Weiss, kmetstvo že dolgo ni dejanska zaloga zdravja in prirastka. Vojaška rekrutacija in redna zdravstvena služba kažejo podatke, da so tuberkuloza in duševne bolezni na pohodu, kar za velemesta ne ugotavljajo. Na to seveda vplivajo splošne higienske razmere, stanovanja, prehrana. Omeniti pa je treba večjo odpornost hribovca ali bolje duševno resistenco pri bolečinah, ki bi jo po domače lahko imenovali potrpežljivost. Nato govori Weiss o celi vrsti starinskih in starosvetnih rekvizitov, ki so jih hribovci do danes še ohranili, vendar ne zaradi njihove principieline vrednosti, marveč zaradi šibkega gospodarskega položaja. (Da ima Weiss pri tem prav, se vidi iz razmer pri nas; kjer so hribovski kmetje dobro gospodarili, so takoj modernizirali svoja stanovanja, povečali okna, popravili kuhinje, napeljali elektriko itd. Celi hribovski predeli pri nas so po vojni spremenili svojo podobo, iz hiš v višini 800 do 1000 m se je oglasil radio.) Nedvomno današnjemu hribovcu v Švici ne more uiti spred oči napredek dolinskega sveta, vedno rastoči standard, razločki v obleki, v higienskih napravah, poleg tega pa se v Švici nižajo cene živini itd. Ni čuda, če hribovski kmet zapušča svojo zemljo. Weiss se sprašuje, kako temu odpomoči. Kako kmetu olajšati njegov položaj in ga spodbuditi, da bo obstal, kajti to ni tako nevažno vprašanje za švicarsko industrijo, ki je odvisna od gora. Da bi mu prikazali njegovo prisilno konservativnost kot neko višjo odliko? Da bi ga silili, naj živi kot nekaj relikta starih časov, kot nekaj kulturni rezervat? Ni je sile, ki bi to zmogla, najti pa je treba sredstva, da hribovskega kmeta utrdimo tam, kjer je, pravi Weiss, kajti njegove težke krize ni mogoče več prikrivati, njeno rešitev ne več odpraviti.

GLACIER DE PARADIES opazujejo že od l. 1868. Začel je s tem delom gozdar J. F. Coaz, ki je bil na levo roko tudi prirodoslovec in znan alpinist, ki se je prvi povzpел na Bernino l. 1850, ki je napisal prve študije o plazovih in o obrambnih sredstvih zoper nje in organiziral s pomočjo gozdarjev kontrolo ledenikov (1893/94). Umrl je v starosti 96 let l. 1918. Ledenik je le redko naraščal. L. 1903 za 3 m, l. 1912 za 11 m in l. 1917 za 10 m. Narastek za 70 m v l. 1951 ni realen, ker so bile to le nabite

plaznice na ledeniškem jeziku, posledica izredno snežne zime l. 1950/51. Od l. 1950 do 1953 je ledenik dejansko napredoval le 63 m, čeprav je v primeri z l. 1951 bilo zabeleženo 133 m (+ onih 70 nereálnih metrov narastka).

Od leta	je ledenik nazadoval	na leto
1868—1901	245 m	7,4 m
1901—1920	208 m	10,9 m
1920—1945	444 m	17,8 m
1945—1956	383 m	35,7 m

Skupno torej v 88 letih za 1280 m ali letno 14,5 m. Zanimivo je, da je nazadovanje vedno hitrejše.

ZIMA L. 1955/56 v Alpah je sledila lepi, sončni jeseni. Zima se je zamujala vse do konca decembra, januar, februar pa sta bila izredno mrzla. Na Jungfrau-jochu so 14. februarja 1956 zabeležili -36°C . Snega ni bilo veliko, 8./9. marca je bilo na Weissfluhjochu zabeleženo 225 cm, pod povprečkom zadnjih 20 let. Povpreček je prekoračil edino Col du Saint Gotard s 380 cm. Za ledenike je bil važen pozen pomladanski mraz še konec aprila, snežilo pa je v Alpah še močno v maju in juniju. V višini nad 3000 m je višina snega naraščala vse do septembra, vendar ni prekosila junijskega povprečka prejšnjih let. L. 1956 je bilo z nivološkega stališča zelo zanimivo, ker je sneg tudi poleti pridobival. Tudi v juliju so zabeležili izredno nizke temperature. Tako mrzlega poletja ni bilo zlepa, baje od l. 1841 ne. To je vzrok, da so nivologi in glaciologi lahko ugotovili malenkostno naraščanje ledenikov. Nekaj podobnega je bilo tudi v letih 1813—1816. Po podatkih instituta za lavinologijo na Weissfluhjochu so plazovi zajeli v švicarskih Alpah 80 ljudi, od njih jih je 11 našlo belo smrt. V Švici so opazovali doslej 90 ledenikov. 34 od teh niso merili samo pri jeziku marveč tudi pri začetku in ob straneh. Posebna ledeniška komisija izbira ledenike, ki jih opazujejo, vsako leto posebej in se pri tem ozira na važnost ledenika s hidrološkega, klimatološkega in glaciološkega stališča. Jeseni l. 1956 so kontrolirali 69 ledenikov. Ledeniška komisija se poslužuje tudi privatnih merjenj, dalje hidrološke sekcije in drugih korespondentov, ki se iz tega ali onega razloga zanimajo za stanje ledenikov.

Poročila vseh za l. 1956 govore, da je napredovanje malenkostno in to le pri manjših ledenikih, sicer pa vsi ledeniki še vedno usihajo. Zaradi hitrega kopnenja in tavanja so ponekod nastala časna jezerca, ki jih zadržuje »mrtvi

led«, da ne odtečejo. Erozijska pa bo te morenske jezove predrila. Tako začasno jezero Stein v dolini Gadmen (Berner Oberland) je nastalo l. 1940 in je še vedno naraščalo vse do 29.—30. junija, ko se je nenadoma delno izpraznilo. To je povzročilo določeno škodo. Voda je skozi ledeniško grobljo izjedla 10 m globok jarek in poplavila okolico hotela Stein ter z blatom in peskom pokrila njive in vrtove vse do Hoflaunena. Nekaj dni prej so dovršili na jezeru manjši jez, pa ga je voda kar odplaknila. Gladina jezera se je znižala za 5,5 m, največja globina jezera pa je znašala približno 20 m. K tej katastrofi manjšega obsega so svoje doprinele vremenske razmere l. 1956. Julija je močno snežilo in deževalo. Ledeniška komisija je opozorila švicarsko javnost na več takih jezer in na njihovo nevarnost, obenem pa naprosila alpiniste, naj vsako spremembo pri teh jezerih takoj javijo.

MAURICE BRAND IN ANDRE VOIL-LAT sta l. 1957 preplezala severovzhodno steno Grand Cornier, v kateri sta kot prva bila l. 1932 znani Lucien Devies, danes odgovorni funkcionar CAF, in Jacques Lagarde. Smer je deloma ponovila slavna naveza Pierre Bonnant in Loulou-Boulaz 29. junija 1941. Le Grand Cornier meri 40 m manj kot 4000 m, vendar so ga zelo zgodaj opazili znameniti alpinisti. Prvi se je nanj povzpел Edvard Whymper l. 1865, z njim so bili Christian Almer, Franz Biner in Michel Croz. Brandt in Voillat sta bila v steni 36 ur, ves čas navezana in v derezah, vsa tura pa je trajala 40 ur.

GLACIOLOŠKA OPAZOVANJA ima v svojem rednem delovnem programu tudi Comitato Scientifico Centrale del CAI (Osrednji znanstveni komite CAI). Lani se je sredi avgusta s posebnim proglasom obrnil na vse alpiniste, naj opazujejo ledenike in o vsem poročajo na CSCCAI. V proglasu so natančna navodila, kako se napredovanje in nazadovanje ledenikov meri.

NASKOK NA VRH MUZTAGHA opisuje Hartog takole: S seboj so vzeli 20 kg fiksne vrvi, da si zavarujejo sestop v primeru, da bi se vreme spremenilo. Brez fiksne vrvi lotevati se takih vzponov, je neodgovorno početje. Tudi Francozi so jih prinesli s seboj in jih uporabljali. Z njo so zavarovali najbolj kočljive odstavke na grebenu. Taborišče IV. so postavili na izredno ekspaniranim kraju. 6. julija sta Mac in Joe začela prodirati iz IV proti vrhu in ga

dosegla po težkem delu ob poldnevih zvečer. Bivakirala sta 100 m pod zapadnim vrhom. Naslednji dan sta jima sledila Hartog in Patey. Uporabljati sta morala kline, premagati ozebnik z 1 m visokim pršičem, ki sta ga morala prečkati, pod njima pa je zijal 1800 m globok prepad. Nevarnost plazov je bila velika, čeprav sta šla po gazi, ki sta jo prejšnji dan utrla Joe in Mac. Ozebnik je visok kakih 70 m in se položi v ledeno pobočje, iz katerega se dviga spet kopna skala, po težavnosti III. stopnje. Sledi spet sneg, nato spet 30 m strme kopnine, za njo pa zapadni vrh. Vzhodni vrh je oster kakor nož.

Joe in Mac sta noč dobro prebila, imela sta vso opremo, le pijače premalo, ker nista imela kuhalnika. S Hartogom in Pateyem so se srečali naslednji dan ob poldesetih na severni strani. Oddala sta jima nekaj opreme za bivak, čeprav sta Hartog in Patey 3 ure prej prišla na mesto, kjer so se srečali, kakor pa onadva prejšnji dan. Res sta Hartog in Patey stopila na vrh že ob poltreh, štiri ure prej kot prva dva. Francozi so bili tedaj v svojem IV. taborišču, 600 m pod njima. S kričanjem so se sporazumeli in pozdravili. Hartog in Patey sta se z zapadnega vrha zagnala še proti vzhodnemu, pri čemer je Patey premagal navpično 3 m visoko gladko pečino, ki jo je počez sekala ozka zaprodna poč na 2500 m visoko prepadno severno steno. Mesto je ocenil Hartog s V. Zadnjih 50 m je vodil Hartog po grebenu, ostrem kakor nož. Varovala sta se tako, da sta šla vsak po eni strani grebena. Če bi eden zdrknil, bi se drugi vrgel na drugo stran, da ga obdrži. Vzhodni vrh je 3 m višji od zahodnega. Edini dokaz, da sta vrh dosegla, je bil klin 50 m pod vrhom, zabil ga je Patey, ko je premagal tisto kočljivo mesto. Klin je bil francoskega porekla. Francozi ga verjetno niso videli, ko so za Angleži dosegli vzhodni vrh v vihnem vremenu.

TEHNIČNA STRAN REŠEVANJA V EIGERJU je bila prav tako predmet mnogih razprav in pripomb. S 30—60 m nylonskimi in konopljenimi vrvmi niso mogli na pomoč, ker so prekratke in preveč občutljive za take višinske difference. Samo z modernimi avstrijskimi reševalnimi pripravami, ki imajo 100-metrске kable in jih lahko sestavijo po več skupaj, je bilo tu možno nekaj začeti; to je, spustiti reševalca z vrha do mesta v steni, ki je znano pod imenom »Pajek« (Spinne, Araignée). Švicarji priznajo, da so najmodernejšo reševalno metodo doma v Vzhodnih Alpah. Reševalna žičnica je rešila že stotine ranjen-

cev, toda navzdol. V steni, visoki 1600 m pa se še ni uporabila, ker je priprava za take razpone prešibka. Da bi jo pa v tej steni uporabili stopnjema, v etapah, pa spet ni možno zaradi prepogostih objektivnih nevarnosti. Ostal je samo transport navzgor, čeprav glede tega niso imeli reševalci nobenih izkušenj. S seboj so morali vzeti v čim večji množini vse, kar reševalne postaje premorejo: več zvitkov žice, več spojok, specialnih vponk, klinov, Grammingerjevih sedežev, nosilnih vreč in kar je temu podobnega. Poleg tega pa seveda aparate za zvezo, sanitetni material, opremo za bivak in popolno osebno opremo s cepinom in derezami vred. Pa tudi brašno je pomenilo večjo težo.

Koliko je bilo treba sil, da vse to preneso na vrh Eigerja! In to izurjenih, kajti čeprav so te priprave tehnično preproste, je njihova uporaba kočljiva. Biti mora najprej dobro zasidrana, kar ni vselej lahko storiti. Tenka žica mora teči po bobnu, ker se sicer utegne poškodovati; kdor se spusti preko stene, mora v pripravo popolnoma zaupati, zaupati tudi moštvu; to pa more samo tisti, ki je s pripravo že večkrat ravnal; hitrosti spuščanja namreč ni mogoče regulirati kakor pri navadnem spuščanju, tempo diktira osebje, ki streže pripravi. Obe roki imaš sicer prosti, kar pri navadnem spuščanju sicer ni mogoče, vendar ni prijeten občutek, če drsiš v globino kot mrlič.

Na vrhu ni bilo možno zbrati večjo ekipo, ki bi vlekla reševalce in rešene iz stene. S pomočjo posebnih priprav (svinjka?) naj bi tu pritrdili tri hrapave konopljene vrvi. Niso vedeli, kako bodo tu uporabili Grammingerjev sedež in njegove vrvi in še marsikaj. Na primer, kako bi preprečili, da bi se vrvi ne zajedle v sneg in led, kar bi pomenilo zastavljanje na mestih, kjer so vrvi spojene. Vprašanje je bilo, kateri dostop bi bil najprimernejši za reševalce. Jugozahodna stran ima obširno plazovito snežišče, poleg tega pa je treba premagati tu višinsko razliko 1650 m. Čeprav je na prvi pogled ta stran izven diskusije, so vendar razmišljali tudi o dostopu z Jungfraujoča čez Mönch- in Eigerjoch na južni Eigerjev greben, kjer bi bila nevarnost plazov manjša, pot pa za nošnjo krajša, čeprav tehnično težja, dala pa bi se olajšati s fiksni vrmi.

Tudi ni bilo lahko vzpostaviti stanovitno zvezo z dolino in stanovitno opazovanje. Švicarski komentator himalajec Eggler pravi, da je rešitev Cortija v vsakem pogledu pozitiven rezultat reševalnih naporov in posebej omenja po-

gum in iznajdljivost Ericha Friedlija. Gonjo po časopisih pa so vprizorili ljudje, ki se prav malo razumejo na vse te stvari in ne morejo objektivno presojati. Smešno je tudi personificirati goro tako, kakor so to storili nekateri časnikarji z naslovom: »Morilec — Eiger.«

PSIHOLOŠKA STRAN Eigerjeve severne stene je tudi upoštevanja vredna. Že 22 let žanje v njej smrt. Vendar je razložek med nesrečami pred vojno in po njej. V prejšnjih časih je bil vzrok v objektivni nevarnosti, zdaj pa se množe nesreče zaradi subjektivne nevarnosti. Mladi plezalci vstopajo v steno z mislijo, da jim gora ne grozi z ničimer več, če dosežejo določeno spretnost. Gornišтво pa terja od človeka tudi določeno duhovno moč, čut odgovornosti, obzirnost do sočloveka, spoznanje lastnih moči. Publiciranje gornišťva pomeni tudi svojevrstno nevarnost, ker na neodgovoren način vzbuja slavohlepje. Pri Eigerju pride v poštev tudi publika, kajti iz doline je možno v tej steni opazovati plezalčevu ravnanje na vsakem metru. (9. 10. in 11. avgusta 1957 so bili daljnogledi namerjeni predvsem na umirajočega Longhija in to v Alpiglenu, na Malem Scheideggu, na Lauberhornu in drugod.) Tudi to je vabljivo.

V inozemstvu so ob tej nesreči mnogo razmišljali, kako take zablode preprečiti. S prepovedmi, z grožnjami že ne. Nek Nemeč je odgovoril, da samo z vzgojo zavestne discipline, samodiscipline. To pa je neznanka, ki jo je težko poiskati s sredstvi, ki so planinskim društvom na razpolago.

GASTON REBUFFAT je ob tej nesreči dal naslednjo izjavo, ki diši močno po filozofiji modernih zahodnih salonov: Naša mladina išče razodetja. V gorah, v soočenju z veliko tišino, se ji zdi, da je za življenje spet pridobljena. Ne gre za »živi nevarno«, marveč za »živi« sploh. Gornišťvo ni igra med življenjem in smrtjo. Nevarnost in težave, to sta dva različna pojma, ki ju radi zamenjavamo. Prvi je dekadenten, drugi zdrav in moški. Gornik se ne izogne nevarnosti. Računati pa mora s tem, da je neurje največja nevarnost, ki že sama utegne postati usodna. *Ni ture za vsako ceno.*

CLAUDIO CORTI je vstopil v Eigerjevo severno steno, da bi izvršil častni prvi italijanski vzpon preko nje. V bolnišnici v Interlakenu je vprašal Ricarda Cassina: »Kaj misliš, ali bo moj vzpon veljaven, čeprav sem zadnjih 200 m stene naredil s pomočjo nemškega reše-

valca Hellpartha...?« Kakšen odgovor je dobil, ni težko uganiti. Corti je zdržal devet bivakov in ni potreboval nobenega zdravila, le lačen je bil ko volk. Lionel Terray pravi, da je Corti fenomen. V Italiji pa mu očitajo, da njegove moralne kvalitete žal ne dosegajo fizičnih. Nekatero njegove izjave so protislovne. Zdi se, da je rešeni alpinist slabo presojal potek in vrednost dogodkov. To pa ni nič čudnega. Patološki značaj nekaterih ravnanj v kompleksu, ki ga imenujemo ljubezen do gora, vsebuje element, ki je v nevarnosti, da se bolešno spači (morbidno deformira). Potreba po prekašanju, po uveljavljanju ali pa po umiku iz tveganega položaja se razvije v publiciranju. Remo Chabod, znan italijanski plezalec, je nekoč pod težko steno vprašal tovariša: »Ali bi se poskusila s to steno, če bi vedela zagotovo, da nikoli ne bo živa duša zvedela za to?«

Longhija je Corti pustil v steni, ko je ta padel kakih 30 m in obvisel na vrvi. Bil pa je Longhi že toliko brez moči, da ga roke niso več ubogale. Corti je izjavil, da ga je pustil v veri, da bo pomoč kmalu prišla. Prepustil mu je rezervno spalno vrečo. Z nemško navezo se je italijanska družila v višini 2800 do 3200 m. Corti potem ni prišel daleč. Ko je tri ure nato zdrsnil 20 m, sta ga Nemca pustila, ker mu nista mogla z ničimer pomagati. Nahrbtnik z brašnom, ki sta mu ga prepustila, je zdrsnil čez steno. Corti že ni jedel tri dni.

Longhija zaradi oblikovitosti z vrha ni bilo možno rešiti, razen če bi se spustili pod »Pajka« in nato skrajno težavno travverziral do Longhija. Tudi če bi to

storili, je vprašanje, če bi bil Longhi rešen. Ljudje, kakršen je Cassin, izjavljajo, da so reševalci, ki so se spuščali nad 1800 m prepad po tenki jekleni žici, storili herojsko dejanje. Vsi: Seiler, Friedli, Hellparth in Terray.

O VESELJU NAD TVEGANJEM je pisal lani pisatelj Jacques — Edouard Chable in s tem dal enega od odgovorov zapadnega sveta, zakaj se planinstvo tam razširja in zakaj tam med alpinisti toliko nerazumljivih nesreč. Sodobno življenje ne more docela zadovoljiti posameznike za možno osebnostjo in prekaljenim značajem, ki se ne morejo prilagoditi sodobni družbi, slaveči zmago skupnosti nad posameznikom. Večina ljudi se pobota s superorganizacijo, z množino prepovedi, obveznosti, pravil in različnih omejitev osebne svobode. Večina se ukloni, saj so se uklonili celo celi narodi enemu diktatorju. Manjšina pa se upira enoličnosti in običajnosti (konformizmu in konvencionalnosti) in to na razne načine maskira. Zdi se mi, da se klicu gora mnogi mladeniči vdajajo prav zato, da bi ušli konvencionalnemu življenju, da bi se ne podrejali skupnosti. — Chable je tu nerodno povedal tisto, kar je nekoč v resnici pomenilo neko duhovno osnovo pobegavanja iz delovnega življenja v prirodno prvobitnost in je imelo zato tudi svojo družbeno stran v protislovljih kapitalistične družbe. Razume se, da to dekadentno razlago za hojo v gore ni možno aplicirati na široke množice, ki danes nastopajo v planinstvu, planinskem turizmu in tudi v zahtevnejšem gorništvu.

iz občnih zborov

PD LITIJA-ŠMARTNO. Občni zbor se je pričel z zanimivim predavanjem tov. Kambiča, ki je poslušalce popeljal po Sloveniji preko Atlantika do ameriških kanjonov. Tako lepo obiskanega občnega zbora društvo še ni imelo, saj je bilo na predavanju toliko mladine kakor malokje. Po prečitaniu pozdravne brzojavke PZS, ki je društvu želela veliko uspehov tudi v bodočem letu, so sledila društvena poročila, iz katerih je bilo do potankosti razvidno njegovo uspešno delo.

Tudi v letu 1957 je imelo društvo težko delo, da je zrastel njihov dom na Jančah in zasilno že pričel služiti svojemu namenu. Urejena je vinska klet, 2 gostinski sobi, kuhinja in stanovanje za oskrbnika, dalje skup-

no ležišče, ki mu pa še manjka oprema, zgrajena je cisterna za vodo za 50 000 l, povsod je napeljana električna razsvetljava, postavljene so že peči, napeljan pa je po stavbi tudi vodovod. Z udarniškim delom so splanirali prostor pred domom, udarniško pa so pomagali tudi pri ostalih gradbenih delih. Izvršili so skupno 2156 prostovoljnih delovnih ur v vrednosti 155 300 d/n. Dom je sedaj oskrbovan ob sobotah in nedeljah ter ob državnih praznikih. Ker pa še ne nudi udobja, vrše oskrbniške posle društveni odborniki. Odprli bodo dom sredi l. 1958. Marsikdo še ne ve, da je na Jančah in v njegovi okolici izredno lep svet za smučanje in to tudi za že izurjene ljubitelje tega športa, proti Jevnici pa bi bilo

mogoče trasirati tudi lepo tekmovalno progo. Dom je v preteklem letu obiskalo 1223 vpisanih gostov, medtem ko jih je bilo v resnici mnogo več, pa se niso vpisali v vpisno knjigo. Za dom skrbi gospodar tov. Feri Tičar. Skoraj ni sobote ali nedelje, da ne bi bil na Jančah in poprijel za delo, kjer koli je treba. Zato mu je tudi občni zbor izrekel javno zahvalo.

Društvo vključuje 160 starejših članov, 18 mladincev in 5 pionirjev, skupaj torej 183 članov. Kakor je razvidno iz navedenih števil, društvu doslej še ni uspelo vključiti večjega števila mladine. Upajmo, da bo imelo društvo kaj več uspeha v tekočem letu. Ustanovilo je namreč samostojni mladinski odsek, katerega naloga naj bi bila, da pritegne v svoje vrste čim več mladine. Izletov ni bilo. To je do neke mere tudi razumljivo, saj je bilo celotno društveno delo usmerjeno na gradnjo postojanke. Propagandni odsek je sicer planiral skupinski izlet v Kamniške Alpe, ki pa je zaradi slabega vremena odpadel, izleta na Kum pa so se udeležili le 4 člani. Na Planinski Vestnik je naročenih le 18 članov, kar je tudi nekoliko prenizka številka. S primerno propagando bi se vsekakor dalo dobiti še kaj naročnikov.

Za gmotno podporo se je društvo obračalo na vse strani in pri tem imelo kar lepe uspehe. Tako so uspeli, da jim je Ušnjarna v Smartnem nabavila za 100.000 din električnega materiala, s katerim so elektrificirali dom, elektroinstalacijska dela pa so izvršili litijski elektromonterji brezplačno. Predilnica jim je darovala nekaj gradiva za postelje, Apnenica v Kresnicah jim je darovala 2 toni apna, obrtnik tov. Kolar pa jim je udarniško izdelal žimnice. Z denarjem je prispevala PZS, ki je dodelila društvu 800.000 din brezobrestnega posojila, OLO Ljubljana z dotacijo 200.000 din, Ob LO Polje pa je prispeval 1.000.000 din.

Markirana so vsa pota na Janče in to iz Litije, Jevnice, Laz, Zaloga, Besnice, Prežganja in Štange. V tekočem letu pa bodo morali te ponekod obnoviti, saj se še vedno dobe ljudje, katerim so markacije v napoto.

Občnega zbora se je udeležil tudi predsednik ObLO Litija tov. Slavko Pungerčar, ki je zboru obljubil, da bo v bodoče tudi PD enako podpiral kot ostale družbene organizacije.

Društvo bo v bodoče vodil tov. Marjan Oblak.

PD ŠKOFJA LOKA. Delo tega društva je bilo v preteklem letu posvečeno 50-letnici tega društva. Za proslavo tega jubileja je društvo izvedlo vrsto prireditev, ki so vse zelo uspeli in dokazale, da je planinstvo trdno zasidrano. Prapor je razvil domačin, zvezni ljudski po-

slanec tov. prof. Boris Ziherl. Prapor ima 52 zlatih in 66 srebrnih žebličkov z vgraviranimi imeni darovalcev. Dalje je društvo organiziralo 7 večernih in 2 popoldanski predavanji, katerih se je udeležilo nad 1350 planincev. V jubilejnim letu je društvo poslalo vrsto članov v dnevno časopisje, temu jubileju pa je bila posvečena tudi 7. številka Planinskega Vestnika. Propagandna omarica je bila vedno okusno aranžirana, saj je bilo razstavno gradivo v tej omarici v enem samem letu izmenjano kar 43-krat. Obnovili so kolekcijo fotorazglednic ter dali napraviti dva propagandna žiga s posvetilom k zlatemu jubileju. Eden od teh je bil na Lubniku, drugi pa za društvene potrebe. Za propagando obiska Lubnika so imeli skozi vse leto pri Putniku v Ljubljani razstavljeno veliko fotopovečavo Doma na Lubniku z opisom vseh dostopov in ostalih potrebnih podatkov. Na Dan mrtvih se je društvo s praporom udeležilo žalne komemoracije pred Domom Zveze borcev in položilo žalni venec. Četudi je bilo društvo stalno zaposleno z različnimi nalogami, vendarle ni pozabilo na skupinske izlete. Vodja izletov tov. Lovro Planina je organiziral kar 10 izletov, ki so vsi zelo lepo uspeli, tako po številu udeležencev kot kvaliteti.

Društveni funkcionarji so za delo vedno pokazali polno razumevanje in se izkazali kot disciplinirani člani. Le tako je bilo tudi mogoče, da je društvo vse naloge vestno opravilo. Društvo vključuje 502 člana, od tega 57 mladincev, 18 mladink in 15 pionirjev. Skupni porast članstva v preteklem letu znaša 22 članov. Planinski Vestnik prejema 61 članov.

Gospodarski odsek je nabavil drogove za elektrifikacijo doma in jih udarniško tudi postavil, z delom pa bodo nadaljevali v tem letu. K zidavi transformatorja je prispeval din 50.000.—. Kot vsa leta, je njihov dom na Lubniku tudi v pretekli poslovni dobi nudil vsem obiskovalcem najboljšo oskrbo. Lani je dom po vpisni knjigi obiskalo 2571, po podatkih oskrbnika pa najmanj 5364 obiskovalcev. Kljub temu je konec leta izkazal 33.293 din izgube, ki jo bo društvo krilo iz amortizacijskega sklada. Upoštevati pa je treba, da je bila v letu 1957 pokrita izguba poslovnega leta 1956 v znesku 40.987 din. Od ObLO Škofja Loka je društvo prejelo za elektrifikacijo doma 150.000 din podpore.

Tudi markacijski odsek je bil živahen. Na novo je markiral dve poti, na več krajih obnovil markacije in kažipotne tablice, vsa ta dela pa je izvršil v 89 prostovoljnih delovnih urah.

V diskusiji so med drugimi tudi predlagali, naj se ustanovi postaja GRS. Ustanovili so mladinski odsek, ki naj prevzame v svoje roke bodoče delovanje mladincev ter propagirali Planinski Vestnik, ki je takoj zabeležil nekaj novih naročnikov. Na odziv je naletela

tudi akcija za zgraditev Zlatoroga v Ljubljani. Ob zaključku pa je zbor sklenil predlagati PZS v odlikovanje vrsto zaslužnih in delovnih članov.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Valentin Oman. Zbora so se udeležili predstavniki PLM, TVD, šole, TD, ZB in tabornikov, PZS pa je zbor brzojavno pozdravila.

PD TRŽIČ. Društvo je poslovalo po odsekih, ki so bili zelo delavni. Društvo vključuje 520 članov, med temi 103 mladince in 23 pionirjev, medtem ko je šlo lansko leto le 414 članov. Porast članov je torej znaten, vendar pa društvo meni, da bo z živahnejšo propagando zajelo še več članov v svoje vrste. Društvo je organiziralo vrsto prireditev, med temi tradicionalni Bračičev in Kramarjev smuk, sankaske tekme pod Storžičem, medtem ko je Našičev smuk na Javorniku zaradi slabega vremena odpadel. Dalje je organiziralo proslavo 20. obletnice storžičskih žrtev in sodelovalo pri ljubeljskih dirkah z Avto-moto društvom, ob državnih praznikih pa so priredili plezalne vaje v okolici Tržiča. Na Dan JLA so kot običajno obiskali graničarske karavle, sodelovali pa so tudi pri prireditvi »Po stezah partizanske Jelovice«. Glavno propagandno delo pa se je vršilo okrog izdaje prospekta »Tržiški planinski okoliš«, ki ga je društvo založilo v 5 izvodih. Organizirali so tudi dvoje reprezentativnih predavanj v izvedbi tov. Kambiča in prof. Fritza Lobbichlerja iz Strassburga v Nemčiji. Predavanji, ki sta bili zelo kvalitetni, sta želi veliko priznanje. Propagandni odsek je sodeloval tudi z markacijskim odsekom, in tudi pri Foto klubu. Vsekakor pa bodo naloge propagandnega odseka veliko večje v tekočem letu, ko bo društvo praznovalo svoj 50-letni življenjski jubilej.

Društvo je preko leta oskrbovalo postojanko na Dobrči, dom na Kofcah in dom pod Storžičem, postojanko na Brdu pa so zaradi nerentabilnosti med letom opustili. Gospodarski odbor se je resno bavil z vprašanjem dograditve doma »Titovi graničarji« na Zelenici, vendar do konkretnih zaključkov ni prišlo. Poleg že prej navedenih postojank pa društvo upravlja v društvenih prostorih »Bufet«, ki posluje le za člane. Gradbeni odsek je izvršil razna dela v Domu pod Storžičem, v Domu na Kofcah in v Kostonjčevi koči na Dobrči — to pa le v okviru svoje finančne zmogljivosti, ki v tem letu ni bila ravno visoka. Gradbeni odsek čakajo še velike naloge, predvsem izpopolnitev opreme v vseh njihovih postojankah, elektrifikacija Doma pod Storžičem, obnova vzhodnega dela koč na Dobrči, usposobitev koč na Šiji planini in dograditev Doma na Zelenici. Odbor upa, da bo znaten del teh nalog izvršil v tekočem letu, zlasti pa je prepričan, da bo v tem letu

prišlo do dograditve Doma na Zelenici s pomočjo Turistične podzveze v Kranju. Zelo umesten je bil predlog gradbenega odseka, naj bi se društvo obrnilo na tržiško industrijo, ki naj bi vsaka opremila nekaj sob, zato pa bi imeli njeni delavci določene ugodnosti. Po vpisnih knjigah je obiskalo Dom pod Storžičem 4187, Dom na Kofcah 2495 in Kostonjčovo koč na Dobrči 985 planincev.

Alpinistični odsek je lansko leto praznoval 10-letnico svojega obstoja. V odsek je vključenih 26 članov in 3 pripravniki. Izvedel je 120 vzponov v stenah Storžiča, Triglava, Jablovca, Prisojnika, kakor tudi v Kamniških Alpah. Vzponi so bili predvsem letni in največ do V. težavnostne stopnje. Za zimske vzpone so člani odseka preslabo opremljeni, čeravno so kljub temu v tem obdobju nekaj tur absolvirali predvsem v Storžiču. Člani odseka so se udeležili tudi alp. tabora v Vratih, kjer so izvedli 18 vzponov v Triglavu in Stenarju. Člani odseka so se dalje udeležili tudi tečajev GRS postaje Tržič in sicer v Storžiču in tečaja oziroma poizkusne reševalne akcije v triglavski severni steni in na Vršiču. Odsek oskrbuje bivač v Storžiču, ki so ga člani delno obnovili. Kot vodniki so se udeležili skupinskih društvenih izletov na Vršič in na Nanos.

Postaja GRS ima 17 registriranih članov-reševalcev, ki so v preteklem letu izvršili 14 reševalnih akcij. Od teh so spravili v dolino dva mrtva, v ostalem pa je šlo za smučarske nesreče. Dva člana postaje sta tudi člana komisije za GRS pri PZS, eden od teh pa je tudi član Mednarodne komisije za GRS. Dva njihova člana sta se tudi udeležila tekmovanja v reševanju, ki ga je organizirala GRS na Poljskem. Posebno pozornost je postaja posvetila opremiti, zlasti pa želi, da bi se mogla opremiti z najmodernejšimi pripomočki. Postajo vzorno vodi tov. Nadko Salberger.

V markacijskem odseku je preteklo leto sodelovalo 10 članov. Markirali so 9 poti, delno pa jih tudi očistili. Samo v območju Dobrče so namestili 36 novih orientacijskih tablic. Odsek je napravil načrte in predloge za preureditev poti Prevalj—Dobrča ter za dokončno ureditev poti Rjava pot—Završnek—Kal—Kofca, ki so jo že začeli graditi, pa so morali delo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev opustiti.

Uspeh poslovanja društvenih postojank predstavlja dobiček 235 590 din, kar je vsekakor lep napredek v primerjavi z lanskoletno izgubo v višini 117 400 din.

V zahvalo za dolgoletno in požrtvovalno delo je zbor sklenil predlagati PZS v odlikovanje tri člane z zlatim in štiri člane s srebrnim častnim znakom. Najdelavnejši člani društva pa so v spomin prejeli lepo planinsko sliko. Slike so prejeli tov. Karel Globoč-

nik, Boris Roblek, Marjan Radon, Mirko Mayer, Jože Roblek, Albert Zupan, Nadko Salberger, Slavko Lukanc, Marjan Peharc, Jože Jagodic, Avgust Šlibar, Marja Vidmar in Anton Kaučič ter administrator Karel Zaletel. Posebna komisija UO PD pa je tudi predlagala, da se najzaslužnejši člani UO in sicer blagajnik tov. Anton Kavčič, tajnica Marja Vidmarjeva in načelnik gospodarskega oddelka tov. Joža Roblek nagradé z denarnimi nagradami.

Občnega zbora se je udeležilo 200 članov, udeležili pa so se ga in pozdravili tudi številni predstavniki oblasti, organizacij in društev. V imenu PZS je zbor pozdravil tovariš Stanko Hribar.

Predsedniško mesto je bilo ponovno zupano dosedanjemu predsedniku in marljivemu planinskemu delavcu tov. Karlu Globočniku.

IZ SEJNIH ZAPISNIKOV PZS

PZS je izdala za spominsko ploščo zaslužnim trentarskim gorskim vodnikom v Trenti 181944 din, medtem ko so prispevki nekaterih društev in ostalih znašali le 91000 din.

Na predlog revizorja Drž. sekretariata za finance LRS je PZS ukinila sklad komisije za alpinizem, sklad knjižnice, sklad zaslužnih planincev in sklad za planinska pota ter jih prenesla na sklad obratnih sredstev oziroma na investicijski sklad, sklad Planinskega Vestnika in tiskovni sklad Planinske založbe pa je združila v tiskovni sklad PZS.

Računski zaključek za leto 1957 je pokazal, da je imel UO PZS v preteklem letu 5753965 din izdatkov in 1251204 din dohodkov. Razlika 4502761 din je pokrila subvencija. Proračun GRS je imel 1856367 din izdatkov in 1198783 din dohodkov, medtem ko je bila razlika v višini 657584 din tudi krita s subvencijo. Planinski Vestnik pa je izkazal 6876525 din izdatkov ter ustvaril 3810465 din dohodkov, tako da je potreboval subvencijo v višini 3066060 din. V celoti so torej imeli vsi trije proračuni 14486857 din izdatkov in 6260452 din dohodkov, celotna subvencija za kritje vseh treh proračunov pa je znašala 8226405 din.

Članstvo v letu 1957 je izkazalo nasproti letu 1956 povišek za 1405 članov, od tega 20 odraslih, 772 mladincev in 613 pionirjev. V celoti je PZS v letu 1957 po stanju svojega knjigovodstva vključevala 25251 članov, 7962 mladincev in 5821 pionirjev, skupno torej 39034 organiziranih članov. V letu 1956 je znašalo število organiziranega članstva 37629, v letu 1955 pa 34645. Od leta 1955 torej članstvo planinske organizacije stalno narašča, največji porast pa zaznamuje mladina.

PSJ in PZS sta dali soglasje za odpravo PD Univerze na Češko. Odprava je bila orga-

nizirana na recipročni bazi, vodil pa jo je tov. Mirko Fetih, sekretar PZS.

Seje Mednarodne GRS in reševalnih tekem, ki so se vršile v Davosu aprila letos, sta se udeležila oba člana Mednarodne komisije za GRS (IKAR) t. j. tov. dr. Miha Počotnik in dr. Robič Andrej ter dve reševalni ekipi po dva moža.

V založbi Komisije za GRS pri PZS je izšla brošura O LAVINSKIH PSIHI, ki sta jo priredila reševalca tov. Franc Krainer in Janez Gospodarič.

Drž. sekretariat za finance LRS je po nalogu Izvršnega sveta LRS nakazal PD Mežici za dograditev postojanke na Peci 1000000 din finančne podpore.

Pri PZS se je zglasila delegacija poljske turistično-planinske organizacije, ki se je podrobno zanimala za organizacijo in ureditev jugoslovanske planinske organizacije, prav tako pa tudi za gospodarska vprašanja. V Kamniški Bistrici so si ogledali poslovanje postojanke. Ustroj jugoslovanske planinske organizacije jih zanima zaradi tega, ker se nameravajo tudi oni decentralizirati. Pri tej priložnosti so tudi ponudili zamenjavo planincev na recipročni bazi.

Generalna direkcija jugosl. železnic je na vlogo PZS odgovorila, da ni tarife osnovne za večji popust na železnici, ker za kolektivna potovanja ni določena olajšava po starostni dobi. Članom PZS se ne more odobriti večja olajšava od 50%, ne glede na to, ali gre za odrasle osebe ali mladince. PZS je namreč prosila Direkcijo jugosl. železnic v Ljubljani, da bi posredovala njeno prošnjo za večji popust na železnici vsaj za mladino, dokler ne bo rešeno to vprašanje za vse članstvo. O tej rešitvi je PZS obvestila PSJ, ki bo v stvari nadalje ukrepal.

Na vprašanje PSJ, če se PZS načelno strinja s predlogom PS Srbije o medrepubliškem orientacijskem tekmovanju, pri čemer naj bi republiške planinske zveze same nosile stroške za svoje ekipe, je PZS sklenila, da je v načelu sicer za ta predlog, vendar pa pod pogojem, da delno k stroškom prispeva tudi PSJ, najmanj pa toliko kot doslej.

Zavod za šolski in poučni film je sprejel v svoj delovni program film SMUČARSKA ŠOLA, za katerega so izdelali scenarij smučarski učitelj Marjan Jeločnik, Boris Kobal in Janez Suštar. Ker bo stal film okrog din 1200000.— in zavod sam ne zmore tolikih stroškov, se je med drugim obrnil za finančno sodelovanje tudi na PZS. Le-ta se je v načelu izjavila za sodelovanje, v kolikor bo mikaven tudi za planince.

Skupščine tabornikov dne 1. in 2. II. t. l. se je v imenu PZS udeležila tov. ing. Andreja Štebi.

PZS želi, da bi se letošnjega pohoda ob žici okupirane Ljubljane, ki bo dne 9. maja

t. l., udeležili v večjem številu tudi planinci, zlasti še, ker bodo letošnje propozicije omogočale udeležbo vsakomur. Najboljša planinska ekipa bo poleg eventualne druge nagrade prejela tudi nagrado PZS v obliki planinskih rekvizitov.

Komisija za planinska pota je načelno sprejela predlog PSJ o uvedbi jugoslovanske planinske tranverzale, ki naj bi tekla od Triglav pa do Bjelašnice.

PZS se je po svojem zastopniku udeležila seje Turistične podzveze v Gorici, kjer se je veliko govorilo o planinstvu. Turistično in planinsko društvo v Bovcu nameravata namreč v letošnjem letu izvesti več prireditev, poleg tega pa namerava PD Bovec boljše urediti planinski muzej v Trenti, urediti alpineum Juliano, za katerega je sedaj občina namestila posebnega vrtnarja, in proslaviti 100-letnico rojstva dr. Kugyja. S tem v zvezi nameravajo tudi urediti dohod k spomeniku in njegovo ozadje.

Komisija za alpinizem je poleg tega, da je izdelala okvirni pravilnik za alpinistične odseke in pravilnik za gorske vodnike, obdelala tudi smučarsko-alpinistične ocenjevalne vožnje, smučarsko-alpinistične tabore, smučarsko-alpinistične pohode, začetniške alpinistične tečaje in alpinistične tabore ter jih s tem organizacijsko utrdila. Izdala je tudi navodila o registraciji plezalnih vzponov. Vse te pravilnike bodo pred dokončno redakcijo pregledali še alpinistični odseki.

Komisija za alpinizem bo tudi letos izvedla zavarovanje svojih članov pri DOZ-u, vendar pa le pod pogojem, če bodo vsi alpinisti prej zdravniško pregledani.

Komisija za alpinizem se poteguje za to, da bi letos poslala enega do dva alpinista v Kavkaz, 5 alpinistov pa v Pamir. Odpravi naj bi bili izvedeni na recipročni bazi z alpinisti SZ. Bavi pa se tudi z mislijo, da bi v Ortlerju ali v Dolomitih organizirala stalni alpinistični tabor, kjer je možno urjenje v ledu in granitu. Tabor naj bi obiskale vsaj tri izmene.

Komisija za alpinizem je že izdelala smernice za izvedbo začetniških letnih plezalnih tečajev, enako pa jih bo izdelala tudi za zimsko začetniške plezalne tečaje.

Na tečaju lavinskih psov v Andermatu sta vodnika lavinskih psov prejela kar ugodno oceno; tov. Krainer odlično oceno, tov. Horvat pa prav dobro, prvi 371 točk, drugi pa 353 točk. Ker sta bila oba gosta švicarskega društva, je Komisija za GRS pri PZS povabila dva njihova funkcionarja na svoj tečaj za lavinske pse.

Ker v Solčavi in v Lučah ni reševalcev, bo celjska postaja GRS organizirala v tem predelu reševalni tečaj.

Komisija za GRS se tudi bavi z mislijo, da bi organizirala turno smučanje z bivakom. Tečaj naj bi trajal najmanj 5 dni in se vršil

v vsakem vremenu. Prenočevali bi v šotorih. Vključili bi tudi vaje na terenu in predavanja.

ZIMSKA VAJA GRS POSTAJE KAMNIK IN LJUBLJANA. V dneih 8. in 9. II. t. l. je organizirala GRS postaja Ljubljana pod vodstvom svojega načelnika tov. Igorja Levstka na področju Kamniške Bistrice reševalno vajo, na kateri je sodelovalo 5 reševalcev iz kamniške postaje GRS, 18 reševalcev in pripravnikov ljubljanske postaje GRS, 9 alpinistov, članov AO Univerza in Ljubljana-matica ter nekaj članov Komisije za GRS pri PZS, okrog 40 reševalcev in alpinistov.

Na predvečer tečaja je tov. Franc Krainer predaval o reševanju z lavinskim psom, tov. dr. Oskar Končan pa o imobilizaciji ponesrečenega in o transportu glede na vrsto poškodbe. Naslednjega dne pa so na plazu pod Mokrico vadili v transportu z Akia čolnom, z jeklenimi nosili (Marinerjem) na smučeh in na navadnih smučeh. Dalje so se praktično vadili v slabih terenskih pogojih v imobilizaciji, prenos ponesrečenca na transportno sredstvo in transport z različnimi poškodbami. Sledile so vaje z radijskimi aparati in vaje v sondiranju. Popoldne je predaval tov. prof. dr. Andrej Zupančič o prvi pomoči ponesrečencu v šoku, vajo pa je zaključil prof. dr. ing. Avčin France s predavanjem o nastanku različnih vrst snega, o plazovih in o reševanju ponesrečenca izpod plazu. Predavanja so bila strokovno izredno popolna in praktično usmerjena. Razgovor v zvezi z zaključki o transportnih sredstvih, ki ga je vodil tov. dr. Končan, je pokazal, da bi bilo nujno ponovno uvedbi reševalni drog, seveda v popravljeni obliki. Jeklena nosila imajo zaradi svoje upognjene linije in teže veliko bistvenih (za življenje ponesrečenca hudih) napak. So pa za sedaj še nenadomestljivi sestavni del opreme GRS. Napake izvirajo od tod, ker so konstruktorji hoteli dati reševalcem univerzalno transportno sredstvo. Predavanja o transportu, imobilizaciji, šoku so sestavni deli vsebine v skriptih, ki jih pripravlja zdravniška skupina reševalcev v Ljubljani. Zato smo tudi omenili le najvažnejše ugotovitve.

Izkušnje praktičnih vaj povedo, da je Akia čoln sicer dobro izdelan (konstrukcija in material), le aluminijasta vodila so iz neustreznega materiala. Prijemala posebnih smučič za jeklena nosila so prešibka in iz neustreznega materiala. Potrebna je izboljšava.

IZ SEJNIH ZAPISKOV IO CO PSJ

PSJ je sprejel predlog PS Srbije, da organizira orientacijsko tekmovanje. Poveže naj se z meduniverzitetnim orientacijskim tekmovanjem, če bodo za to na razpolago denarna sredstva.

PSJ se je udeležil sestanka zveznega odbora za proslavo Dneva mladosti, na katerem je bilo sklenjeno, da se bo tudi letos kakor v letu 1957 organizirala štafeta.

Poljsko turistično društvo in Turistična zveza Bolgarije, ki v svojih vrstah zajemata tudi planince in alpiniste, sta predložila PSJ povabilo za zamenjavo na recipročni bazi. Ponudba Poljske se nanaša na 10 do 20 oseb, Bolgarije pa na 10 oseb.

Na predlog tov. Djordja Perunoviča, da se izvede jugoslovanska planinska transverzala, je PSJ sklenil, naj o tem sklepa plenum PSJ.

PSJ je sklenil, da bo na vsak način omogočil izhajanje »biltena«, pa četudi v skromnem obsegu in obliki. Če za to ne bi zadoščevala redna sredstva PSJ, pričakuje prispevke republiških organizacij. Bilten naj bi začel izhajati že v začetku leta 1958 v nakladi 500 izvodov.

PSJ se bo še nadalje trudil za vozne olajšave svojih članov, predvsem pa bo zahteval za mladince vozne olajšave, ki jih že imajo člani Počitniške in Taborniške zveze.

Iz poročil plenumov po republiških planinskih zvezah Srbije, Bosne in Hercegovine in Črne gore sledi, da se je na teh plenimih razpravljalo tudi o članarini. V zvezi s tem je PSJ sklenil, da bo na prihodnjem svojem plenumu predlagal za vso državo enotno članarino za člane, mladince in pionirje.

PSJ je razpravljaval ponovno o članskih ugodnostih, ki naj bi jih imeli člani nemškega Alpenvereina na recipročni bazi v jugoslovanskih planinskih postojankah in sklenil, da zazdaj teh ugodnosti še ne more nuditi članom inozemskih planinskih organizacij.

V zvezi z nameravano alpinistično odpravo v SZ in to 10 alpinistov na Kavkaz in 5 alpinistov v Pamir na recipročni bazi je PSJ planiral v svojem proračunu 300 000 din, ostala potrebna denarna sredstva pa naj bi prispevale republiške planinske zveze. PSJ je dobil nalogo, da se takoj prične razgovarjati s Komisijo za družbene organizacije pri SZDL in nato pošlje ponudba v SSSR.

Za svoje potrebe je PSJ nabavil komplet Planinskega Vestnika.

PSJ je sklenil, da se do prihodnje seje zberejo vsi potrebni podatki v zvezi s prevodom knjige HIMALAJA IN ČLOVEK v srbohrvatski jezik. Ko mu bodo znani vsi ti podatki, bo končnoveljavno sklepal, ali se knjiga izda. PSJ je tudi razpravljaval o ponudbi Dušana Krivokapiča o izdaji njegove knjige o Šar planini. Tudi o izdaji te knjige bo sklepal na prihodnji seji.

PS Bosne in Hercegovine je pričel izdati časopis PLANINAR, ki izhaja enkrat mesečno v 2500 izvodih, posamezni izvod po din 10.—. Časopis je zelo lepo opremljen in vsebuje poleg raznih informacij in interesantnih člankov tudi več ilustracij.

PSJ je odklonil ponudbo Turističnega društva OSOGOVO, Čustendil v Bolgariji, v zvezi z nameravano ekskurzijo po Jugoslaviji in jo odstopil Turistični zvezi Jugoslavije. Bolgarsko društvo želi, da bi PSJ kreditiralo nafto za njihov avtobus s tem, da bi samo kreditiralo enako količino nafte v svoji državi jugoslovanski ekskurziji.

PZS je prevzela nalogo, da razmnoži svoj pravilnik o planinskih postojankah in ga pošlje vsem republiškim planinskim zvezam v vednost in eventualno uporabo. PSJ je hkrati pozval vse republiške planinske zveze, naj zaradi intenzivnejše zamenjave izkustev, kar je sklenil tudi plenum CO PSJ, vsaka republiška planinska zveza pošilja ostalim republiškim planinskim zvezam in PSJ referate, zapisnike, zaključke in drugo gradivo s svojih plenumov, skupščine, kakor tudi važne sklepe s svojih sej, razne predpise, pravilnike, navodila, propozicije in ostalo.

PSJ je prejel od Zvezne komisije za telesno vzgojo na vpogled in v izjavo razno gradivo te komisije in sicer obrazložitev o organizaciji in delu Komisije in Zavoda za telesno vzgojo, pravilnik o organizaciji in delu zvezne komisije za telesno vzgojo in uredbo o organizaciji in delu zveznega zavoda za telesno vzgojo.

V zvezi z nameravano fuzijo Planinske in Smučarske zveze Srbije je PSJ zavzel negativno stališče. Sklenjeno je bilo, da se GO PS Srbije opozori na vse negativne posledice, ki bi lahko nastale s fuzijo teh dveh zvez, kar se je že pokazalo tudi pri fuziji Planinske in Smučarske zveze Bosne in Hercegovine. IO PSJ sodi, da bi PS Srbije v tem primeru prevzel nase tudi odgovornost za vodstvo smučarstva v Srbiji kot športa, ne pa množičnega zimskega planinstva. PS Srbije je priporočil, naj sklepa o fuzioniranju teh dveh zvez ne sprejme pred redno skupščino PSJ, ki se bo vršila še to leto.

PSJ je ponovno sklepal o zveznem planinskem izletu, ki naj bi se vršil v letošnjem letu, če bodo za to na razpolago potrebna denarna sredstva. Sklenjeno je bilo, da bo sprejet končni sklep šele tedaj, ko bo PSJ prejel potrebno dotacijo in ko bo rešeno tudi vprašanje finančne pomoči s strani Zveze borbev.

Cim bo pričel PSJ izdajati bilten, ga bo redno pošiljal vsem društvom in vsem republiškim planinskim zvezam.

Na eni zadnjih sej PSJ je bilo govora tudi o vprašanju vojaških planinskih društev. Postavljeno je bilo vprašanje, ali se ta štejejo kot vojaške organizacije zaprtega tipa ali kot planinska društva, ki morajo biti organizirana v republiških planinskih zvezah. PSJ je prišel do zaključka, da morajo biti take skupine, če obstajajo kot društva ali odseki športnih in sličnih društev, že po splošnih

predpisih včlanjene v teritorialno odgovarjajočo republiško planinsko zvezo. Če pa gre za aktiv neke vojaške edince, kolektivno včlanjenje ne pride v poštev.

SESTANEK KOORDINACIJSKE KOMISIJE ZA DELO Z MLADINO PRI PSJ.

Sestanka te komisije, ki se je vršil dne 2. II. t. l. v Beogradu, so se udeležili predstavniki mladinskih komisij vseh republiških planinskih zvez razen PZ Makedonije in Črne gore. Vodil ga je tov. Dimitrije Dedakin.

Iz poročila, ki ga je podal predstavnik PZ Srbije, je razvidno, da se njihova mladinska komisija sestaja dvakrat mesečno. Mladino imajo razdeljeno na dve skupini in sicer do starosti 16 let (pionirje) in od 16 do 25 let (mladince). Najprej so pričeli z vzgojo že včlanjene mladine, kasneje pa so prenesli težišče dela na ustanavljanje skupin v društvih in srednjih šolah. Za delo z mladino je PS Srbije izdal brošuro »Program in navodila za delo z mladino«, ki je bila dostavljena vsem republiškim zvezam. Ker vlada veliko pomanjkanje kadra za delo z mladino, PS Srbije organizira tečaje in seminarje za vodje mladinskih odsekov. Zveza predlaga vzajemni obisk teh tečajev in seminarjev, ker sodi, da bo izmenjava izkustev raznih republiških zvez nedvomno pozitivno vplivala na delo. Kot najvažnejši problem, ki ga je treba čimprej pozitivno rešiti, se šteje vprašanje popusta na železnici za mladino. Za direkcijo drž. železnice so izdelali potrebno vlogo s priporočilom PSJ, CK Srbije in Jugoslavije, Zveze študentov Jugoslavije in Zveze društev prijateljev mladine.

Predstavnik PS Hrvatske je navedel, da imajo njihova društva 25% mladine. Ze dve leti organizirajo taborje, ki zlasti mladini omogočajo spoznavanje novih krajev, zlasti onih, kjer ni planinskih koč. Predlagal je, naj bi se taki tabori organizirali na teritoriju ostalih republiških planinskih zvez, ki naj bi jih obiskovala tudi mladina drugih republik. Če bi bile ostale republiške zveze s tem sporazumne, bi bilo treba izdelati program in čas trajanja teh taborišč. Tudi Hrvatska ugotavlja, da ji manjka vodniški kader za mladino. Zato organizirajo seminarje in pošiljajo inštruktorje po društvih. Eden važnih problemov pri delu z mladino je pomanjkanje šotorskega fonda. PS Hrvatske sodi, da so za taborjenje mladine nujno potrebni šotori, ker so le-ti za mladino privlačnejši od planinskih domov in koč. Predstavnik Hrvatske je predlagal izdelavo okvirnega pravilnika za delo z mladino, ki naj bi ga izdelal PSJ. Sam je prevzel obveznost, da bo načrt za ta okvirni pravilnik predložil PSJ najkasneje do 20. II. t. l., hkrati pa ga poslal na vpogled tudi vsem republiškim planinskim zvezam.

PS BiH je ustanovil mladinsko komisijo šele decembra 1957. Izdelal je pravilnik za delo z mladino, ki bo razposlan na vpogled vsem republiškim planinskim zvezam in PSJ.

Po poročilu predstavnika PZS, ki je navedeno opisal delo mladinske komisije pri PZS in mladinskih odsekih pri PD, je koordinacijska komisija sprejela sledeče sklepe:

1. da se za bodoče sestanke koordinacijske komisije pri PSJ člani te komisije bolje pripravijo in predložijo potrebno gradivo,

2. naj republiške planinske zveze glede na to, da primanjkuje vodniški kader, organizirajo seminarje za vodje mladinskih odsekov, pri čemer naj upoštevajo, da je pri tem najvažnejša vzgoja in šole nato planin. tehnika,

3. da je treba vzpodbujati delo tako vodij kot mladincev s planinskimi značkami, diplomami, plaketami, pohvalami itd.,

4. naj društva, ki niso še nikogar poverila z delom z mladino, to store čimprej,

5. da je potrebno sistematično nuditi pomoč društvom pri delu z mladino in to z obiskovanjem njihovih sestankov, sodelovanjem pri izdelavi programov ter jim nuditi večjo materialno pomoč,

6. da se priporoči društvom ustanovitev fonda za nabavo rekvizitov, ki naj bi bili sicer društvena last, vendar pa na razpolago izključno mladinskim odsekom za njihove akcije,

7. naj bi se proučila možnost organizacije odprtih taborov. S tem v zvezi naj bi vse republiške planinske zveze izdelale koledar mladinskih taborjenj in ostalih mladinskih akcij in s tem seznanile vse ostale republiške zveze in PSJ,

8. da se je treba poslužiti raznih manifestacij in akcij, da se omogočijo medsebojni obiski,

9. da naj bi vse republiške planinske zveze pretrese možnost medrepubliških mladinskih tekmovanj, ki naj bi se končala na zveznih planinskih izletih,

10. naj bi se s sodelovanjem prosvetnih oblasti proučila možnost, kako vključiti planinske elemente v učni program, predvsem srednjih telesnovzgojnih zavodov, učiteljskih in višjih pedagoških šol,

11. Komisija je sprejela predlog PS Srbije, da vse republiške planinske zveze skupno ustanove eno ali več delovnih brigad za gradnjo avtostrade »Bratstva in jedinstva«, vendar pa bo dokončen sklep o tem sprejet šele tedaj, ko bodo ta predlog sprejele tudi vse ostale republiške planinske zveze in ko bo PSJ za to dobil soglasje CK mladine Jugoslavije,

12. Republiške planinske zveze, ki na ta sestanek niso poslale svojih predstavnikov, naj pošljejo podatke o svojem delu z mladino kasneje.

Državni zavarovalni zavod

DIREKCIJA ZA LJUDSKO REPUBLIKO SLOVENIJO V LJUBLJANI

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jih nudi lepa природа!
Na opreznost nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!
Zoper nezgode, za primer
smrti in doživetja zavaruje:*

Telefon 39-121

Zastopniki v vseh večjih krajih

ŽELEZARNA RAVNE

TOVARNA PLEMENITIH JEKEL

PROIZVAJA:

iz vseh vrst SM in elektro-jekla:

Jeklene ulitke od 0,5 kg do 20 ton po komadu —
Izkovke do 4 tone komadne teže — **Valjane**
profile od 5 mm do 75 mm

Končne izdelke:

Pneumatsko orodje vseh vrst in rezervne dele (vrtalna kladiva, livarski nabijači, kladiva za čiščenje in dletenje, brusilni stroji itd.) — **Industrijske nože** za lesno, papirno, tekstilno, tobako in kovinsko industrijo; nože za industrijo ognjevdržnega materiala — **Krožne žage in segmente** za hladno rezanje kovin — **Kolesne dvojice** za jamske in gradbene vagonete — **Vzmeti**, listnate in špiralne, za avtomobile, vagonete in stroje — **Krogle in cilpebe** za mletje cementa in rude — **Brzorezno orodje**: strugarski noži, špiralni svedri, rezkarji itd. iz standardnih vrst BRW, BRC in BRW 2 — **Valje** za hladno valjanje kovin do 550 ϕ

OPRAVLJA USLUGE:

Mehanska obdelava, groba in fina, po naročilu za ulitke in izkovke — **Termična obdelava**: kaljenje, popljšanje, cementiranje naročenih in poslanih komadov

Informacije in navodila za izbiro, obdelavo, predelavo, termično obdelavo ter uporabo naših jekel — Strokovni tečaji za brusilce industrijskih nožev in kalilce — Na razpolago katalogi in prospekti

RAVNE NA KOROŠKEM
SLOVENIJA - JUGOSLAVIJA

Moderno
in elegantno
obutev
v prvovrstni
kvaliteti
in v vseh
vrstah izdelave
Vam nudi
Tovarna

V SVOJIH
LASTNIH
INDUSTRIJSKIH
PRODAJALNAH
PO VSEJ
DRŽAVI

TOVARNA KOVINSKE EMBALAŽE

SATURNUS

L J U B L J A N A

**Čestita vsemu
delovnemu ljudstvu
k prazniku 1. maja**

Proizvaja: raznovrstno pločevinasto embalažo za prehrambeno, kemično in farmacevtsko industrijo iz črne, bele in alu-pločevine.

Artikle široke potrošnje: kuhinjske škatle, pladnje, igrače, razpršilce itd.

Dele za avtomobile in bicikle: žaromete vseh vrst in svetilke, zgoščevalke, avtoogledala, žaromete, zvonce in zgoščevalke za bicikle.

Elektrotoplotne aparate: kuhalnike, peči in kaloriferje. Litografirane plošče in eloksirane napisne ploščice.

GROSISTIČNO
TRGOVSKO
PODJETJE

„Gorica“

ŠEMPETER
PRI GORICI

PREHRANA IN INDUSTRIJSKO BLAGO ŠIROKE POTROŠNJE

„tesnilka“

tovarna tesnil
in plastičnih mas
Medvode

se priporoča s svojimi proizvodi
iz plastičnih mas in tesnil
za avtomobile, paro in vodo

CEMENT · OPEKA

trgovsko podjetje z gradbenim
materialom na debelo in drobno

Ljubljana
Vošnjakova 16

obvešča cenjene odjemalce, da sprejema
naročila za ves gradbeni material, posebno
pa še za: zidno, strešno, votlo opeko, ce-
ment, apno, trstiko, izolit, salonit, lesanit
plošče i.t.d.

UVOZNO
IN TRGOVSKO
PODJETJE

Slovenija- avto

UVOZ IN PRODAJA NA VELIKO
motornih vozil vseh vrst,
nadomestnih delov
za motorna vozila, dvokoles
in njih nadomestnih delov,
avtogum,
splošnega in električnega
avtomateriala,
avtomobilskega orodja
in pribora ter gradbenih
strojev domače proizvodnje

Ljubljana,
Prešernova c. 40

„Dalmacija cement“

SPLIT - SOLIN

Pošt. pretinac: 218

Telegrafska adresa:

CEMENTEXPORT SPLIT

Uprava: Solin, tel: 35-56, 35-57

Komercialni odjel: Split,

Ulica Lole Ribara 21, tel: 22-68

32-27, 32-47, 24-68

PROIZVODI ZA DOMAČE I VANJSKO TRŽIŠTE:

CEMENT: PC 250 i PC 350

PORTLAND CEMENT BSS 12/1947, ASTM C-150 TYPE 1,

PUCOLAN CEMENT ZA PODMORSKE RADOVE,

RAPID HARDENING CEMENT

AZBESTNO-CEMENTNE PROIZVODE „SALONIT“:

VALOVITE I RAVNE PLOČE,

TLAČNE I KANALIZACIONE CIJEVI,

FAZONSKE KOMADE ZA CIJEVI

**HOTEL
SLON**

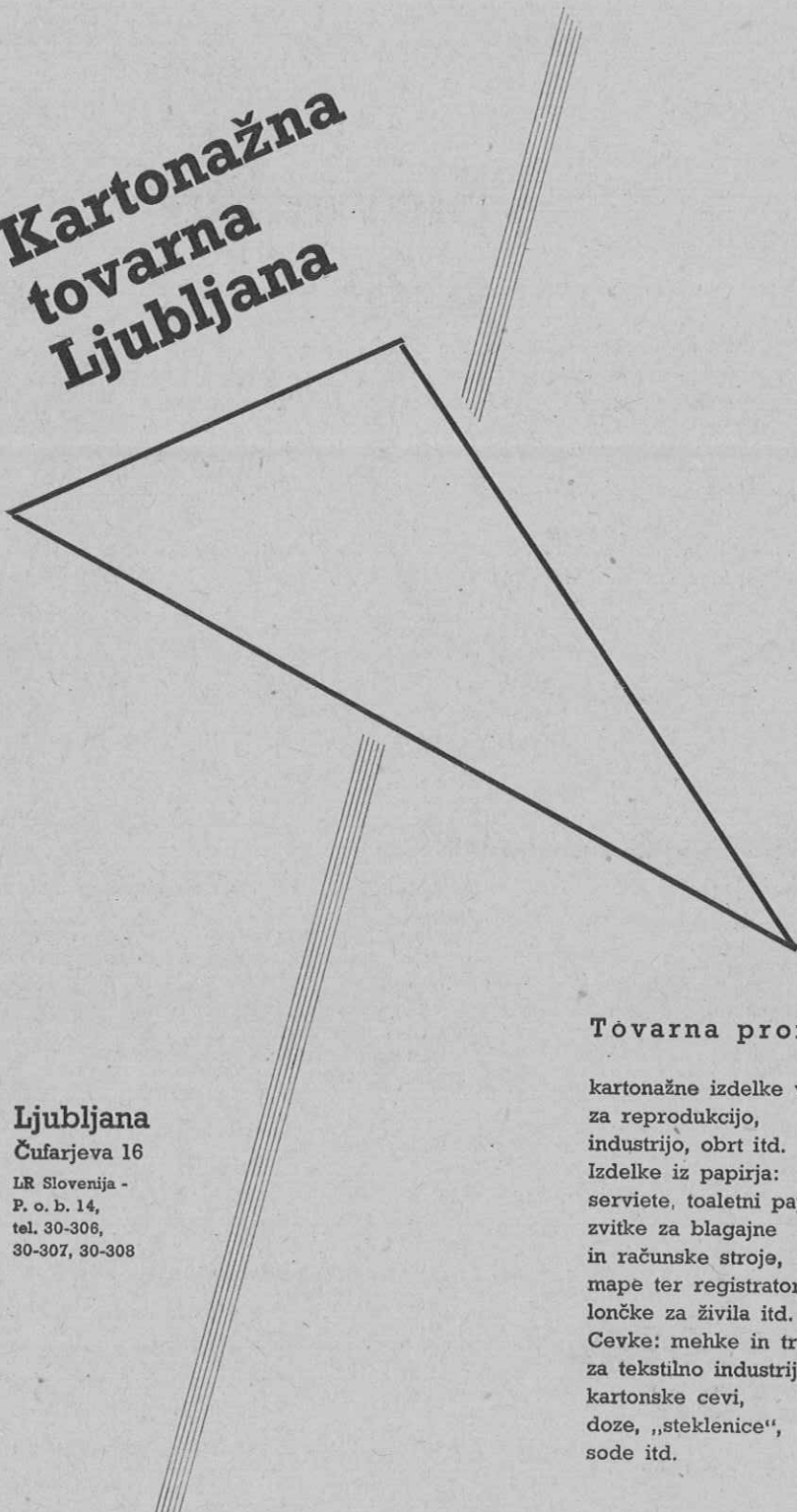
LJUBLJANA

SVOJIMI OBRATI:

hotel
restavracija
kavarna
slašičarna
bar
bife in kopališče

se priporoča vsem ljubiteljem
planin za cenjeni obisk

Kartonažna tovarna Ljubljana

Ljubljana

Čufarjeva 16

LR Slovenija -

P. o. b. 14,

tel. 30-306,

30-307, 30-308

Tovarna proizvaja:

kartonažne izdelke vseh vrst
za reprodukcijo,
industrijo, obrt itd.

Izdelke iz papirja:
serviete, toaletni papir,
zvitke za blagajne
in računske stroje,
mape ter registratorje,
lončke za živila itd.

Cevke: mehke in trde
za tekstilno industrijo,
kartonske cevi,
doze, „steklenice“,
sode itd.

TOVARNA BARV IN LAKOV MEDVODE

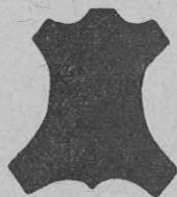
dobavlja najboljša premazna sredstva
za vse panoge industrije
Nudi široko izbiro lakov in emajlov za potrebe
mornarice, industrije voznega parka (kolesa, motorje
avtomobile, kamione, trolejbuse itd.),
hidroenergetskih naprav železnic, finomehanike in
lesne industrije, kemične industrije
glede na specialne premaze
odporne proti najrazličnejšim vplivom kemikalij
in visoke temperature itd.

Proizvodnja vseh sredstev bazira na izboru najboljših klasičnih materialov
in najsodobnejših surovin

Izvrstne antikorozivne zaščite,
vzdržljivi, odporni in trdni filmi
ki uvrščajo »Color«
v vrsto najsodobnejših proizvajalcev barv in lakov

Zahtevajte prospekte, vzorce in pojasnila!

tovarna usnja v šoštanju

Najboljše

PODPLATNO USNJE, KOMERČNO
IN GOODEYAR, VSE VRSTE BO-
KSOV, ČRNEGA IN BARVASTIH,
DULLBOKS ZA SPECIALNE SMU-
ČARSKÉ ČEVLJE, MASTNO, CU-
GOVANO IN NEKRIŠPLOVANO
KRAVINO TER SVETOVNO ZNANI
LIKANEC KUPITE NAJCENEJE V
TOVARNI USNJA V ŠOŠTANJU

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

jamstvo kvalitete!

planinci

zahtevajte
v planinskih postojankah
sodobne:

- »ISKRA« telefonske aparate
- »ISKRA« ojačevalne naprave
- »ISKRA« prenosne kinoprojektorje
za 16 mm film

ISKRA tovarna elektrotehničnih in finomehaničnih izdelkov Kranj

Železarna

J E S E N I C E

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE!